

Impact

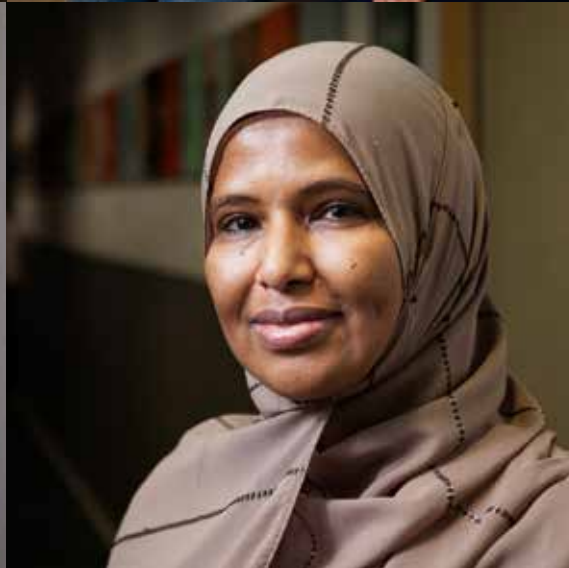
BARN EGENMAKT

BARN EXPERIMENTERAR
MED MAKT, UTTRYCK
OCH ATTRIBUT

SAMHÄLLSFÖRÄNDRINGEN TIO ÅR // VÅRA INITIATIV /
FRAMGÅNGSFAKTORER // FACES OF SWEDEN //
UNGA KORRESPONDENTER // FAKTA & SIFFROR //

STENBECKS
STIFTELSE

Faces
of Sid 91-130
Sweden

2020 - JUBILEUMSMAGASIN

Impact

INSIKTER FRÅN ETT DECENNIUM AV
INVESTERINGAR I SOCIAL SEKTOR

STENBECKS
STIFTELSE

Innehåll.

Inledning. Sophie Stenbeck och Sara Damber.

10

Människor

LisaLove.

Magiska möten med
lekfullhetens hjältar

Faces of Sweden.

Människorna som
gör det möjligt

Innehåll

1. Samhällsförändringen tio år	19
Analys, insikt och trender.	
2. Våra initiativ	39
Stenbecks Stiftelse tar initiativ.	
3. Framgångsfaktorer	65
Vad gick rätt? Människorna kring stiftelsen ger svar.	
4. Faces of Sweden	91
Stiftelsens stöd från samhällets alla hörn.	
5. Unga korrespondenter	131
Ungas egna ord om samtiden.	

Fakta & siffror

Fakta & siffror

Ett decenniums påverkan i siffror.

138

Stenbecks Stiftelse grundades 1962 av Hugo Stenbeck. Vi stöttar modiga röster, idéer och handlingar som ökar barns inflytande och förbättrar situationen för de mest utsatta barnen och unga i Sverige.

Stiftelsen ger ekonomiskt stöd till banbrytande aktörer och insatser i civilsamhället.

Vi startar och driver också särskilda initiativ för att stärka barns och ungas inflytande och för att skapa bättre förutsättningar för de barn och unga som är allra mest utsatta.

Produktion.

Impact – Insikter från ett decennium av investeringar i social sektor
produceras av Inter Business för Stenbecks Stiftelse

Formgivning	Mikke Hedberg, Pondus Kommunikation
Produktion	Pondus Kommunikation
Ansvarig utgivare	Johanna Hallin
Redaktör	Evelina Fredriksson
Text	Jon Goland, Gayathri Mudigonda, Amelie Gustafsson, Evelina Fredriksson
Foto	Johan Spinell, LisaLove Bäckman, Emma Grann, Arash Pit Hosseinian, Elin Berge, Joel Nilsson, Pelle Berg Anna Hugosson, Jakob Good, Teodor Axlund m.fl.
Illustration	Mikke Hedberg, iStock
Tryck	Göteborgstryckeriet
Modell på omslag	Teo
Övriga barnmodeller	Maloua, Adrian, Noomi, Willhard, Rut, Olivia, Noelle

Inter Business Initiative är ett icke-vinstdrivande kunskapslaboratorium som utvecklar ramar för helhetligt värdeskapande. Genom vårt arbete stöder vi företag och organisationer för att agera som förändringsagenter i en värld där hållbarhet och ansvar är affärer som vanligt.

Under det senaste decenniet har Stenbecks Stiftelse stöttat flera hundra organisationer och individer i det svenska civilsamhället. Stenbecks Stiftelse är en katalysator som tagit initiativ till en rad stora satsningar. Bland dessa finns Reach for Change som stöttar sociala entreprenörer som gör världen bättre för barn. Ett annat exempel är Youth 2030 Movement som stärker ungas delaktighet och inflytande i samhället.

hssstiftelse.se

STENBECKS
STIFTELSE

Ett decennium av hopp och förtvivlan

De mest spännande resorna och de mest livsavgörande händelserna startar ofta med ett oväntat möte. Våra vägar korsades första gången 2009. Vi kom från väldigt olika platser, bildligt och bokstavligt. En av oss uppväxt i Umeå, den andra i New York. Olika social bakgrund, olika livserfarenheter och perspektiv. Men redan första gången vi träffades insåg vi också att vi förenades av något mycket mer grundläggande än var vi kommer ifrån: En frustration och en otålighet över ett samhälle som inte klarar att visa empati med de allra mest utsatta.

Sara Damber, Verksamhetschef Stenbecks Stiftelse.
Sophie Stenbeck, Styrelseordförande Stenbecks Stiftelse

SAMTIDIGT DELADE VI OCKSÅ en grundläggande tilltro på individens möjlighet att skapa förändring, en övertygelse att en röst kan göra skillnad. Och den där rastlösa viljan att utvecklas, att tänka om, att bygga nytt – det där som ibland kallas entreprenörskap. Ganska snart hade vi också ett gemensamt mål för ögonen: Att göra Stenbecks Stiftelse till en modigare stiftelse.

Initiativet att förnya stiftelsens utdelningsstrategi kom från Johan Stenman, en av de personer som har arbetat med Jan Stenbeck. Kärnuppdraget som skrevs in i stadgarna av Hugo Stenbeck redan 1962 – att skapa bättre förutsättningar för de mest utsatta i samhället – skulle förbli intakt.

Men Stenbecks Stiftelse skulle bli mer anpassad till samtidens utmaningar och möjligheter. Vi skulle hitta nya, smartare, snabbare, mer banbrytande sätt att göra skillnad – i Jan Stenbecks anda.

Året därefter började vi sätta den nya strategin i verket. Som ett första steg sjösattes Playing for Change (som sedan blev Reach for Change), Sveriges första storskaliga satsning på att hitta och stödja sociala entreprenörer.

Det är överkligt att tänka att tio år hunnit passera sedan dess men ännu mer överkligt att tänka på hur mycket som hänt. Det är lätt att bli nostalgisk när man blickar tillbaka, och att klä tiden som passerat i ett rosa skimmer. Men faktum är att decenniet som har passerat bokstavligen har pendlat mellan hopp och förtvivlan.

Inför genomförandet av Barnrättstoppmötet Child 10 i fjol träffade vi Maria. Hon berättade för oss om sin förtvivlade kamp för att ta sig till Sverige. Hon berättar om hur hon till slut lyckades mot alla odds, om lyckan och det nyvunna hoppet när hon äntligen fick flytta in hos en fosterfamilj i Malmö.

Men hon berättade också om hur hennes tillvaro bara några månader senare slogs i bitar. Hon fick veta av sin handläggare på Migrationsverket att hon måste röntgas, och senare att hon utifrån röntgenbilderna bedömdes vara 18 år vilket innebar att hon inte skulle få bo kvar i sin fosterfamilj.

Det går inte att undvika att känna förtvivlan när vi tittar in i ögonen på Maria och alla vi har träffat som befinner sig i liknande situationer.

Maria hamnade på gatan. Den trygghet hon inte längre kunde få hos en fosterfamilj sökte hon istället hos människohandlare. På nätterna arbetade hon som hotellstäderska för 100 kronor per natt, på dagarna sålde hon sin kropp.

Det går inte att undvika att känna förtvivlan när vi tittar in i ögonen på Maria och alla vi har träffat som befinner sig i liknande situationer. De som inte hörs, inte syns, de avvisade, utvisade, bortglömda. De som drabbas när samhället inte klarar att visa medkänsla, när systemen blir viktigare än empatin. För även om vi inte vill tänka på det så finns de där ute, och de är många.

Hoppet, å andra sidan, finns hos de människor och organisationer som kämpar dag och natt för Maria och andra som henne. De som vågar och orkar följa sin moraliska kompass även när kostnaderna är stora, de som hittar nya lösningar när samhällets lösningar inte räcker till, de som förändrar systemen istället för att gömma sig bakom dem. För de finns också därute, och även de är många.

Under det senaste decenniet har vi haft förmånen att få arbeta med flera hundra av dem. Aktivister, sociala entreprenörer, människorättskämpar, kollegor och samarbetspartners. Medmänniskor. De som har fått en hjälpende hand av stiftelsen, och de som hjälpt oss, som inspirerat oss, utmanat oss och pushat oss att bli bättre och modigare.

Deras berättelser påminner oss om vilken skillnad en persons mod och medkänsla kan göra, om hur en enskild röst kan vara den tändande gnistan som startar en rörelse.

I arbetet med den här skriften har vi dessutom haft glädjen att få återknyta kontakten med flera av dem. Deras berättelser påminner oss om vilken skillnad en persons mod och medkänsla kan göra, om hur en enskild röst kan vara den tändande gnistan som startar en rörelse.

Men de påminner oss också om att även den mest drivna eldsjäl behöver hjälp för att orka ta fajten. De påminner oss om att det behövs ekonomiskt stöd, det behövs ut hållighet och samarbetspartners som vågar tänka långsiktigt i en allt mer snabbväxande omvärld, det behövs tillit för att kunna ta risker och våga misslyckas. De påminner oss om att behovet av modiga investeringar i samhällsförändring är väl så stort idag som den där första gången vi träffades för drygt tio år sedan.

Vi lever i en tid av ökande polarisering då utanförskap och ökande klyftor utmanar oss alla att ta ställning och våga stå upp för medmänsklighet. Några av personerna som du möter i det här magasinet är levande bevis på att det är möjligt. Så låt oss lyssna på dem, och anta deras utmaning att ta ansvar för den makt vi har och den förändring vi vill se i världen – och att backa och stötta de människor omkring oss som tar fajten när vi själva inte klarar det.

Fotograf LisaLove

LisaLove Bäckman är en fotokonstnär baserad i Skellefteå som främst arbetar med självporträtt. Hon värdesätter själva skapandeprocessen högt eftersom att det kreativa arbetet i sig ger stor meningsfullhet. I det här projektet har LisaLove skapat bilder av barn som haft möjligheten att välja bland olika accessoarer. Förhoppningen har varit att genom foto fånga barns ofta lekfulla sinne, men också den pondus som barn kan besitta.

Magiska möten med barn

noun: impact; plural

noun: impacts/impakt/

1. *come into forcible contact with another object.*
2. *have a strong effect on someone or something.*

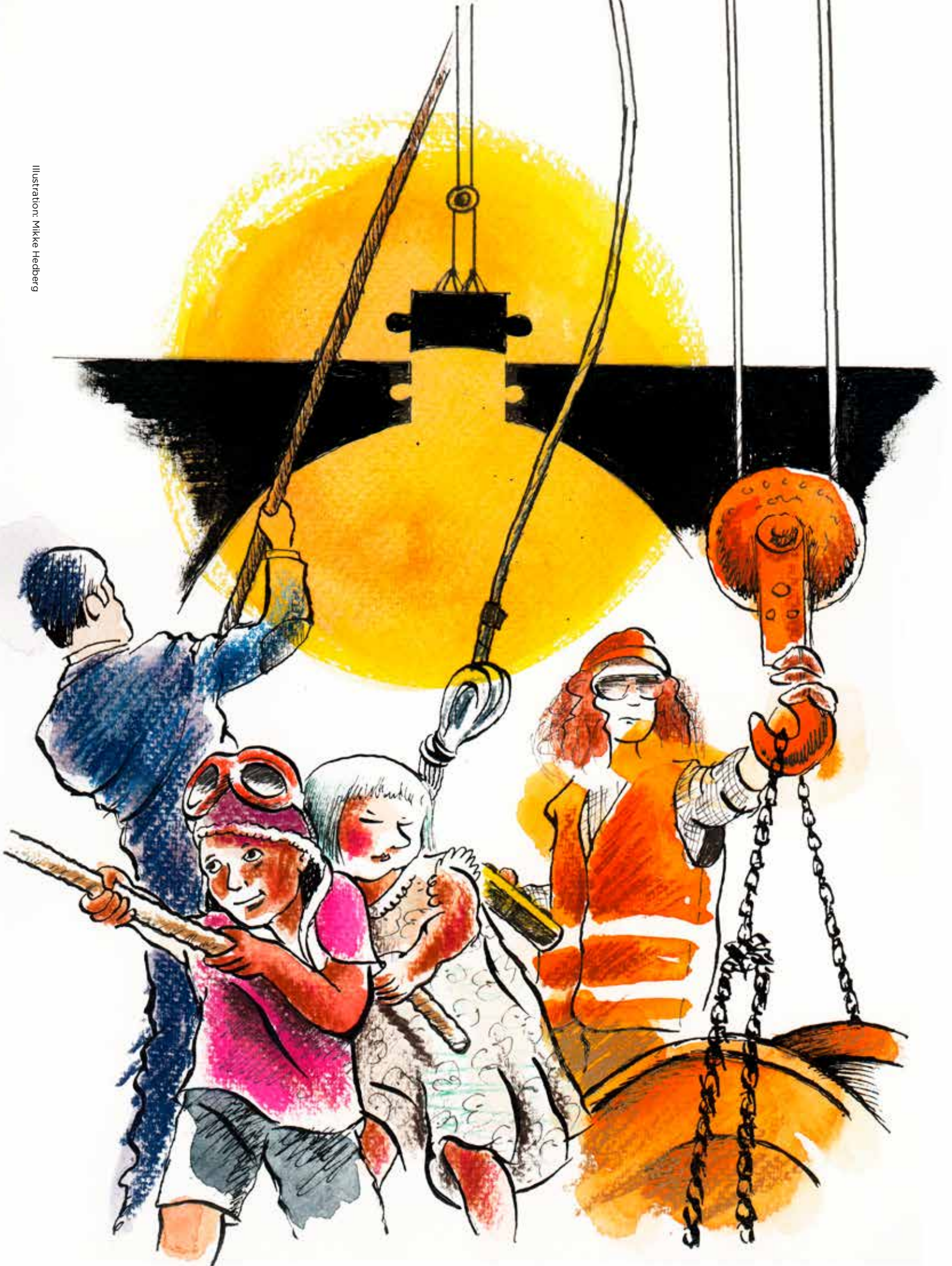
Kraftfull kontakt och stark effekt på bildens betraktare genom ett lekfullt magiskt möte med barn. Stenbecks Stiftelse utgår från att barn, unga och utsatta vuxna ska få uppleva egenmakt och kraft. I bildserien har konstnären fångat lekfullhet och styrka. Barnen har blandat olika uttryck i sina kostymer och presenterar sig inför vårt möte utifrån egna premisser. Bilderna firar barns glädje, allvar, sårbarhet och kraft.

Syftet med bildserien är att understryka barns närvaro. Att barnen själva har lekt sig fram till uttryck och blivit avbildade på ett sätt som varken är det vanliga porträttet på mammas skrivbord eller dokumentära skildringar utmanar hur vi möter barn i bild.

Foto: LisaLove Bäckman

Modell: Maloua

”

**Barn och unga är
Stenbecks Stiftelses
viktigaste intressent.
Vi involverar barn
i beslut och har
en dialog där vi
ständigt strävar efter
att stärka barn.**

1

Sid. 19

Samhällsförändringen tio år

Förutsättningarna för att bedriva samhällsförändring har förändrats under de senaste tio åren. För Stenbecks Stiftelse som alltid fokuserar sina insatser på de mest utsatta blir förändringarna i samhället påtagliga. För att kunna verka på en spelplan i snabb förändring har stiftelsen utvecklat en lyhördhet och ett sätt att systematiskt analysera nuläget.

THE
FUTURE
is
NOW

Vem betalar för de mest utsatta?

Att skapa bättre förutsättningar för de mest utsatta i samhället är i allmänhet ingen lönsam verksamhet. En stor del av vardagen för idéburna organisationer, däribland de ideella krafter som Stenbecks Stiftelse stöttar, handlar om att få in resurser för att bedriva långsiktig samhällsförändring.

SÅVÄL NÄRINGSLIVET SOM DEN offentliga sektorn definieras delvis av hur dess verksamheter finansieras – privata företag styrs i huvudsak av kommersiella spelregler och offentlig verksamhet bygger i huvudsak på skattefinansiering.

För civilsamhället och idéburen sektor är den ekonomiska logiken inte lika självklar. Vid sidan av stiftelser som Stenbecks Stiftelse utgörs finansieringen av såväl privat givande som offentlig finansiering och olika typer av företagssamarbeten.

De olika typerna av intäkter medför olika utmaningar och möjligheter, och många organisationer är beroende av att kunna kombinera olika typer av intäktsströmmar. I en snabbväxande värld där gränser mellan olika sektorer utmanas och tänjs ut ritas kartan också hela tiden om. Det innebär i sin tur också att den roll en finansör som Stenbecks Stiftelse kan och bör spela omdefinieras.

MER RESURSER TILL SAMHÄLLSFÖRÄNDRING?
Totalt omsätter det svenska civilsamhället och dess organisationer (mer än 200 000 organisationer, varav drygt 90 000 aktiva) omkring 140 miljarder per år. Tendensen över tid verkar vara att pengarna till civilsamhället och dess organisationer ökar, men att det går långsamt.

Om man specifikt tittar på insamlingsorganisationer (organisationer med så kallat 90-konto) så går ökningen snabbare. 2018 samlade organisationerna in 8,76 miljarder. Det är en marginell ökning från föregående år, men sett över tio år är det mer än en fördubbling.

Den största intäktskällan, och den som ökar mest över tid, är bidrag från allmänheten, som totalt står för omkring en tredjedel av organisationernas finansiering. Den näst största intäktskällan, knappt 30 procent, står myndigheter för medan bidragen från företag utgör en betydligt mindre del.

Utöver att ge pengar bidrar många människor till ideell verksamhet genom att arbeta volontärt. Drygt en tredjedel av svenskarna uppger att de arbetat ideellt under de senaste 12 månaderna, vilket är en av de högsta siffrorna i Europa. 2019 gjordes för första gången en beräkning av det totala ekonomiska värdet på svenskarnas ideella engagemang. Värdet beräknades till 131 miljarder kronor per år, vilket skulle vara större än detaljhandels samlade omsättning. Samtidigt är det osäkert hur stort det verkliga värdet för organisationerna är i och med att det också ofta medför en hel del kostnader att ta hand om ideellt engagemang.

DET NYCKFULLA GIVANDET. Bidrag från privatpersoner är som sagt den största och snabbast ökande intäktskällan för insamlingsorganisationer i Sverige. En stor del av förklaringen till det är förmodligen det generellt ökande välståndet och konsumtionen.

När man talar om privat givande innefattar det flera olika typer av givande, allt från större filantropiska engångsdonationer till månadsgivande och testamenteringar. En övergripande trend här som pågått under en längre tid är dock att medlemsavgifter som andel av de totala intäkterna sjunker över tid.

Det sker en övergripande förskjutning i civilsamhället från fokus på medlemmar till kund-, givar- och volontärrelationer. Om privata givare är den största enskilda intäktskällan för idéburna organisationer är det intressant att titta på vilka drivkrafter som styr dem och vilka typer av strategier som är framgångsrika för att attrahera dem.

När man frågar allmänheten om vad som avgör vart man skänker pengar så ses organisationernas varumärke som viktigare än huruvida man brinner för ändamålet. Insamlingsorganisationerna själva anger också organisationens varumärke som den viktigaste framgångsfaktorn när det gäller att attrahera nya givare. När man pratar om medlemsrekrytering anges istället "kvaliteten på verksamheten" som den viktigaste framgångsfaktorn.

I det perspektivet är det inte förvånande att den absoluta merparten av de pengar som samlas in hamnar hos de stora organisationerna, de som är mest välkända och har störst resurser för att bedriva kampanjer. 72 procent av alla pengar som samlas in av medlemsorganisationen Givas medlemmar hamnar hos 13 procent av organisationerna (de organisationer som omsätter mer än 100 miljoner kronor per år).

Nya tekniska plattformar för insamling

som crowdfunding och donationsknappar i sociala medier kan i teorin sänka tröskeln för enskilda individer och små organisationer att arbeta med insamling, och därmed utmana koncentrationen av givande till de större organisationerna. Men i praktiken ser fördelningen när det gäller insamling över digitala plattformar ungefär likadan ut som när det gäller givandet i stort, cirka 70 procent hamnar hos de största organisationerna.

Människors vilja att ge och engagera sig styrs i stor utsträckning av vilka ändamål som för närvarande upplevs som mest akuta, vilket inte minst har visat sig genom det stora engagemanget kring migrationsvägen 2015 och den senare "Greta-effekten".

Men det finns också andra, ibland till synes irrationella drivkrafter, som styr vart vi ger våra pengar. Ett fenomen som uppmärksammats på senare år är så kallad Over head-aversion, alltså en ovilja från givare att bidra till sådant som inte upplevs som direkta ändamålskostnader. Vid tester har man kommit fram till att låga over head-kostnader kan ha större betydelse för huruvida människor vill ge pengar än rationella argument för vilken nytta pengarna kan göra. För organisationerna kan det innebära att man pressas att organisera – eller åtminstone beskriva – verksamheten på sätt som inte nödvändigtvis är de mest effektiva, för att blir mer attraktiva för givare.

FÖRETAG SOM FINANSIÄR – OCH KONKURRENT. I gränslandet mellan ideellt och kommersiellt har flera nya finansieringsformer som exempelvis sociala investeringsfonder växt fram.

En annan naturlig konsekvens av den här förflyttningen skulle kunna vara ett ökande intresse från företag att liera sig med idéburna organisationer och bidra till finansiering av deras verksamhet. I Givas och PWC:s rapport "Staten, kapitalet eller medborgarna – vem finansierar civilsamhället 2019" framgår att svenska insamlingsorganisationer ser företagssamarbeten som den intäktskälla med störst tillväxtpotential både för den egna organisationen och för civilsamhället i stort.

Om man tittar på insamlingsorganisationernas faktiska finansiering så utgör dock intäkter från företag en liten del, och andelen har legat på en konstant nivå. Under de senaste åren har exempelvis bidragen från allmänheten ökat med tre gånger så mycket som bidragen från företag.

I vissa fall uppstår dessutom konkurrensförhållanden mellan kommersiella företag och ideella organisationer. Regeringens rapport Framtidens civilsamhälle påpekar att idéburna organisationer skulle kunna ta över vissa välfärdstjänster (och därigenom öka sina intäkter) men också att organisationernas småskalighet i praktiken gör att de ofta konkurreras ut från sådana möjligheter av privata aktörer.

DET OFFENTLIGA SOM KUND. Omkring 30 procent av civilsamhällets finansiering kommer från offentlig sektor. Den största delen av detta, 70 procent, utgörs av köp av tjänster, medan enbart 30 procent utgörs av bidrag.

Det faktum att offentlig sektor på senare år lagt ut allt fler välfärdstjänster på entrepre-

nad har skapat en potentiellt ökande marknad för idéburna organisationer som utförare av välfärdstjänster. För många sociala entreprenörer och små ideella organisationer som arbetar med att exempelvis stärka utsatta grupper är kommuner och andra offentliga aktörer den mest naturliga kunden för verksamheten. Precis som när det gäller företagssamarbeten är det här också ett område där insamlingsorganisationerna själva ser tillväxtpotential.

Över tid verkar dock även andelen av intäkter som kommer från offentlig sektor stå still eller snarast minska något. De senaste åren har inte heller fördelningen mellan bidrag och köp av tjänster förändrats trots att summan som offentliga aktörer spenderat på välfärdstjänster ökat kraftigt. Den främsta förklaringen verkar som tidigare nämnt vara att idéburna aktörer konkurreras ut av privata aktörer. Mellan 2007 och 2017 sjönk den ideella sektorns andel av de inköp som görs av offentliga aktörer från 19 procent till 11 procent.

För att stärka förutsättningarna för ideella aktörer att utföra samhällsnyttiga tjänster har flera nya samarbets- och finansieringsformer växt fram under det senaste decenniet, såsom IOP (idéburet och offentligt partnerskap) och sociala utfallskontrakt (en resultatbaserad pris-sättningsmodell för utförandet av samhällsnyttiga tjänster).

FLER MÖJLIGHETER – OCH FLER UTMANINGAR. Den övergripande bilden tycks alltså vara att över tid finns mer pengar för idéburna verk-

samheter – åtminstone om man tittar på de organisationer som samlar in pengar för välgörande ändamål.

Det har också under det senaste decenniet vuxit fram många nya finansieringsformer och affärsmodeller för att finansiera ideell och samhällsnyttig verksamhet. Impact-investering, sociala utfallskontrakt och IOP är andra företeelser som växt fram i gränslandet mellan olika sektorer och möjliggjort nya finansieringsformer.

Samtidigt finns det också en risk för att finansieringsformerna och den generella utvecklingen snarare än bredd och mångfald bidrar till en likriktning i vilka typer av initiativ som finansieras. Både när det gäller offentliga medel och privat givande så verkar det som att mindre organisationer och gräsrotsinitiativ har svårt att konkurrera med större etablerade organisationer. Marknadisering av civilsamhället kan också bidra till att samhällsfrågor, som har en tydlig kommersiell potential eller där det går snabbt att visa mätbara resultat, premieras på bekostnad av svåra frågor och långsiktigt arbete.

Med den här bakgrunden är det intressant att reflektera över vilka typer av investeringar som kommer att behövas under kommande decennier för att fortsätta bana väg för innovativa aktörer och arbetssätt i kampen för samhällets mest utsatta.

Ett svar kan förmodligen vara att fortsätta att bredda det framväxande ekosystemet för socialt entreprenörskap och att skapa plats för en mångfald av röster och för de frågor som inte nödvändigtvis kan kommersialiseras eller står allra högst på den mediala agen-

dan. Inte minst finns det ett fortsatt viktigt uppdrag i att stötta mindre organisationer och gräsrotsinitiativ i att klara de omställningar som krävs för att kunna agera långsiktigt i en föränderlig omvärld.

Ett annat svar kan vara att det framåt kommer att vara ännu viktigare än tidigare att skapa utrymme för individer och organisationer att agera utifrån sin egen vision snarare än att leverera värden som definierats av finansiären. På en allt mer snabbväxande marknad blir det slutligen viktigare med utålliga finansiärer som ger förutsättningar för ett långsiktigt förändringsarbete och som kan skapa utrymme för organisationer att lära och utvecklas.

På en allt mer snabbväxande marknad blir det viktigare med uthålliga finansiärer som ger förutsättningar för

2010

Playing for Change lanserar Sveriges första storskaliga satsning på att hitta och stödja sociala entreprenörer.

Morotsaktivism är ett av orden på Språkrådets nyordlista. Det syftar på konsumentaktivism med syfte att få handlare att satsa på miljövänliga och rättvisemärkta varor.

IOP – Idéburet offentligt partnerskap – är en ny samverkansmodell som tas fram av intresseorganisationen Forum för att underlätta samarbeten mellan offentlig och ideell sektor.

Kampanjen #prataomdet, som sprider vittnesmål om sexuella övergrepp, kan ses som en föregångare till digitala jämställdhetsrörelser som #fatta och #metoo.

Sverigedemokraterna kommer in i Sveriges riksdag.

2011

Enligt Sverigestudien uppfattas Sverige som ett land som allt mindre präglas av demokratiska processer och mänskliga rättigheter.

KD uppger att mer än 8 av 10 svenskar vill se en svensk civilkuragelag, men förslaget avstyrks av en offentlig utredning.

Nyordet *åsikts-taliban* speglar en diskussion om att samhällsdebatten blir alltmer polariserad. Ordet följs senare av besläktade uttryck som *åsiktskorridor* (2014).

Den första svenska crowdfundingplattformen, *Fundedbyme*, startas, två år efter den internationella föregångaren Kickstarter. Crowdfundingplattformarna erbjuder nya möjligheter för individer, organisationer och företag att söka ekonomiskt stöd och investeringar direkt från privatpersoner.

2013

#Fatta-kampanjen dras igång av Ida Östensson som fått stöd av Reach for Change (tidigare Playing for Change). Kampanjen och debatten som följer spelar en viktig roll för införandet av den så kallade samtyckeslagen 2018.

En antisistisk manifestation i Kärrtorp skapar riksintresse efter att den attackerats av nynazister.

2012

Järnrörsskandalen med tre sverigedemokratiska riksdagsmän skapar intensiv debatt på sociala medier.

Ordet *twitterbävning* används för första gången för att beskriva explosivt engagemang i sociala medier, detta efter att Fredrik Reinfeldt uttalat sig om att arbetslösheten är låg bland "etniska svenskar mitt i livet".

Kravaller startar i Husby utanför Stockholm och sprider sig först till andra Stockholmsförorter och senare även till ett stort antal städer runt om i Sverige.

Nyordet *klicktivism* beskriver digital "aktivism" som går ut på att lajka, dela och skriva på upprop och namnlistor på nätet. (Varianten *slacktivism* sätter ännu större fokus på samhälls-engagemang utan ansträngning.)

2014

Rättvisa som värdering blir mindre viktig för svenskarna enligt Sverigestudien.

Bland årets nyord finns substantivet *kippavandring* och verbet att *Kärrtorpa*, som båda syftar på olika sätt att samlas för att manifesteras mot rasism och för människors lika värde.

C10 Summit arrangeras för första gången i Stockholm, för att stärka och synliggöra ledare i kampen mot organiserade sexuella övergrepp på barn.

2010

2011

2012

2013

2014

ett långsiktigt förändringsarbete och som kan skapa utrymme för organisationer att lära och utvecklas.

2015

Migrationsvägen kommer till Sverige, mer än 35 000 ensamkommande barn söker asyl.

Svenskarnas vilja att engagera sig ideellt exploderar. Volontärbyrån rapporterar att man får in nio gånger så många intresseanmälningar som normalt.

Medlemsavgifter utgör en allt mindre andel av insamlingsorganisationernas intäkter. Detta år står de för ungefär en sjundedel av de totala intäkterna, jämfört med knappt en femtedel tre år tidigare.

Järvaskolan får Stenbecks Stiftelses stöd. Skolan ger elever chansen att nå sin fulla potential och våga drömma stort.

2016

Demokratiutredningen föreslår att rösträtt för 16-åringar ska införas på prov för att motverka att unga i allt mindre utsträckning känner sig inkluderade i samhället.

Omkring en kvarts miljon svenskar är anställda inom civilsamhället, en ökning med omkring tio procent på tre år.

Reach for Change startar Innovation for Integration för att hitta och utveckla lösningar som stärker ensamkommandes livschanser.

Teknikentreprenören Niklas Adelberth annonserar en satsning om minst 170 miljoner kronor på att främja socialt entreprenörskap.

44 % av svenskarna har hört talas om begreppet socialt entreprenörskap. Siffran har ökat från 17 % 2009, enligt en mätning som görs på uppdrag av Reach for Change.

2017

Hashtaggen #metoo börjar spridas på nätet. I Sverige får rörelsen ytterligare fart genom mediebevakningen av *Kulturprofilen*.

De svenska insamlingsorganisationerna samlar in totalt 8,7 miljarder. Det är en ökning för elfte året i rad, och sett till hela tidsperioden är det mer än en fördubbling.

Initiativet *Medvind* lanseras för att stötta organisationer som bedriver traditionellt i socialt arbete att ställa om sina verksamheter och bli mer hållbara.

Facebook inför en donationsknapp som gör det lättare för privatpersoner och organisationer att driva insamlingskampanjer i sociala medier.

Fem personer dödas vid terror-dådet i Stockholm. Bara några timmar efter dådet bildas hashtaggen #openstockholm som en kanal för människor att erbjuda mat, husrum, transport och annan hjälp.

Bland nyorden detta år märks *alternativa fakta* och *fejkheter*.

2018

Greta Thunberg börjar skolstrejka för klimatet.

Svenska regeringen lanserar en nationell strategi för sociala innovationer.

Nyordet *flygskam* sätter fingret på betydelsen av social status som drivkraft för samhällsengagemang.

En statlig utredning som syftar till att underlätta utvecklingen av crowdfunding ("gräsrotsfinansiering") lämnas in till Finansdepartementet.

Ett möte med 100 barnrättskämpar och demokratiaktivister i Stockholm blir startskottet för Youth 2030 Movement – en rörelse för att stärka ungas plats i demokratin.

2019

För första gången räknas det totala ekonomiska värdet på svenskarnas ideella engagemang ut. Det anges till 131 miljarder kronor per år, vilket skulle vara större än detaljhandels samlade omsättning.

Nära två tredjedelar av svenskarna anser att det är dåligt ställt med civilkuraget i Sverige, enligt en undersökning som beställts av SOS Alarm.

Greta-effekten slår igenom på bred front och Greta Thunberg nomineras till nobelpriset.

Svenskarnas intresse för att engagera sig ideellt på distans och över digitala plattformar sjunker, enligt Volontärbyrån. Möjligen är det en reaktion på *klicktivism*-fenomenet och ett uttryck för generell teknikskepsis – så kallad *techlash*.

2015

2016

2017

2018

2019

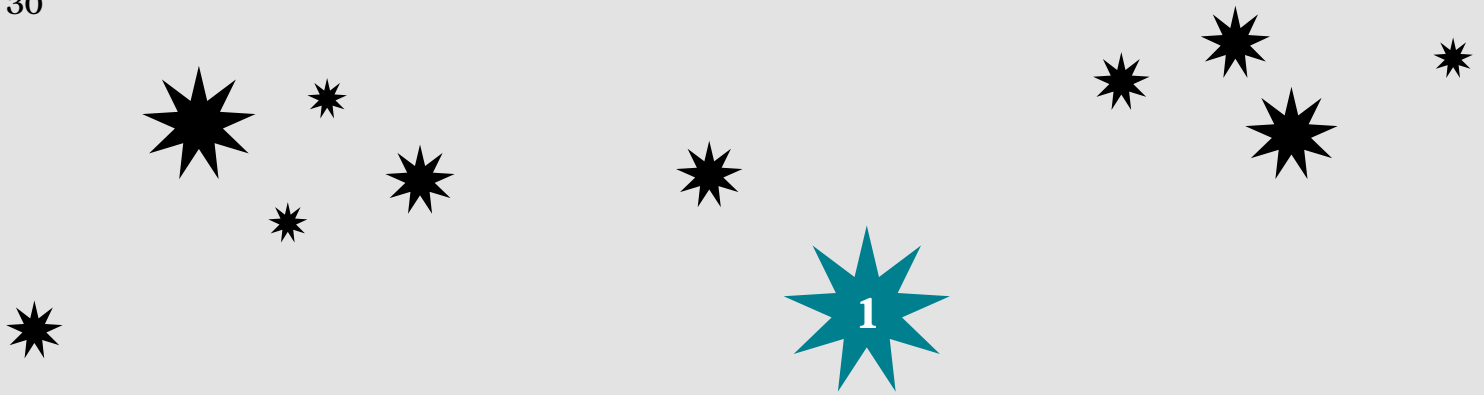
FRÅN FOLKRÖRELSE TILL GODHETSBRANSCH

Förändrings- arbete i förändring

Från välgörenhet och föreningsdemokrati
– till socialt entreprenörskap, klicktivism och
Greta-effekt. Förutsättningarna för att skapa
samhällsförändring har förändrats dramatiskt
under det senaste decenniet.

A detailed illustration of a hand holding a magnifying glass. The hand is rendered with fine, dark lines, showing the texture of the skin and the details of the fingers. The magnifying glass has a dark frame and a clear lens. Inside the lens, a bright, multi-pointed star is visible, surrounded by smaller, dimmer stars. The background of the entire page is a dark, starry night sky, with numerous stars of varying sizes and brightness scattered across it. The overall style is that of a fine-line drawing or etching.

STENBECKS STIFTELSE har under det senaste decenniet direkt och indirekt (genom exempelvis plattformar som Reach for Change) stöttat flera hundra organisationer och individer i civilsamhället. De har alla gemensamt att de verkar för att skapa bättre förutsättningar för särskilt utsatta grupper i samhället. Men de har också gemensamt att de verkar i en snabbväxande värld och utifrån förutsättningar som är i ständig förändring. Gränsupplösning mellan samhällssektorer, accelererande digitalisering och en gradvis förskjutning mot mer individualistiska värderingar är några av de samhällstrender som har påverkat – och påverkats av – Stenbecks Stiftelse och de initiativ som stiftelsen har stöttat under det senaste decenniet.

TREND ETT: Gränsupplösning och begreppsförvirring

”Det finns en utbredd förvirring om hur spelplanen ser ut, i vilket skick den är, hur de olika lagarna ser ut, vem som har rätt att annonsera på arenan och vem som är domare.” Orden är Tove Livendahls från antologin ”Non-profit och välfärden” från 2012, och syftar på det svenska civilsamhället.

En utgångspunkt för den här texten har varit att titta på vilka yttre förändringar och trender under det senaste decenniet som påverkar organisationer och individer som arbetar för att förändra samhället till det bättre. Med den ambitionen ställs man ganska snabbt inför utmaningen att hitta en användbar definition eller avgränsning av vilken typ av organisationer det handlar om och vad som förenar dem.

Ett sätt att kategorisera olika aktörer i samhället är att skilja mellan stat och näringsliv. De aktörer som inte tillhör någon av dessa blir då de som utgör civilsamhället eller idéburen sektor (ibland bara ”tredje sektorn”), och deras roll att lösa sådana samhällsutmaningar som inte löses av vare sig stat eller näringsliv. Som citatet ovan antyder var det dock redan 2012 ganska oklart vilka aktörer som ska räknas till den här kategorin och hur de förhåller sig till varandra.

Man kan också fråga sig i vilken utsträckning det över huvud taget är, och kommer vara, meningsfullt att utgå från den typen av avgränsning mellan sektorer. En stark trend är nämligen att de roller som olika sektorer och olika branscher har i förhållande till varandra snabbt förändras och byts ut, och traditionella gränser allt mer förskjuts och suddas ut. Det sker i alla delar av samhället, men man kan tänka sig att gränsupplösningen märks särskilt tydligt i ett fält där aktörerna redan från början definieras utifrån vilka sektorer det inte tillhör.

En sådan förflyttning som under en längre tid diskuterats inom forskningen är civilsamhällets förflyttning ”från röst till service”. I princip handlar det om att idéburna organisationer som historiskt har haft rollen som fri och oberoende utmanare

av offentliga system istället allt mer kommit att få rollen som utförare av välfärdstjänster.

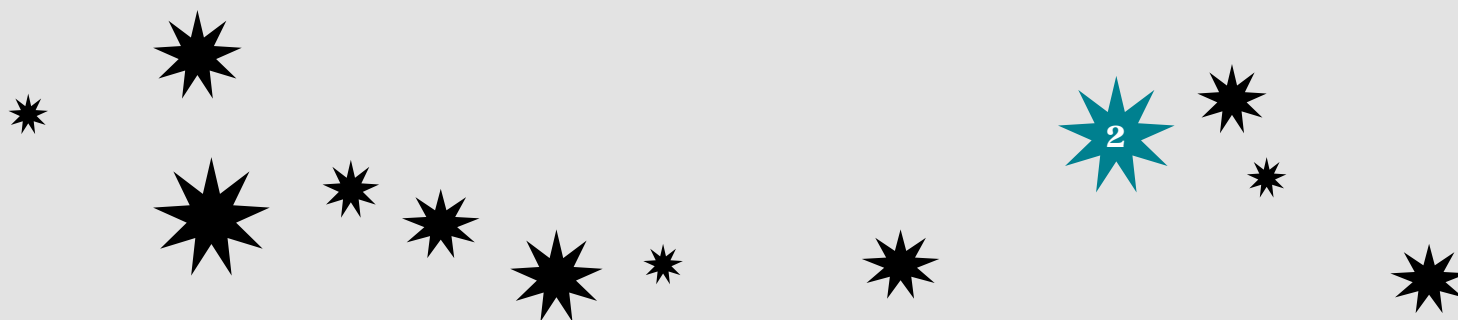
En bakomliggande utveckling här är att flera av de välfärdstjänster som historiskt har levererats av det offentliga har lagts ut på entreprenad, vilket skapat en växande marknad för både privata företag och idéburna organisationer.

En annan gräns som har tänjts ut alltmer det senaste decenniet är mellan näringsliv och idéburen sektor, eller mellan vad som ses som ”kommersiellt” respektive ”ideellt”. Ramverk som Agenda 2030 har haft betydelse inte minst när det gäller att betona vikten av näringslivets roll för att lösa viktiga samhällsutmaningar.

Kanske ännu viktigare för näringslivets roll är förväntningar från kunder och medarbetare. Otaliga undersökningar från det senaste decenniet visar att företags samhällsengagemang och samhällspåverkan är en viktig faktor när vi väljer vilka varor vi köper och var vi vill arbeta, vilket innebär att ett synligt samhällsengagemang också blivit en viktig konkurrensfördel och en attraktiv position för kommersiella varumärken.

Om företag för tio år sedan talade om CSR som en avgränsad del av verksamheten så talar man idag hellre om hållbarhet som en integrerad del i affärsidén. När det gäller marknadsföring har så kallad syftesdriven marknadsföring, som handlar om att positionera varumärken med hjälp av ideella värden snarare än kommersiella, varit en av de starkaste trenderna under det senaste decenniet.

I praktiken innebär det här att näringslivet i ökad utsträckning spelar på samma arena som idéburna organisationer, vilket möjliggör nya typer av samarbeten och framväxten av hybridformer i gränslandet mellan sektorerna. Framväxten av socialt entreprenörskap som metod är en viktig del av den här utvecklingen, och den framväxande sektorn (om man kan tala om en sådan) för socialt entreprenörskap omfattar exempelvis både kommersiella företag och ideella verksamheter.

TREND TVÅ: Den kommersiella godheten

Om man kan tala om en syftes- eller hållbarhetsrevolution i näringslivet kan man å andra sidan också tala om en kommersialisering eller en marknadsivering av civilsamhällets aktörer.

Det handlar bland annat om att många ideella organisationer blir allt bättre på – och i större utsträckning tvungna att – utveckla nya affärsmodeller, och att kompetens, språkbruk och tankesätt förs över från näringslivet till civilsamhället.

Framväxten av socialt entreprenörskap som modell för samhällsförändring är en del av den här utvecklingen. Men det finns flera yttre faktorer som bidrar, såsom att organisationerna möter ökande konkurrens om sina målgruppers tid och pengar och att finansierare i allt större utsträckning kräver mätbara resultat.

Inom forskningen (exempelvis Einarsson och Hvenmark 2012) talas det om att ideella föreningar successivt överger sitt medlemsfokus för kund-, givar- och volontärrelationer. Om den traditionella "medlemsmodellen" bygger på att organisationerna får betalt för att förvalta sina medlemmars förtroende, bygger en "kundmodell" på att organisationerna i varje transaktion behöver leverera ett upplevt värde för den som betalar.

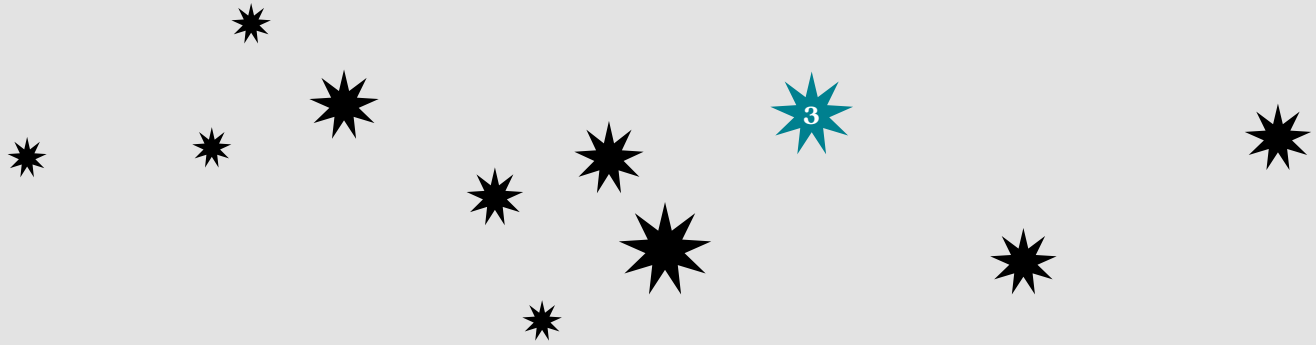
Som leverantör av tjänster till offentlig sektor kan idéburna organisationer leverera samhällsnytta och kostnadsbesparingar. För företag kan det värde man skapar i stället handla om varumärkesvinster, förtroendekapital och stärkta relationer med kunder, medarbetare eller andra målgrupper. Men även i relationen med privata givare och volontärer finns en transaktion i form av exempelvis status, upplevelser och personlig tillfredsställelse. Krasst kan man säga att godhet – att känna sig god eller att framstå som ett god – på det sättet blir en valuta som idéburna organisationer kan kommersialisera.

Länkat till marknadsiveringen av civilsamhället talas det också om en professionalisering som kännetecknas av att människor i större utsträckning anställs till tjänster i idéburen sektor

baserat på professionell kompetens snarare än personligt engagemang. Under det senaste decenniet har också behovet av mätbarhet, både för att motivera finansiering och för att möjliggöra utveckling av mer effektiva metoder, fått allt mer fokus i den idéburna sektorn.

Parallellt med professionaliseringen kan man dock också tänka sig att det parallellt finns en rörelse mot mer amatörism när organisationerna och deras verksamhet marknadsifieras eller kundanpassas, i meningen att organisationer i högre utsträckning kan tvingas anpassa sig till givarbeteenden och marknadstrender snarare än att utgå från en egen bedömning av hur verksamheten bedrivs mest effektivt.

En faktor som har betydelse här är så kallad Over head-aversion, alltså en ovilja från givare att bidra till sådant som inte upplevs som direkta ändamålskostnader. Det innebär att organisationer pressas att kapa kostnader som kan bidra till att göra verksamheten mer professionell och effektiv – sådant som marknadsmässiga löner, it-stöd eller verksamhetsuppföljning – för att de skrämmar bort givare.

TREND TRE: En folkrörelse av individualister

En av de mest genomgripande värderingsförskjutningarna som präglat samhället i stort under de senaste decennierna är den från kollektiva till individuella värderingar. På allt fler områden kan vi – och förväntar vi oss att kunna – göra individuella livsval. I globala kartläggningar som World Values Survey sticker Sverige ut också som ett av de samhällen i världen som starkast präglas av individualistiska värderingar.

Att verka för förändringar i samhället handlar ofta om att få människor att agera kollektivt mot ett gemensamt mål, att mobilisera rörelser. Det svenska civilsamhället bygger också historiskt på en starkt kollektivistisk folkrörelsetradition, där enskilda individers engagemang har kanaliserats genom medlemsorganisationer och deras olika processer för föreningsdemokrati.

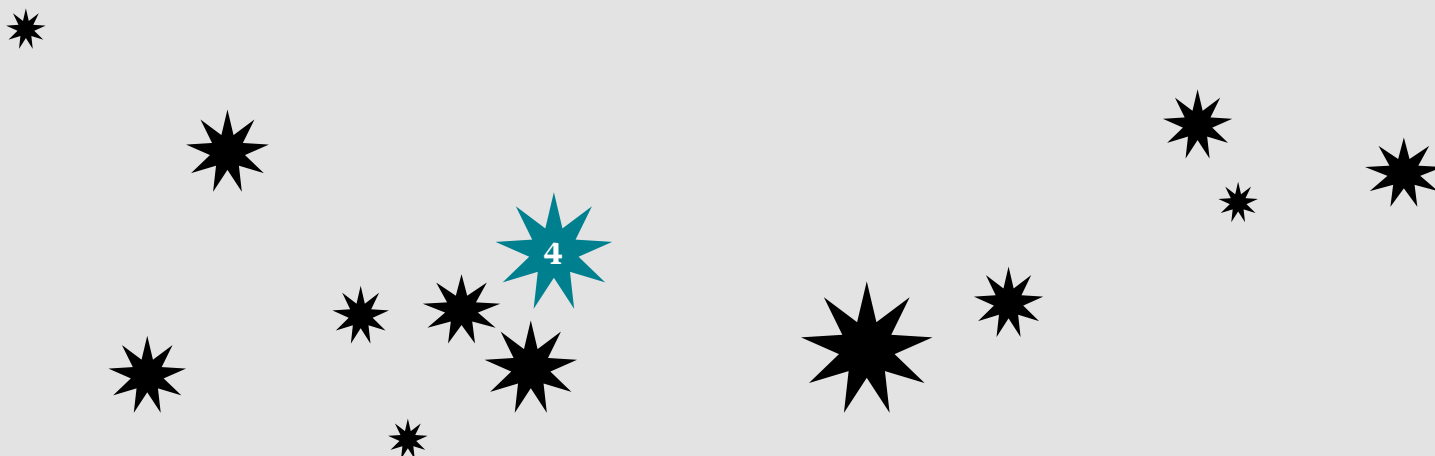
Mot den bakgrunden har företeelser som socialt entreprenörskap bidragit till att utmana idén om hur förändringsarbete kan bedrivas. Det sociala entreprenörskapet sätter fokus på den enskilda individen som förändringsagent och har skapat en delvis ny arena för att ta vara på kraften hos individer och idéer som tidigare inte passat in i det traditionella civilsamhällets strukturer.

Socialt entreprenörskap är dock bara ett exempel på hur individualiseringen påverkat formerna för samhällsengagemang. Med den digitala utvecklingen har vi alla idag – åtminstone i teorin – möjlighet att starta och hoppa på rörelser, mobilisera stöd och starta insamlingskampanjer för sina egna hjärtefrågor. Framväxten av volontärförmedlingar som Volontärbyrån och andra har också skapat ökade möjligheter att skraddarsy vårt eget engagemang utifrån individuella önskemål.

Den ökande individualiseringen syns inte bara i att vi väljer mer individuella uttrycksformer för vårt eget samhällsengagemang, det syns också i vilka rörelser och ledare vi väljer att följa.

I en tid när förtroendet för traditionella auktoriteter och institutioner sviktar kan en enskild individs röst upplevas som trovärdigare och lättare att relatera till än ett anonymt varumärke. I den kommersiella världen har den här utvecklingen under det senaste decenniet tagit sig uttryck i att företag och organisationer i ökande utsträckning använt sig av influencers och ambassadörer för att få ut sina budskap.

I civilsamhället utgör "Greta-effekten" och #metoo exempel på rörelser i närtid som fått sin sprängkraft av styrkan i enskilda individers röster och vittnesmål. När det gäller just Greta Thunberg är det kanske talande att flera av de krafter som försökt misskreditera henne har gått ut på att hävda att hon inte driver en personlig agenda utan att hon skulle vara knuten till olika företag, organisationer eller politiska grupperingar.

TREND FYRA: Den kommersiella godheten

Man skulle kunna tänka sig att den ökande individualiseringen i samhället innebär att vi blir mindre engagerade i samhället och mindre benägna att bry oss om andra än oss själva. Men så verkar inte vara fallet.

Flera studier visar tvärtom att unga människor idag är mer politiskt engagerade än tidigare generationer, och om man tittar på omfattningen av det ideella engagemanget är det enligt forskare "exceptionellt stabilt" över tid.

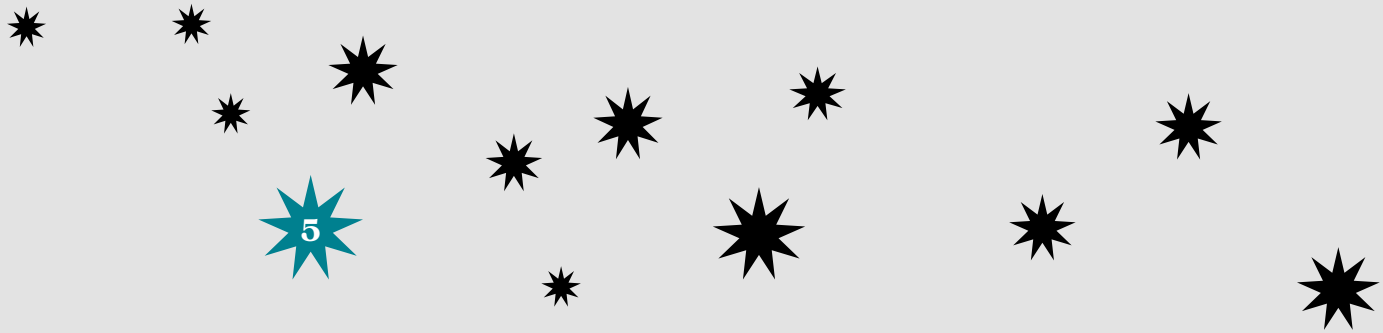
Att det finns ett stort engagemang och att människor är beredda att gå samman och agera när enskilda grupper eller hela samhället utmanas har blivit tydligt ett antal gånger under de senaste åren. #metoo och "Greta-effekten" har vi nämnt ovan, ansamlingen av frivilliga i samband med flyktingvågen 2015, och #openstockholm som förde samman stockholmare efter terrorattentatet 2017 är andra kraftfulla exempel.

Men de här exemplen säger också något om hur formerna för hur engagemanget uttrycks förändras och vilka frågor vi engagerar oss i. En viktig faktor här är att vi parallellt med den ökande individualiseringen av samhällsengagemanget också verkar få kortare tålamod.

Under en längre period har forskare noterat att svenskar snarare än medlemskap i intresseorganisationer eller förtroendevalda uppdrag söker sig till tidsbegränsade engagemang. Exempelen ovan antyder att den här utvecklingen i större utsträckning leder till nya typer av snabbt framväxande och snabbt tillbakagående rörelser utanför de etablerade strukturerna.

En faktor här är förmodligen att vi snabbt vill se en återkoppling, ett resultat av vårt agerande, vilket skulle kunna sägas höra samman med den ökande marknadifieringen av civilsamhället. Men man kan också tänka sig att den här trenden är ett svar på att etablerade institutioner och organisationer ses som för trögrörliga när samhället ställs inför nya typer av utmaningar. Vid händelser som flyktingvågen 2015 eller nya larmrapporter om klimatet kan föreningsdemokratien ses som en flaskhals.

En utmaning i den här utvecklingen kan vara att det blir svårare för civilsamhällets organisationer att tänka långsiktigt. När engagemanget snabbt förändras och när medlemsavgifter och andra liknande intäkter som tidigare utgjort en stabil och förutsägbar ekonomisk bas sjunker, kan det bli svårare att få resurser att driva det långsiktiga arbete som krävs för att skapa hållbar samhällsförändring.

TREND FEM: En folkrörelse av individualister

Det går knappast att tala om övergripande samhällstrender under 2010-talet utan att nämna digitaliseringen. När det gäller civilsamhället och arbetet med att skapa bättre förutsättningar för samhällets mest utsatta har den digitala teknikens framväxt haft betydelse på flera olika nivåer.

En sådan nivå är teknik som möjliggörare för innovationer som syftar till att lösa samhällsutmaningar. Många av de sociala entreprenörer som fått stöd genom Reach for Change har exempelvis integrerat någon form av teknisk lösning i sina innovationer. Flera andra initiativ och organisationer har ett ännu tydligare fokus på att utveckla sociala innovationer som bygger på digital teknik.

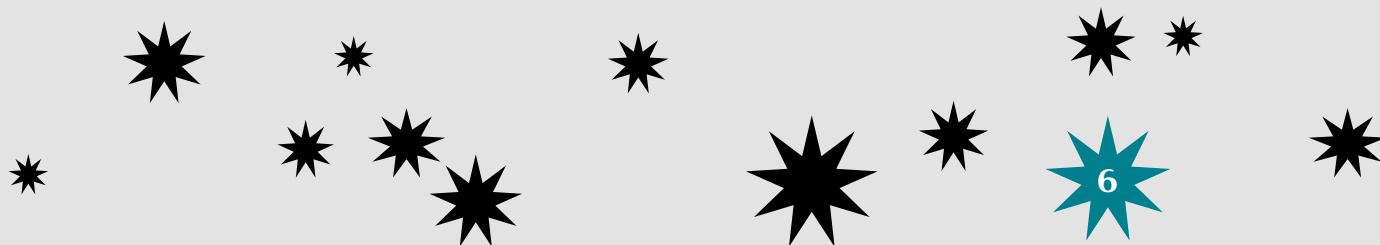
En annan nivå utgörs av crowdfunding-plattformar och andra typer av digitala verktyg som sänker trösklarna för insamlingsarbete. Den enskilda händelse som tycks ha haft störst betydelse här är att Facebook 2017 införde en donationsknapp. Enligt Givas medlemsstatistik står Facebook för mer än två tredjedelar av de medel som insamlingsorganisationerna får in via digitala plattformar. Totalt är det dock fortfarande en ganska liten del av de totala insamlade medlen.

Ytterligare en annan nivå, och den som förmodligen haft störst betydelse när det gäller civilsamhällets arbete under det senaste decenniet, är digitala och sociala plattformar som verktyg i opinionsbildning och för mobilisering av engagemang. Internationellt blev den arabiska våren och flera av de rörelser som följde extremt tydliga illustrationer av hur sociala medier kan accelerera omstörtande samhällsförändring.

Även i det svenska civilsamhället har flera av de stora samhällsförändrande rörelser som manifesterats på senare tid haft det gemensamt att de på kort tid växt sig starka i sociala medier. Hårdraget skulle man kunna säga att för att bilda en folkrörelse på 2010-talet kunde en hashtag vara väl så effektiv som än en flammande appell på ett medlemsmöte.

Den digitala tekniken och den ökande uppkopplingen har på flera sätt bidragit till att påverka maktstrukturer i samhället. Inom civilsamhället har digitaliseringen sänkt trösklarna för att engagera sig, men det är osäkert om det innebär en ökad mångfald av röster. Forskare vid Uppsala universitet menar exempelvis att utformningen av de plattformar där diskussioner förs på nätet snarare bidrar till att stärka rådande maktförhållande och gynna grupper som framför odemokratiska och icke-jämlika åsikter (Holm, 2019).

Bortsett från att de digitala och sociala plattformarna har sänkt tröskeln för att engagera sig har de också gjort vårt individuella samhällsengagemang mer synligt, på gott och ont. Termer som klicktivism beskriver de kravlösa former av digital "aktivism" (exempelvis att skriva på digitala insamlingslistor, att lajka och dela budskap på nätet) som snarare handlar om personligt varumärkesbyggande än genuint engagemang.

TREND SEX: En ny kollektivism?

Såväl individualiseringen som digitaliseringen och gränsupplösningen har möjliggjort för nya aktörer och nya perspektiv att bidra till att utveckla civilsamhället och att agera snabbt och kraftfullt på nya samhällsutmaningar. Flera av de individer och organisationer som Stenbecks Stiftelse har stöttat under det senaste decenniet har både påverkats av och varit med och påverkat den här utvecklingen.

Med all sannolikhet kommer flera av de här trenderna att fortsätta växa sig starkare och flera nya metoder och organisationsformer för samhällsförändring växa fram under 2020-talet. Det kan också tänkas att befintliga sektorer och organisationer delas upp i nya typer av kluster baserat på vilken roll de har i samhället.

Här blir det exempelvis intressant att följa fortsättningen av den utveckling som har kallats "röst till service". Samtidigt som idéburen sektor i större utsträckning tycks bli en tjänsteleverantör finns det också uppenbart ett behov av aktörer som uppfattas som oberoende och fria att driva en egen agenda utan att kompromissa med finansierers önskemål. Man skulle här kunna tänka sig att organisationer i större utsträckning kommer att välja väg och att utvecklingen går mot en tydligare uppdelning inom sektorn mellan de två rollerna.

Samtidigt finns också utmaningar med de här trenderna, och på vissa områden kan man se tecken på mottrender, eller åtminstone anledningar att nyansera bilden av åt vilket håll utvecklingen går. På senare år har ordet techlash använts flitigt i medierna för att beskriva en växande teknikrötthet och missnöjsamhet mot de stora teknikplattformarna. Inom närings-

livet har det talats om en purpose backlash som skulle innebära att företag blir mindre benägna att ta ställning och engagera sig i samhällsfrågor för att man riskerar att stöta sig med olika intressentgrupper.

När det gäller övergripande värdeförskjutningar visar Sverige-studien som kartlägger vilka värderingar som kännetecknar det svenska folket, tecken på en återgång till kollektivistiska värderingar och en önskan om fungerande samhällsservice och stöd från det kollektiva till individen. När det gäller specifikt svenskarnas ideella engagemang visar statistik från Volontärbyrån att intresset för att engagera sig digitalt och på distans sjunker. Kanske kan det också tolkas som en återgång till en önskan om mer kollektiva lösningar och organiserat samarbete?

Kanske finns det också en gräns för hur långt civilsamhället och de idéburna krafterna kan och bör anpassa sig till den kommersiella marknadens logik och konkurrenstänkande. Kanske finns det utrymme för nya typer av kollektivistiska rörelser som bygger mer på ömsesidiga samarbeten och mindre på konkurrens mellan olika aktörer?

”

**Vi lever i en tid av
ökande polarisering
och i en tid då utan-
förskap och ökande
klyftor utmanar oss
alla att ta ställning
och våga stå upp för
medmänsklighet.**

2

Sid. 39

Våra initiativ

För många har stödet från Stenbecks Stiftelse blivit ett viktigt steg på vägen mot någonting större. Hos mottagarna finns många gånger en önskan att nå fler och växa. Andra är mer fokuserade på att göra stor skillnad för några få. Precis som att organisationerna har olika målsättningar ser också stödet olika ut från fall till fall. Under det gångna decenniet har Stenbecks Stiftelse också varit initiativtagare för storskalig och långsiktig påverkan.

**Barns rättigheter,
utbildning, mental hälsa,
social inkludering och
entreprenörskap är fokus för
Stenbecks Stiftelses påverkans-
arbete. Genom att investera
i individer och initiativ som
arbetar outtröttligt för att ge
människor bättre liv gör
stiftelsen skillnad.**

Under det gångna decenniet har Stenbecks Stiftelse också byggt upp fem olika plattformar för storskalig och långsiktig påverkan.

Reach for Change

Innovation for Integration

Youth 2030 Movement

Child 10

Medvind

Skapar en värld där alla barn når sin fulla potential

REACH FOR CHANGE

För tio år sedan var socialt entreprenörskap ett okänt begrepp i Sverige. Som en av pionjärerna inom fältet har Reach for Change inte bara banat väg för innovationer som skapat bättre förutsättningar för barn, man har också förändrat bilden av hur samhällsförändring kan gå till. Organisationens vd Sofia Breitholtz ser fram mot nästa etapp på resan.

”Sökes: Entreprenörer med social förmåga” lyder rubriken i Metro den 12:e januari 2010. Det är den första tidningsartikeln någonsin om det som senare ska komma att bli Reach for Change.

REACH FOR CHANGE

Reach for Change är en ideell stiftelse grundad av Kinnevikgruppens bolag. Reach for Change hittar och stödjer sociala entreprenörer som gör barns liv bättre. Genom rådgivning, nätverk och finansiellt stöd får entreprenörerna hjälp att utveckla sina verksamheter och göra så stor skillnad som möjligt för så många barn som möjligt.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

OM ARTIKELRUBRIKEN i bilden på föregående sida är en medveten ordvits eller bygger på ett missförstånd ska vi låta vara osagt. Men klart är att socialt entreprenörskap – idén om att använda entreprenörskap, innovation och affärsmässiga metoder för att lösa samhällsproblem – är praktiskt taget okänt i Sverige vid den här tiden. Enligt en rikstäckande undersökning från året innan är det bara 17 procent av svenskarna som över huvud taget hört talas om begreppet (några få år senare har siffran ökat till 44 procent).

Att begreppet är obekant betyder dock inte att de sociala entreprenörerna inte finns där ute. Inom några få veckor har närmare 2 000 personer skickat in sina ansökningar om att få delta i Reach for Change första inkubatorprogram. Tio av dem väljs ut för att få professionell rådgivning och stöd för att förverkliga sina idéer. Det är starten på den första storskaliga satsningen på att stötta sociala entreprenörer i Sverige.

Vi snabbspolar tio år framåt i tiden. Tech-miljardärer och politiker tävlar i att omfamna socialt entreprenörskap, och tanken på att

Core

1. Ida Östensson, Make Equal.

Make Equals vision är ett jämställt och inkluderande samhälle. Med praktiska metoder hjälper verksamheter att nå och inkludera målgrupper de har svårt att nå.

2. Johan Wendt, Mattecentrum.

Mattecentrum erbjuder elever gratis hjälp i matematik genom sina öppna räknestugor och onlineverktyget matteboken.se.

3. John Laselle, Löparakademin.

Löparakademin hjälper ungdomar som bor i Stockholms miljonprogram att sätta upp och nå personliga mål genom långdistanslöpning.

4. AnneSofie Blixt, TILIA.

Tilia arbetar för och med unga mellan 12–30 år med psykisk ohälsa. Genom förebyggande, stödjande och opinionsbildande arbete skapar de trygghet och hopp.

5. Rosie Linder, Peppy Pals.

Peppy Pals är ett mobilt EQ-spel som lär barn om vänskap, känslor och empati för att motverka mobbning och utanförskap.

6. Gita Rajan, Wonsa.

Wonsa arbetar för att skapa en värld fri från sexuella övergrepp. Detta genom en specialinriktad klinik för utsatta samt genom forskning och utbildning.

kombinera samhällsnytta med affärsmässighet är snarast en självklarhet. De första entreprenörerna som valdes ut av Reach for Change har blivit något av förgrundsgestalter i en framväxande rörelse av sociala entreprenörer i Sverige. Samtidigt har Reach for Change växt långt utanför landets gränser och bidragit till att sätta socialt entreprenörskap på kartan i länder som Etiopien, Bulgarien, Ryssland och Kongo.

– Jag är mest stolt över att vi har vågat satsa på entreprenörer som varit i ett tidigt skede av sin resa, som ofta har kämpat helt ensamma. Att vi har hjälpt dem att omvandla sitt engagemang och idéer till konkret förändring för utsatta barn. Allt från ensamkommande barn som hittat svenska vänner, till svenska kommuner som börjat arbeta mer aktivt med att möta och stötta de mest utsatta barnen, till mer genomgripande förändringar i synen på jämställdhet och sexuellt samtycke, säger Sofia Breitholtz, Reach for Change vd.

En av de saker som särskiljer Reach for Change från många andra idéburna organisationer är att man tidigt investerat i effektmätning. Genom att följa utvecklingen över tid

Innovation for Integration

11

12

13

14

kan man också se att mer än 9 av 10 alumner (entreprenörer som lämnat Reach for Change inkubator) fortfarande är aktiva, och att merparten fortsatt växa och göra större skillnad.

Med ett ben i idéburen sektor och ett i näringslivet har Reach for Change också en gedigen och delvis unik erfarenhet av sektor-överskridande samarbeten. Organisationens partnerföretag och dess medarbetare spelar en viktig roll i att bidra med kompetens och rådgivning.

– När Reach for Change startade var det nytänkande bara att företag använde sina nyckelkompetenser för att göra världen bättre. Sedan dess har vi fortsatt att utveckla nya samarbeten som bygger på varje parts specifika superkrafter, med aktörer i både näringsliv och offentlig sektor.

När Sofia Breitholtz blickar framåt ser hon att socialt entreprenörskap kommer att spela en fortsatt viktig roll under det kommande decenniet, för att hitta lösningar på växande problem bland barn och unga, som utanförskap, polarisering och mental ohälsa. Men hon ser också nya utmaningar att ta sig an, bland annat en växande otålighet bland finansierare, och en

vilja att investera i "superstjärnorna" direkt, utan att göra grundarbetet.

– En av framgångsfaktorerna för Reach for Change har varit att vi har gått in tidigt, att vi har stöttat en bredd av entreprenörer och att vi vågat investera i oprövade kort som ingen annan vågat satsa på.

En av organisationens strategiska prioriteringar framåt är att stötta fler sociala entreprenörer som bor i de områden där de största sociala utmaningarna finns.

– Det är fantastiskt att se hur ekosystemet för socialt entreprenörskap har växt upp, men om man tittar på vart investeringarna går, så är fältet fortfarande ganska homogent. Jag ser en enorm potential i att bredda rörelsen och i ännu större utsträckning låta de som lever närmast problemen vara med och leda förändringen.

– Den resa som Reach for Change har gjort, och den förflyttning vi har medverkat till när det gäller synen på samhällsförändring är unik. Men det är också på många sätt en resa som bara har börjat.

7. Elin Lutke & Jailton Carneiro, CIRKUS UNIK.
Cirkus Unik kombinerar socialt entreprenörskap och nycirkus för att skapa social inkludering, trygghet och tillfällen för barn och unga att växa i Sverige.

8. Sandra Kinnaman Nordström, The Good Talents.
The Good Talents är ett ledarskaps- och sociala entreprenörskapsprogram för ungdomar, med sedan 2017 ett särskilt fokus på ensamkommande och nyanlända ungdomar. Programmet syftar till att ge ungdomar de kunskaper, verktyg och nätverk som behövs för att vara delaktiga i det lokala samhället och komma in på arbetsmarknaden.

9. Amir Sajadi & Milad Mohammadi, Järvaskolan.
Järvaskolan arbetar för att skapa en likvärdig skola där varje elev inspireras till gränslösa drömmar och motiveras till högre studier.

10. Shanga Aziz & Rogerio Silva, Locker Room Talk.
Locker Room Talk erbjuder utbildning, verktyg och plattformar till unga killar och vuxna som gör det enkelt att snacka om jämställdhet och schyssta attityder för att skapa en ny manlighet.

Innovation for Integration

11. Anna Lindh, Right To Play Sverige.
Right To Play Sverige arbetar med att få ut nyanlända ungdomar i jobb. Syftet med vårt arbete är att fler ungdomar ska få ökade förutsättningar att bli aktiva deltagare i samhället, att motverka diskriminering och utanförskap genom det kanske viktigaste steget till effektiv integration – arbete.

12. Elin Wernquist, Barnrättsbyrån.
Barnrättsbyrån arbetar med barn och ungdomars mänskliga rättigheter. Det är Sveriges första öppna verksamhet som ägnas åt barns rättigheter och som erbjuder enskilda barn och unga praktisk hjälp, stöd och råd.

13. Rebecca Madhani, Mitt Livs Val.
Mitt Livs Val erbjuder ett studiemotiverande program där studenter från universitet och högskolor blir mentorer och förebilder för nyanlända och ensamkommande ungdomar.

14. Natassia Fry & Pegah Afsharian, Kompis Sverige.
Kompis Sverige driver en kompisförmedling som sammankopplar unga ensamkommande och nyanlända med etablerade svenska ungdomar.

Aktion för barn och unga på flykt

INNOVATION FOR INTEGRATION

När tiotusentals ensamkommande barn och unga kom till Sverige 2015 insåg Stenbecks Stiftelse och Reach for Change att man behövde agera, och att det behövde gå snabbt. Några månader senare drog man igång satsningen Innovation for Integration. Under åren som följt har man tillsammans med sju sociala entreprenörer utvecklat nya lösningar som förbättrat situationen för ensamkommande barn och unga i Sverige.

INNOVATION FOR INTEGRATION

Innovation for Integration är en tematisk satsning som startades av Reach for Change 2016 för att förbättra livsvillkoren för ensamkommande barn och unga med stöd från Stenbeck Stiftelse. Inom ramen för satsningen har sju sociala entreprenörer fått stöd för att utveckla lösningar som bidrar till förbättrat mentalt välmående, språkkunskaper och sociala nätverk. De sociala entreprenörer som deltagit i programmet är Mitt Livs Val, Kompis Sverige, IT-guide, Right to Play Sverige, The Good Talents, Kidnovation och Barnrättsbyrån.

UNDER ETT PAR DAGAR i slutet av 2015 stannade Reach for Change upp all pågående verksamhet. I flera månader hade det talats om en annalkande flyktingkris, och nu hade den nått Sverige. Dagligen anlände tusentals människor på flykt från krig, fattigdom och förtryck. På Stockholms Central och andra platser mobiliserade frivilliggrupper för att visa stöd och ge nyanlända akut vård och annan hjälp.

Totalt hade miljontals människor på relativt kort tid flytt sina hemländer i Mellanöstern, Afrika och södra Asien för att undkomma krig, fattigdom och förtryck. Bland dem som lyckades ta sig till Sverige fanns 35 000 barn och unga som antingen hade tvingats fly ensamma eller som hade skiljts från sin familj på vägen. Extremt utsatta barn som inte bara behövde akuta hjälpinsatser, utan också en chans att skapa ett helt nytt liv.

Frågan för Reach for Change var vad man skulle kunna göra för den här gruppen.

Många idéer luftades, och några testades i mindre skala. Snart drogs slutsatsen att det mest effektiva man kunde göra var att bygga

”
Som i allt
Stenbecks Stiftelse
investerar i var det
högt prioriterat att
barns och ungas
egna röster skulle
höras. Det är bara
i nära samarbete
med målgruppen
som projekten blir
framgångsrika.

”

vidare på den modell man utvecklat under mer än fem år. En annan slutsats var att det var bråttom, och att man inte skulle klara att ta sig an utmaningen själva.

I BÖRJAN AV 2016 SJÖSATTE Reach for Change satsningen Innovation for Integration i samarbete med Stenbecks Stiftelse och Tele2. Planen var att leta upp starka sociala entreprenörer för att gemensamt utveckla, testa, förfina och sprida lösningar som stärker ensamkommandes livsvillkor och skapar vägar in i samhället.

Fyra år senare har sju sociala entreprenörer fått hjälp att utveckla nya lösningar som stärker ensamkommandes livsvillkor.

– Jag kommer ihåg när de sa GO! Jag kände att nu gäller det att hålla det man lovar – och överträffa det, säger Sofia Appelqvist, grundare av Mitt Liv och en av de första sociala entreprenörer som kontaktades.

I de inledande samtalen mellan Sofia och Reach for Change växte en idé fram om ett mentorprogram som stärker ensamkommandes möjligheter att ta sig in i samhället genom studier. Idag har verksamheten, Mitt

Livs Val, etablerats i Göteborg och Stockholm.

En annan av verksamheterna som startats upp är Right to Play Sverige, som stärker integrationen av ensamkommande genom idrott.

– Reach for Change tog kontakt med Right to Play globalt för att diskutera möjligheten att starta en helt ny verksamhet i Sverige. Det var början på allt, och därefter har vi kunnat växla upp tillsammans med Reach for Change och dra nytta av deras kunskap och stöd, säger Anna Lindh, verksamhetschef Right to Play Sverige.

SOM EN DEL I PROGRAMMET har effekten på målgruppen följts upp löpande. För några av entreprenörerna har uppföljningen lett till att man har omprövat initiala antaganden och förändra sin metod. 2019 gjordes en utvärdering med stöd av externa forskare som visade att verksamheterna har gett statistiskt signifikanta förbättringar i målgruppens mentala välbefinnande, språkkunskaper och sociala tillhörighet. Faktorer som enligt forskningen är avgörande för framgångsrik etablering i samhället.

”

**Jag kommer
ihåg när de sa GO!
Jag kände att
nu gäller det att
hålla det man
lovar och
överträffa det.**

Sofia Appelqvist,
grundare av Mitt Liv

”

– Reach for Change har uppmuntrat oss och utmanat oss att tänka om för att ta nya grepp och slutligen landa i en metod för hur vi jobbar med ungdomar, säger Natassia Fry, grundare av Kompis Sverige, som gör det möjligt för nyanlända ungdomar att få svenska vänner. Hon pekar också på värdet av att sammanföras med andra entreprenörer som arbetar med samma målgrupp.

– Erfarenhetsutbytet med de andra entreprenörerna har varit värdefullt, nätverket har alltid gett energi och nya perspektiv.

Precis som flera av de andra verksamheterna har Kompis Sverige också börjat skala upp sin verksamhet mot påverkan på nationell nivå. Under tiden i programmet expanderade man sin verksamhet för ensamkommande till åtta kommuner runt om i Sverige.

Totalt hade 2 000 ensamkommande och nyanlända nåtts av verksamheterna i programmet 2019. Alla entreprenörer uppger att stödet från Reach for Change har spelat en viktig roll i deras tillväxt, och två tredjedelar säger att det har varit avgörande.

Säkerställer de ungas plats i demokratin

YOUTH 2030 MOVEMENT

Agenda 2030, hållbarhetsmålen, ska uppfyllas och det finns ingen tid att spela om vi inte ska riskera framtida generationers väl. Youth 2030 Movement har tagit fasta på att barn och unga är prioriterade aktörer i att formulera och leda världen in i en hållbar framtid. Med innovativa metoder och med stöd av den numera lagstadgade Barnkonventionen skapar organisationen möjligheter för unga att delta i den demokratiska utvecklingen.

”

Jag bar på en stor frustration, det berodde mest på att jag hade en massa idéer och tankar om hur saker borde vara men gjorde inget åt saken. Mitt engagemang i föreningslivet har lärt mig att gå från idé till handling.

Hamza Mostafa,
Youth 2030 Movement styrelse

YOUTH 2030 MOVEMENT

Youth 2030 Movement är en rörelse av unga ledare, barnrättsskämpar och demokratiaktivister som arbetar för att stärka ungas plats i demokratin. Rörelsens mål är att demokratin ska bli bättre på att ta vara på ungas engagemang, att unga själva ska känna att deras åsikt spelar roll, och att alla unga ska ha samma möjlighet till inflytande, oavsett var de kommer ifrån eller vilken grupp i samhället de tillhör.

BARNKONVENTIONEN OCH DE UNGAS plats i demokratin. Den 1 januari 2020 blev Barnkonventionen lag, vilket innebär en stor anpassning av politik och samhälle i Sverige. Lagen säkerställer att barnets rättigheter stärks genom fyra principer; alla barn har samma rättigheter och samma värde, barnets bästa ska beaktas vid alla beslut som rör barn, alla barn har rätt till liv och utveckling och alla barn har rätt att uttrycka sin mening och få den respekterad. Barnkonventionen kräver alltså barnens plats i demokratin. Men i Sverige känner sig varannan ung inte delaktig i samhället. Färre än tre av tio unga, uppger att unga har ganska eller mycket stora möjligheter att föra fram sina åsikter till de som bestämmer i kommunen. Unga är inte likvärdigt representerade i beslutande organ, och det är allt svårare att rekrytera och organisera unga i Sverige. Samtidigt gör ett bristande barnrätts- och ungdomsperspektiv hos många beslutsfattare att barnens perspektiv inte tas in i beräkningen när beslut ska tas.

”

Vi behöver omfördela makt så att unga får större inflytande i frågor där vi utgör målgruppen. Alltför ofta genomförs processer och beslut som handlar om unga utan att en enda ung röst får höras. Det är lätt att känna sig förminskad och tappa tron på att samhället och vuxenvärlden på allvar vill inkludera oss. Toppmötet är både AV, FÖR och MED unga.

– Vuxna som grupp har diskriminerat barn och unga politiskt, ekonomiskt och systematiskt. Detta kallas åldersmaktsordning, och har skapat ett demokratiskt underskott och utanförskap bland unga. Barn och unga är alla egna individer och rättighetsbärare. För att barn och unga ska ha makt över sina liv behöver vuxna lämna ifrån sig makt och arbeta aktivt för att inkludera barn och unga, säger Marlene Claesson, generalsekreterare på Youth 2030 Movement.

YOUTH 2030 MOVEMENT är en organisation med barn och ungas röster, perspektiv och ledarskap i fokus. Det betyder bland annat att unga sitter i organisationens styrelse.

– Jag bar på en stor frustration, det berodde mest på att jag hade en massa idéer och tankar om hur saker borde vara men gjorde inget åt saken. Mitt engagemang i föreningslivet har lärt mig att gå från idé till handling, säger Hamza Mostafa, Youth 2030 Movement styrelse.

För att barn och unga ska kunna göra sina

röster hörda på en strukturell nivå stöttar Youth 2030 Movement ungas självständiga organisering, och hjälper vuxna att alliera sig i kampen för barn och ungas rättigheter, säger Marlene.

YOUTH 2030 MOVEMENT HAR OCKSÅ uppmärksammat att barns villkor skiljer sig åt i landet. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor konstaterar att knappt hälften, 46 procent, av unga i Sverige upplever att de är inkluderade och drygt hälften, 52 procent, känner att de behövs i det svenska samhället. Andelen är lägre bland unga på landsbygden än unga i städer och utsatta områden (MUCF Rapport "Fokus 18 – Vilka ska med? Ungas sociala inkludering i Sverige", 2018).

Marlene beskriver hur hon ser en enorm potential i organisationens påverkan.

– Vi finns för att nästan hälften av alla unga inte tycker att de är viktiga för samhället, och ännu fler upplever att de inte är inkluderade i samhället. För att demokratin ska fungera

behöver vi ta vara på den kraft som finns bland unga, och för fatta hållbara beslut behöver vi ta hänsyn till framtida generationers levnadsvillkor. Youth 2030 Movement är en rörelse som bottnar i övertygelsen att unga människors deltagande och påverkan kan förändra hela vår demokrati.

ORGANISATIONEN ARRANGERAR även toppmöten mellan unga och makthavare. På toppmötet är rollerna omvända jämfört med ett traditionellt toppmöte. Mötet leds helt av unga – och makthavarna får för ovanlighetens skull finna sig i att lyssna istället för att prata.

– Vi behöver omfördela makt så att unga får större inflytande i frågor där vi utgör målgruppen. Alltför ofta genomförs processer och beslut som handlar om unga utan att en enda ung röst får höras. Det är lätt att känna sig förminskad och tappa tron på att samhället och vuxenvärlden på allvar vill inkludera oss. Toppmötet är både AV, FÖR och MED unga, berättar Kajsa Ahlström som är en av sex unga i Toppmötets ledningsgrupp.

Youth 2030 Movement har tagit fram ett reformförslag för att stärka barn och ungas rättigheter som behandlar barn och ungas rättigheter lokalt, barn och ungas rättigheter nationellt, samt särskilt utsatta barn och unga. På det sättet gör organisationen ett starkt bidrag till att den nya lagen om barnkonventionen efterlevs och kommer att spela en roll i en hållbar utveckling.

”

Vi finns för att nästan hälften av alla unga inte tycker att de är viktiga för samhället, och ännu fler upplever att de inte är inkluderade i samhället.

Krafttag mot sexuell exploatering av barn

CHILD 10

När C10 Awards gick av stapeln i Malmö i januari 2020, var det sjätte gången som tio modiga ledare i Sverige och i världen belönades för sin kamp för några av de mest utsatta barnen i världen. Allt började med en omskakande bokupplevelse.

CHILD 10

Child 10 grundades 2014 för att stötta organisationer i Sverige och runt om i världen som kämpar mot organiserad sexuell exploatering av barn. Varje år utses tio modiga och inspirerande ledare som kämpar för de mest utsatta barnen. Under 48 timmar träffas de i Sverige för att utbyta erfarenheter och utveckla strategier, förebygga och förhindra organiserad sexuell exploatering av barn. De tio pristagarna ges också ett finansiellt stöd på 10 000 dollar.

DET BÖRJADE NÅGON GÅNG TIDIGT 2013, minns Sophie Stenbeck, som är styrelseordförande för Stenbecks Stiftelse. Jag och Sara satt och åt middag när jag såg den där blicken i hennes ögon.

Hon hade sett blicken tidigare, när Sara Damber tillträdde som verksamhetschef i stiftelsen. Den gången var det starten på det som senare skulle komma att bli Reach for Change.

— Nu var Sara eld och lågor efter att ha läst en bok om situationen för barn som faller offer för människohandel. Jag hade själv precis återvänt från en konferens på samma tema. Vi hamnade ganska snart i att ... Vad kan vi göra?

Efter ett antal Skype-samtal och diskussioner med experter inom fältet föddes så toppmötet Child 10 Summit – eller C10. Namnet är inspirerat av internationella toppmöten som G8. Men de ledare som samlas på C10 är inte ministrar och statschefer, utan aktivister, barnrättsskämpar och sociala entreprenörer.

Genom C10 får de en möjlighet att komma bort från den tunga och ofta riskfyllda kamp

”

Jag vill att stiftelsen ska fungera som en länk mellan å ena sidan de människor som arbetar varje dag på fältet mot människohandel och å andra sidan de som stiftar lagar och fattar politiska beslut.

Jacob Flärdh, generalsekreterare Child 10

”

som utgör deras vardag, och träffa och utbyta erfarenheter med andra som möter liknande utmaningar.

För att lyfta frågan om handel av barn och de banbrytande insatser som görs för att bekämpa det, kombineras toppmötet också med en prigsala. De tio pristagarna ges också ett finansiellt stöd på 10 000 dollar.

SEDAN FÖRSTA GÅNGEN C10 Awards delades ut 2014 har 60 barnrättsskämpar från Asien, Afrika, Europa, Latinamerika och Nordamerika mottagit utmärkelsen. Alla pristagare har dock inte kunnat medverka personligen vid toppmötet. Flera har nekats visum för att delta, andra har tvingats stanna hemma av säkerhetsskäl eller för att hantera akuta situationer på plats.

Ett exempel är Oby Ezekwisi, grundare av #bringbackourgirls som 2014 belönades för sin kamp för att befria unga flickor som kidnappats av Boko Haram. En dramatisk händelseutveckling med nya kidnappningar i Nigeria tvingade henne att ändra sina planer i sista stund. Hon fick istället delta via Skype.

Foto: Arash Pir Hoseini, APH Production

DET SPECIFIKA TEMAT för toppmötet C10 har varierat mellan åren, men människohandel av barn har varit den genomgående röda tråden. När C10 genomfördes i Malmö i januari 2020 var mötets fokus på människohandel i länderna kring Medelhavet och längs flyktvägarna till Europa.

– 2009 åkte jag till Asien för att förstå mer om verkligheten bakom organiserad sexuell exploatering av barn. Mörkret jag såg i ögonen på flickorna jag träffade där har stannat med mig sedan dess, säger Sara Damberg och fortsätter:

– Det sorgliga är att idag behöver man inte åka långt för att se det där mörkret. Inför C10 2020 reste jag mycket i Europa. Samma utsatthet som jag såg bland flickorna i Kamboja mötte jag nu hos barn i parker i Aten och Neapel. Barn som flytt från fruktansvärda förhållanden i sina hemländer och tvingats i händerna på människohandlare för att Europa inte vill eller kan ta hand om dem.

den nya stiftelsen menar att ger en möjlighet att bli en ännu starkare och mer aktiv röst för de mest utsatta barnen.

– Jag vill att stiftelsen ska fungera som en länk mellan å ena sidan de människor som arbetar varje dag på fältet mot människohandel och å andra sidan de som stiftar lagar och fattar politiska beslut, säger Jacob, som också ser att C10 har en roll att spela i debatten om flyktingmottagandet i Europa.

– Vi behöver prata om att den nuvarande situationen i Europa med stängda gränser och oförmågan att komma överens mellan länder, spelar människohandlare rakt i händerna. Det handlar om att alla barn har rätten att känna sig trygga, och vi alla har ett gemensamt ansvar att bekämpa handeln av barn.

EN ANNAN NYHET FÖR CHILD 10 är att verksamheten sedan 2019 drivs som en egen stiftelse. Jacob Flärdh som är generalsekreterare för

Foto: LisaLove Bäckman
Modell: Teo

Björne

Luminitza är 22 år och kommer hit från Rumänien. Hon har följt med sin adoptivmamma hit som tigger i Sverige, men hon skäms för att hon gör det. Hon har kommit fram och tillbaka i tre år, och bor ibland på Convictus kvinnohärbärge när hon är här. Luminitza har haft ett jobb på Crossroads tidigare, och drömde om att bli psykolog, men nu vet hon inte längre. Hon vill hjälpa människor, alla människor. Det enda hon tänker på är att få ett nytt jobb, att få känna sig fri och självständig.

Socialt arbete i transformation

MEDVIND

”Hej politiker och beslutsfattare, vi har en chans att skapa medvind för alla!” Så lød uppropet från de fem organisationerna, som ingår i plattformen Medvind, till de nyvalda politikerna. Det var ett upprop för alla barns och ungas rätt att vara med i samhället, för hemlösas rätt till hälsa och för fattiga människors mänskliga rättigheter.

”

Jag vill bara
försöka få ett
bättre liv

”

MEDVIND

Medvind är ett projekt drivet av Inter Business Initiative och finansierat av Stenbecks Stiftelse där fyra svenska ideella organisationer med lång erfarenhet av socialt arbete får stöd till verksamhetsutveckling. Målet är att stötta organisationernas gedigna arbete med sina målgrupper. Det gör Medvind genom att skapa utrymme för strategisk och organisatorisk utveckling. Medvind genomför även kommunikativa insatser för att sprida organisationernas kunskap.

1

CONVICTUS. MUSKETÖRERNA i Rågsved, Projekt Rågsved, Räddningsmissionen och Umeå Stadsmission möter tillsammans tusentals personer varje vecka, över hela landet, för att tillgodose deras mest grundläggande behov av ett mål mat, en plats att sova och ett socialt sammanhang. Deras arbete har lång tradition i Sverige och de har ovärderlig kunskap om situationen för några av de mest utsatta grupperna i vårt land. De lyckas nå fram, där institutioner som socialtjänsten, Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen, kriminalvården och primärvården misslyckas.

Men i en snabbt föränderlig värld, där marknad skapas i gränslandet mellan sektorerna och digitalisering förskjuter kontexten, skapas ett glapp också för organisationer som jobbar med traditionellt socialt arbete. De står inför ett generationsskifte, både i ledarskap och bland givare, en åldrande personalpool, införandet av digitala arbetsprocesser, nya målgrupper till följd av en förändrad demografi, strängare krav på kommunikation och rapportering.

De står inför en transformation. Den orga-

1. Björne är hemlös. Han har levt ett liv med kriminalitet och droger sen ungdomen. Nu bor han i sin avlidne bror Göstas lägenhet, som han riskerar förlora då han inte står på kontraktet. Idag är han förtidspensionär och har med hjälp av Musketörerna i Rågsved rest sig trots allt han varit med om. För en tid sedan fick Björne en ADHD-diagnos. Den visar att det inte är missbruket i sig som ligger i botten utan ADHD. Han har hela livet självmedicinerat i ett försök att hantera vardagen. En kamp han lever med varje dag. Björne är volontär och hjälper andra ta sig upp och räta på ryggen för sig själva och samhället. Han försöker hålla sig undan de gamla polarna så gott det går. Han är kaninvakt åt sin styvdotter som sitter i häkte, kaninen förgyller

hans dag även om han tycker den är världens tråkigaste husdjur.

2–3. Mariana och Reijo har varit tillsammans i många år, och gått igenom mycket tillsammans. De har levt utanför samhället i hela sina vuxna liv, präglade av missbruk, kriminalitet och hemlöshet. Nu bor de tillsammans hemma hos Reijos mamma, som behandlar Mariana som sin egen dotter. Mariana har varit på många avgiftningar i livet, flera per år. Hon har diabetes och ADHD, och de hamnar bara i gamla hjulspår hela tiden. Men hon vill få hjälp. Men det blir svårt för Reijo är inte där just nu. Han ville tidigare bli hjälpt, men efter avslag på behandlingshem har den dörren stängts. Reijo har jobbat i år sammanlagt i sitt liv och har haft förtidspension sedan han var 18.

nisatoriska transformationen kan vara både smärtsam och svår, och den är helt nödvändig för att bevara det enorma värde som organisationerna skapar för sina målgrupper och i förlängningen för samhället.

För att ge stöd i processen – och för att bygga djupare förståelse om vad transformation innebär i socialt arbete – driver Inter Business Initiative plattformen Medvind, med bidrag från Stenbecks Stiftelse. Det handlar om att bygga kapacitet för att möta de förändrade krav som möter en organisation idag, att hitta nya sätt att finansiera socialt arbete, nya sätt att kommunicera och mäta sin positiva påverkan på samhället.

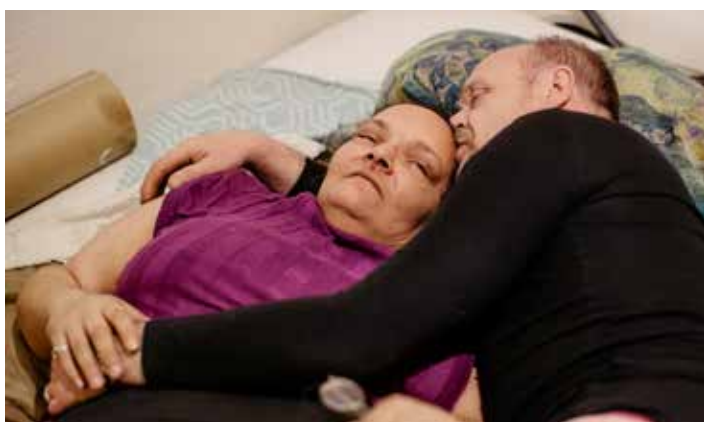
GEMENSAMMA INSIKTER. Organisationerna som bedriver socialt arbete arbetar ofta med lokala samhällen, med stor närhet till målgruppen. Och även om det finns lokala olikheter, finns också gemensamma insikter om vad som behöver finnas på den lokala och nationella politikens agenda för att Sverige ska bli ett land för alla oss människor som lever här. Medvindorganisationerna vill se en politik för:

2

4

3

5

Alla fotom: Elin Berge

1. SÄKRA ALLA BARNNS OCH UNGAS RÄTT att vara med i samhället. Enligt Statens Offentliga Utredning 2017 finns det 131 500 unga människor mellan 15–29 år som varken arbetar eller studerar i Sverige. Risken för dem att hamna i ett långvarigt utanförskap ökar för varje dag tiden går. 60–70 procent av de som varken arbetade eller studerade ett år var i samma situation även året därpå. Mer än hälften var kvar i samma situation tre år senare. Särskilt stor är risken för de unga som bor och lever i socioekonomiskt utsatta områden. Bilden är samtidigt nyanse-rad, och de som varken arbetar eller studerar innefattar bland annat också ungdomar i samhällets vård, funktionsnedsatta, nyanlända och de som gått i gymnasiesärskola till exempel. Medvind vill även uppmärksamma gruppen barn till EU-medborgare som inte tillåts gå i skola i vissa kommuner i Sverige.
2. FÖRSVARA HEMLÖSAS RÄTT TILL HÄLSA. Enligt Socialstyrelsen lever ungefär 33 000 människor i hemlöshet i Sverige

år 2017. De hemlösa i Sverige är en blandad grupp där lite fler än hälften är män, men där kvinnorna blir allt fler. Många av dem är föräldrar till minderåriga barn, och många har varit hemlösa längre än ett år. För en tredjedel av kvinnorna uppgavs våld i nära relationer vara en faktor som bidragit till en situation i hemlöshet. Psykiska sjukdomar och beroendeproblematik är vanligt. Både som konsekvens av ett tufft liv, där självmedicinering kan upplevas som en nödvändighet, men också som en bidragande faktor till att bli hemlös. Det här är människor som behöver mycket vård och omsorg. Trots det blir det svårare för dem att ta del av de hälsofrämjande insatser de har rätt till. Mobila sjukvårdsteam blir färre, allt fler vårdtjänster kräver BankID som gruppen sällan har, och tuffare regelverk kring ID-kort gör det omöjligt för dem att till exempel hämta ut sin medicin från Apoteket utan ett.

3. SÄKERSTÄLLA FATTIGA MÄNNISKORS mänskliga rättigheter. Socialdeparte-

4. Marius kommer från Rumänien och går gymnasiet i Angered. Han är inneboende hos en kvinna i skärgården. 2007 kom han till Sverige och spelade musik på gatorna med sin pappa, han fick börja i svensk skola året därpå men blev utvisad 2012. Han mutade gräns-polisen och kom tillbaka till Göteborg ensam. Nu tar han studenten. Han har lärt sig om sina rättigheter och hoppas kunna gå långt.

5. Maj-Britt är 70 år och en mycket ensam pensionär. Hon började besöka Öppen Gemenskap 2004. Då trodde hon inte att det var för alla, men nu har hon kommit dit nästan varje dag sen dess. Maj-Britt har jobbat 34 år i storkök på lasarettet och 4 år som hotellstäderska. Hon har svårt att få kompisar, och nu har hon bott ensam i nästan 40 år.

MEDVINDS ORGANISATIONER

Convictus
Musketörerna i Rågsved
Projekt Rågsved
Räddningsmissionen
Umeå Stadsmission

Foto: Elin Berge

6

mentet beräknar att det finns ungefär 5 000 EU-medborgare i Sverige. De söker försörjning och flyr den fattigdom och diskriminering som är deras verklighet i hemlandet, i hopp om en bättre framtid. 70–100 barn följer med sina föräldrar till Sverige varje år. Diskrimineringen följer med dem till Sverige, där till exempel en majoritet av landstingen berättar för statens offentliga utredare att de är restriktiva med att ge sjukvård till EU-medborgare trots att de har rätt till det. Fattigdom är i sig stigmatiserande och orsakar utanförskap. En annan verklighet i Sverige är att vi idag har pensionärer som efter ett arbetande liv får svårt att få vardagen att gå ihop. Äldre

människor som inte har råd att ta sig ut för social gemenskap. Ett liv i ensamhet. Ett utanförskap på grund av fattigdom.

För de organisationer som möter människor som lever i störst utsatthet är det viktigt att både stärka sin kapacitet och dela sin kunskap med andra. Att ta en mer offentlig roll som experter i frågor om utanförskap är en framgångsfaktor för framtiden, identifierad i Medvinds följeforskning, som publicerades i Applied Science and Innovative Research 2019. Därför blir kommunikativa insatser en viktig del av stödet från Medvind.

6. Tobbe är 41 år och har haft en tuff uppväxt i Stockholms skärgård. Han är alkoholist, rotlös och rastlös. Tobbe har två sidor: Han kan sköta jobbet, och vissa arbetsgivare tror att han är städad, men så har de sett honom stryka runt i centrum med en öl. Ett tag såg han sig själv som en luffare. Att han valde ett aktivt utanförskap. Nu har han träffat en flickvän och jobbar för att bättra sig. Han vet vad han vill, att få bilda familj och så drömmer han om att bli hovslagare. Tobbe älskar djur.

3

Sid. 65

Framgångsfaktorer

Stenbecks Stiftelses påverkan är resultatet av hundratals människors hårda arbete, varma stöd och passion för en bättre värld. Eldsjälar, forskare, företagsledare, ungdomar, experter och skolpersonal är bara några av alla de som bidragit till förändringen. De har också alla bidragit med sin kunskap och sina perspektiv. I dialog med dem har framgångsfaktorer kunnat identifieras.

Tio år av förändring

Stenbecks Stiftelse har över de senaste tio åren varit en samlade kraft för människor som på olika sätt vill bidra till ett bättre samhälle. Sociala entreprenörer, gräsrotsinitiativ, etablerade ideella organisationer och framstående personer inom näringslivet har slutit upp bakom stiftelsens vision om ett bättre Sverige för alla.

Tio år av magiska minnen

Det har gått tio år av målmedvetet arbete mot ett bättre Sverige för barn, unga och de mest utsatta. Det har varit tio år fyllda med magiska ögonblick värda att minnas i en livstid. En av alla de som delat med sig av ett magiskt minne från tiden med Stenbecks Stiftelses stöd är Sandra Kinnaman från The Good Talents.

Under fem år har hon byggt upp en organisation som hjälper unga att nå sin fulla potential och bidra med sina egna talanger.

– Vi driver ledarskaps- och samhällsentreprenörsprogram i områden där det finns en enorm outnyttjad potential – samtidigt som arbetslösheten är hög. Deltagarna skapar egna projekt- och affärsidéer som löser lokala utmaningar. De unga som genomgår The Good Talents blir förebilder i lokalsamhället och får de verktyg som behövs för att utveckla sina idéer och ta makt över sina liv, berättar Sandra.

– Ett av mina bästa minnen från den här tiden är när vi fick möjligheten att göra en pilot med ensamkommande unga i Bromölla. Det är en liten kommun där många av de

nyanlända inte var i kontakt med de som bodde där tidigare. Vi ordnade ett möte på en arbetsplats där vuxna kom och berättade om sina jobb. Det var häftigt att kunna skapa helt nya möjligheter för människor att mötas och för de unga att se nya möjligheter, säger Sandra.

Hundratals öppnade dörrar

Stenbecks Stiftelse har medvetet skapat olika typer av stödformer för att göra det möjligt för gräsrotsinitiativ, sociala entreprenörer och etablerade organisationer att ta avgörande steg framåt. År 2012 gjorde stiftelsen en särskild satsning på gräsrotsinitiativ i hela Sverige och delade ut Stenbecksstipendiet till 101 initiativ. Stipendiet på 50 000 SEK kom att bli startpunkten på någonting mycket större för flera av mottagarna.

– När jag fick Stenbecksstipendiet kunde jag skapa en prototyp på det spelscenario jag hade i huvudet. Det blev helt avgörande för att kunna söka mer stöd och sedan förverkliga min idé, berättar Rosie Linder som skapat Peppy pals. Hennes spel lär barn emotionell

intelligens och är ett verktyg för att starta viktiga samtal mellan barn och vuxna.

När Stenbecks Stiftelse tog sig an arbetet med att sprida begreppet socialt entreprenörskap i Sverige var det helt okänt. Men ögonblick för ögonblick har stiftelsen skapat de partnerskap som varit avgörande för att skapa en svensk rörelse för socialt entreprenörskap. Den globala organisationen Ashoka blev en viktig tankepartner i det här arbetet.

– Stödet från Stenbecks Stiftelse gjorde stor skillnad, berättar Maja Frankel som vid tidpunkten var chef för Ashoka i Norden.

Även de mer traditionella organisationer som Stenbecks Stiftelse gett stöd berättar om hur kontakten med stiftelsen varit avgörande.

– När Stenbecks Stiftelses styrelse kom ut till oss i Rågsved och vi fick prata på djupet om det vi arbetar för så blev det tydligt vilket ömsesidigt förtroende som finns mellan oss och stiftelsen. De vill verkligen att vi ska lyckas i vårt uppdrag och de förstår den oerhört komplexa problematik vi arbetar med, säger Michaela Sjögren som grundat Musketörerna

”

Vi har gett över 500 ungdomar som annars hade varit hemlösa en plats att bo.

Matilda Brinck-Larsen, Agape

i Rågsved och Projekt Rågsved, två organisationer som stöttar människor i utanförskap.

Att öppna dörrar för de individer, organisationer och innovationer som verkligen gör skillnad fortsätter att vara högt prioriterat när Stenbecks Stiftelse går in i nästa decennium av förändringsarbete.

Tusen önskningar får en chans att slå in

Stenbecks Stiftelse har valt att ta sig an några av vår tids svåraste frågor. Arbetet som sker inom ramen för Child 10, en organisation grundad med stöd från Stenbecks Stiftelse, belönar initiativ som hjälper barn i extrem utsatthet. En av dem är Matilda Brinck-Larsen som grundat organisationen Agape. I sitt jobb inom socialresursförvaltning på Göteborgs stad såg hon hur mängder av ungdomar blev uppräckta från sitt sammanhang och diskvalificerade från kommunalt stöd till att återgå till migrationsverkets ansvar. Försatta på flykt i Sverige, igen. Matilda initierade då, och mobiliserade civilsamhället för att initialt se till att de ungdomarna som nu befann sig ute på gatan fick någonstans att äta, duscha, byta kläder, göra läxan och kanske sova.

– Vi har gett över 500 ungdomar en plats att bo på som annars hade varit hemlösa. Kanske ännu fler. Vår verksamhet innefattar 800 ungdomar. Sedan så finns det ett mörkertal och det hade funnits betydligt fler som kommer från andra kommuner som inte kunnat möta behovet, berättar Matilda.

– Det är tungt nu med stora utmaningar men jag har individuella exempel på när vi

gjort enorm skillnad. Ett exempel är en kille som var papperslös när han plockades upp av Agape. Sedan dess har han fått ett hyreskontrakt, tagit studenten och fått ett fast jobb. Han säger att han inte hade klarat sig om det inte var för oss, fortsätter hon.

Stenbecks Stiftelse går in i nästa verksamhetsdecennium med målet att fortsätta sprida hopp och skapa förutsättningar för att de mest utsatta ska få de möjligheter alla människor förtjänar.

Stenbecks Stiftelse har påverkat många människors liv. Stiftelsen har också fått ovärderligt stöd och har nått sina framgångar tack vare en mängd aktiva intressenter. Därför har vi genomfört en intervjustudie för att lära oss mer av människorna kring stiftelsen: de prioriterade intressenterna. Utifrån en lista på 300 namngivna personer i styrelsematerial har intervjufrågningar skickats ut och 52 har svarat på förfrågan inom tidsramen. Här finns mottagare av medel, näringslivsprofiler och de människor som arbetat på stiftelsen representerade.

Succé- komponenter

Ett effektivt sätt att utveckla organisationer och verksamheter är att bygga på det som redan är starkt. Framgångsfaktorerna som framträder i intervjuerna med Stenbecks Stiftelses intressenter har bidragit till den påverkan som stiftelsen gjort under det gångna decenniet. De säger också något om vad möjligheterna i framtiden är. I det här arbetet har vi utgått från en lista på 300 namngivna personer i styrelsematerial. Här finns de högst prioriterade intressentgrupperna representerade. Av dessa har 52 intressenter svarat på intervjuförfrågan. Detta har genererat ett rikt material som belyser stiftelsens verksamhet ur olika perspektiv. På det sättet har vi kunnat identifiera framgångsfaktorer i arbetet.

Kulturbygge för storskalig förändring

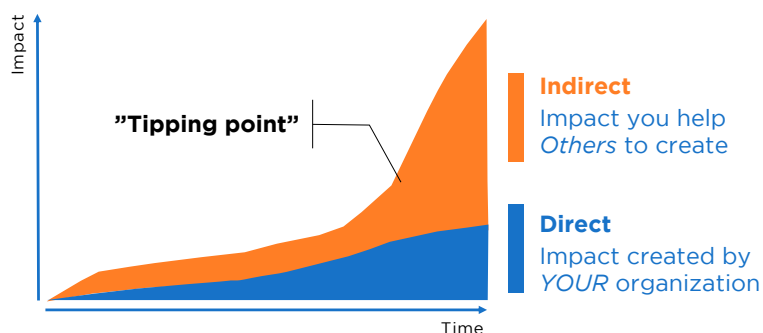
ATT SKAPA STORSKALIG förändring med nya innovativa metoder är inte det samma som att den egna organisationen växer. Den påverkan som Stenbecks Stiftelse gjort sker i ett ekosystem av flera olika aktörer. Organisationen Ashoka har tagit fram en modell som beskriver hur en organisations egen påverkan ökar över tid och kallat detta för direkt påverkan. Det som har verkligt stor potential för att skapa förändring är dock den påverkan Stenbecks Stiftelse hjälper andra att skapa. Det är den indirekta påverkan som leder till en "tipping point" och verklig systemförändring.

En av de största organisationerna som arbetar med socialt entre-

prenörskap globalt är Ashoka. De etablerade sig i Sverige med stöd från Stenbecks Stiftelse. Stenbecks Stiftelses bidrag gjorde det möjligt för Ashoka att anställa en kommunikatör och skapa uppmärksamhet kring socialt entreprenörskap. Maja Frankel var chef för Ashoka Skandinavien.

– Jag är mest stolt över att ha bidragit till att vi i Sverige har fått upp ögonen för socialt entreprenörskap som ett relevant och verktyg för samhällsförändring. Vi samlade alla aktörer i fältet och nu har till och med regeringen har antagit en innovationsstrategi för socialt entreprenörskap, berättar Maja.

Indirect impact = WHERE THE IMPACT HAPPENS!

I STUDIEN AV VILKA styrkor som de olika intressenterna använder för att bidra är mod den mest centrala. På olika sätt har mottagare, kansli och samarbetspartners demonstrerat mod. De har accepterat att det finns risker och jobbat på uthålligt och målmedvetet. Det som gör mod till en framgångsfaktor i stiftelsens arbete är att det funnits en aktiv riskmedvetenhet. Mod är en styrka som är lätt att överanvända och slår då över i dumdristighet. Att kasta sig ut i någonting okänt kan absolut vara det som krävs i vissa situationer men det är inte det som bygger storskalig och betydelsefull impact. Den typ av mod som uppvisats bland intressenterna är snarare ett kalkylerat risktagande.

För att lyckas ta steg mot högt satta mål har det varit avgörande att kunna visualisera visionen men också att föreställa sig hinder på vägen och planera för hur de ska överkommas. Forskning visar att positiva framtidsfantasier lätt sätter käppar i hjulet för framgång eftersom det gör att individen kan undvika att tänka på just riskerna. När en person som ägnat all energi åt att fantasera om framgång möter verkligheten är hon helt enkelt inte förberedd på att hantera alla hinder på vägen.

Mod innebär att gå med öppna ögon mot viktiga mål. Det handlar om att vara medveten om risker men inte låta sig styras av dem. När stiftel-

sen går in i nästa decennium gör de det bättre rustade för att kunna göra goda avvägningar av risker tack vare den erfarenhet de samlat på sig.

Stenbecks Stiftelse stöttar initiativ som verkar för att lösa aktuella samhällsutmaningar. Stiftelsen har lämnat bidrag till initiativet Innovation for Integration som stöttar arbete för ensamkommande barn, projektet Medvind som hjälper traditionella organisationer att transformeras, och Child 10 som verkar mot trafficking för att nämna några exempel. Projekten har olika karaktär men ett gemensamt drag är att de bygger på kunskap, mod och välkalkylerad risk. Charlotte Salford satt i stiftelsens styrelse under åren 2016 till 2019 och har en gedigen bakgrund i utvecklingsarbete. I över 20 år har hon arbetat med marknader i utveckling och bland annat arbetat på utrikesdepartementet och European Bank for Reconstruction and Development (EBRD). Hon arbetar nu för FAD som är ett specialiserat FN-organ vars syfte är att bekämpa fattigdom på landsbygden i utvecklingsländer.

– Vi har varit hands-on i styrelsen och varit ute och träffat målgruppen. Det ger oss god kunskap som vi tar med oss in i det strategiska arbetet. Vi utvärderar ständigt effekten av det vi gör för att se till att vi jobbar effektivt mot vår vision.

Mod och
välkalkylerad risk

Generositet – tankeledarskap

**“ Creating knowledge without sharing it is elitism.
Sharing knowledge without creating it is marketing.
Creating knowledge for the purpose of sharing
it is thought leadership. ”**

– Adam Grant

ETT GENERÖST SÄTT att arbeta med idéer och kunskap leder till framgång i organisationer och kan ha positiv effekt på större sammanhang. Stenbecks Stiftelse har själva satsat mycket på kunskapsutveckling och har investerat i sociala entreprenörer och initiativ med expertis. Genom att söka nya lärdomar och generöst dela dem med andra har stiftelsen positionerat sig som en tankeledare.

Forskaren Adam Grant har gjort en global karriär på att studera hur generösa beteenden leder till framgång. Han beskriver att människor kan vara givare, tagare eller matchare. De här typerna kan inte identifieras utifrån hur mycket pengar de donerar till välgörenhet eller hur mycket de begär i lön från sina arbetsgivare. Det är snarare en fråga om attityder till andra människor. Om du är en tagare så hjälper du andra strategiskt – då du själv vinner på det. Är du en givare kommer du att hjälpa även om du inte vinner någonting på det. En matchare strävar efter att det ska gå jämnt ut i varje situation. Omfattande studier visar att det är givarna som når den största framgången och gör den största positiva påverkan.

Stenbecks Stiftelse har börjat etablera sig som en tankeledare i Sverige och kan fortsätta det arbetet genom att låta sig guidas av de värderingar som definierar en generös aktör.

Anton Håkansson är grundaren och eldsjelen bakom DayCape, en visuell kalender för daglig planering och lärande som gör det lättare för barn med autism att trivas och utvecklas i skolan. Som social entreprenör har han fått flertalet utmärkelser. Under flertalet år har han arbetat nära barn och lärare för att utveckla och erbjuda hjälpmedel som främjar barns lärande och utveckling. Anton understryker hur stödet han fått från Stenbecks Stiftelse via Reach for Change har skett i en generös anda som fått honom att växa på flera sätt.

Reach for Change har gjort det möjligt för mig att driva DayCape. Jag har fått mycket mer än finansiellt stöd. Det har funnits människor som coachat och peppat mig – det är viktigt att framhäva. En härlig organisation med människor som vill att sociala projekt drivs fram, det är något som jag uppskattar. Jag ser Reach for Changes inkubator som en utbildning, där jag utvecklats som person och entreprenör.

SVERIGE ÄR ETT land med en oerhört väl utbyggd välfärd. Att arbeta med sociala frågor och utsatta grupper innebär alltid ett intensivt samarbete med samhällsaktörer. Många av de initiativ som stiftelsen stöttat genom åren når sina målgrupper genom exempelvis skola, socialtjänst och missbrukarvård. Genom utmärkande samverkansfärdigheter kan de tillsammans fylla de hål som finns i skyddsnäten. I arbetet med målgruppen barn sker i stort sett alla insatser med någon koppling till skolan. I länder där färre barn har tillgång till utbildning eller där skolsystemen är uppbyggda i närtid ser det ofta annorlunda ut. Där jobbar organisationerna direkt mot barnen.

Det väl utbyggda systemet i Sverige gör att det finns flera mellanled mellan stiftelsen och deras målgrupp. Det ställer höga krav på hur stiftelsen håller sig uppdaterade med vad som är de mest angelägna frågorna för målgruppen. Genom åren har stiftelsen arbetat med flera

olika metoder för att involvera målgrupperna och sökt deras feedback både övergripande strategierna.

Stiftelsen har rekryterat personal med stor kompetens och gedigen erfarenhet av att involvera barn och andra grupper som sällan kommer till tals. Det ger stiftelsen en stabil grund att stå på när de fortsätter arbetet med de stora sociala utmaningarna i dagens Sverige.

Marlene Claesson har drivit verksamhetsutveckling och idégenerering i olika roller. Nu axlar hon rollen som generalsekreterare för Youth 2030 Movement.

– Att barns och ungas röster blir hörda har varit högt prioriterat från början. Min passion är att skapa förutsättningar för att människor med olika erfarenheter och perspektiv kan mötas för att gemensamt förändra samhället till det bättre. Min drivkraft är kampen för ett inkluderande samhälle, ett samhälle där alla får och har plats.

Kontaktyta med målgrupp

”

**Att barns och
ungas röster blir
hörda har varit
högt prioriterat
från början. Min
passion är att
skapa förutsätt-
ningar för att
människor med
olika erfarenheter
och perspektiv
kan mötas för att
gemensamt för-
ändra samhället
till det bättre.
Min drivkraft är
kampen för ett
inkluderande
samhälle, ett
samhälle där alla
får och har plats.**

Marlene Claesson, generalsekreterare
för Youth 2030 Movement.

”

Stenbecks Stiftelses stöd till privat- personer i fattigdom

Sedan Stenbecks Stiftelse grundades 1962 har en del i uppdraget varit att stötta människor i Sverige som lever i ekonomisk utsatthet. Sedan stiftelselagen ändrades så att kontaktuppgifterna blev offentliga 1995 har privatpersoner hört av sig och bett om hjälp med svåra situationer varje år. För att se till att de får bästa möjliga stöd inledde Stenbecks Stiftelse ett samarbete med Musketörerna i Rågsved 2012. Sedan dess har nästan 1 000 personer fått stöd.

Stöd till privatpersoner

Musketörerna i Rågsved guidar och lotsar människor genom faser i livet där de behöver stöd. I samarbete med samhällets olika instanser hjälper de människor att återhämta sig från missbruk, komma ur hemlöshet och få kontroll över sin ekonomi.

Sedan starten har 952 personer tagit del av stöd från Stenbecks Stiftelse. Det är 667 kvinnor och 285 män. Totalt har 1 238 olika insatser genomförts.

PRESENTKORT PÅ MAT 906

Presentkort på mat har varit ett sätt att snabbt ge stöd till familjer i akuta situationer.

HÄLSOVÅRD/BEHANDLING 55

Betydligt mycket mer arbete ligger bakom varje insats som rör hälsovård, behandlingshem och annat medicinskt stöd.

AVSTYRA VRÄKNING (HYROR) 113

Avstyra vräkning och stöd vid skuldsanering. 47 insatser. Under 2018 berördes 448 barn

av vräkning (Kronofogden, 2019). Musketörerna i Rågsved har spelat en aktiv roll i att förebygga och förhindra att detta sker.

UTRUSTNING (SÄRSKILDA HJÄLPMEDEL) 23

Stöd till utrustning gäller allt från glasögon till sängar och viss handikappanpassning som ligger utanför ramen (eller förståelsen) för myndigheterna.

TANDVÅRD 58

Många mottagare har stora problem med tandhälsan och behöver kostsamma insatser från tandläkare.

RESA/REKREATION 6

Resa och rekreation har gällt SL-kort i några fall men också att en funktionshindrad pojke fått följa med den familj han placerats i på semesterresa.

EL/TELEFONI/TV 30

I flera fall går Musketörerna in och betalar en räkning för el, telefoni eller TV-avgift.

Mottagarna är i huvudsak människor med försörjningsansvar för ett till sex barn. Bland dessa är många ensamstående mammor som har hela försörjningsansvaret. Musketörerna beskriver situationen som mycket svår, komplicerad och obarmhärtig. Många av mottagarna har svårt att föra sin egen talan i kontakt med myndigheter och stödinstitutioner. I flera fall har Musketörerna stött med direkt guidning eller med konkreta råd om hur deras ärenden ska drivas vidare med myndigheter och institutioner.

Insikter och lärdomar

Under arbetets gång har vi gjort ett antal lärdomar om hur stödet kan få bästa möjliga effekt. Vi har också identifierat risker som kan göra att givarstiftelsen inte uppnår sitt mål med stödet.

RISK ATT FÖRLORA ANDRA BIDRAG

För mottagare som är beroende av exempelvis socialbidrag kan det vara riskabelt att göra en inbetalning till ett bankkonto. Socialtjänstens handläggare kontrollerar i vissa fall

kontoutdragen och om de upptäcker att extra pengar kommit in minskar de bidraget med motsvarande summa. För att undvika detta är presentkort på mat en lösning. Musketörerna i Rågsved kan även betala en räkning direkt till fordringsägaren för att hjälpa en mottagare.

HANDLÄGGNING AV ANSÖKNINGAR

Att handlägga ansökningar ställer höga krav på kompetens och empati. Att lämna in en ansökan om bidrag är för många att försätta sig i en mycket sårbar situation. Det är av största vikt att det inte blir till en upplevelse som bryter ner människans känsla av värdighet utan istället blir till en positiv erfarenhet där hon lär sig att hon kan påverka sin situation.

ANONYMITET

För att skydda de ansökandes identitet har Musketörerna konstruerat ett system med koder så att personernas uppgifter inte delas med tredje part. Detta kan vara särskilt viktigt för personer som lever med skyddad identitet och lever under hot. För att undvika att det uppstår situationer där släktingar eller andra nätverk av personer sätter i system att ansöka om pengar är det dock viktigt att det finns register som gör bidragen möjliga att följa över tid.

UPPFÖLJNING

Mottagarna uppmanas att höra av sig och bekräfta att presentkortet har kommit fram. Många tar det som ett tillfälle att tacka för den hjälp de har fått. När det gäller de mer omfattande insatserna följer Musketörerna individen över tid. Från att en människa skrivs in för behandling till att hon återgår till ett normalt liv går månader och ofta år. Musketörerna vinner förtroende hos dessa individer och håller kontakt genom processen. I allt som Musketörerna gör är en människosyn som bygger på empati en ledstjärna. Det handlar om empati med de människor som får stöd men även med de tjänstemän och andra representanter som finns till för att hjälpa människor i utsatthet. Goda samarbeten är nyckeln till hållbara lösningar.

Företagen spelar en viktig roll

MIA BRUNELL LIVFORS

”Det går inte bara att lämna över ansvaret till de offentliga aktörerna. Företag har en stor och viktig roll att spela i samhällets utveckling. Vi måste alla vara med och bidra.”

MIA BRUNELL LIVFORS HAR utsetts till Sveriges mäktigaste kvinna inom näringslivet av Veckans Affärer och har spelat en betydande roll för flera av Sveriges viktigaste bolag. I sin roll som verkställande direktör på Kinnevik bidrog hon också till Reach for Change, där hon satt i styrelsen.

Reach for Change var en av de tidiga aktörerna i Sverige som aktiverade en rörelse av socialt entreprenörskap. När organisationen bjöd in till sitt första event där sociala entreprenörer fick pitcha sina idéer till styrelsen var intresset stort och folk kom inresandes från hela landet.

– Det var så många fina idéer att det var svårt att välja. Jag slogs av passionen och viljan att göra skillnad bland de som presenterade sina lösningar. Det var människor som verkligen brann för sin sak och var beredda att satsa allt för att nå sina mål, berättar Mia.

I den expansiva fas som rörelsen för socialt entreprenörskap befann sig i var det många delar som skulle falla på plats. Reach for Change var en ny organisation som med stöd från Stenbecks Stiftelse växte snabbt. I den här dynamiska och föränderliga verkligheten var stödet från styrelsen viktigt.

– Vi i styrelsen satte upp en struktur för hur det kunde fungera så att organisationen Reach for Change kunde växa. Vi arbetade nära entreprenörerna och vårt stöd var inte bara finansiellt, det var framförallt ett stort engagemang. Från de olika bolagen i Kinnevikgruppen rekryterade vi mentorer som kunde hjälpa de sociala entreprenörerna att överkomma utmaningar och göra större skillnad för sina målgrupper. Jag känner stor glädje inför hur många det var som ville ställa upp. Det har också givit mig mycket som person och jag tror att jag har kunnat bidra med nyfikenhet och uthållighet i det här arbetet, fortsätter Mia.

För framtiden beskriver hon hur det personliga engagemanget i samhällsfrågor kommer att fortsätta vara viktigt för en positiv utveckling.

– Det går inte att lämna över ansvaret bara till de offentliga aktörerna. Företag har en stor och viktig roll att spela i samhällets utveckling. Vi måste alla vara med och bidra, och det är en självklar del också i min roll som VD för Axel Johnson.

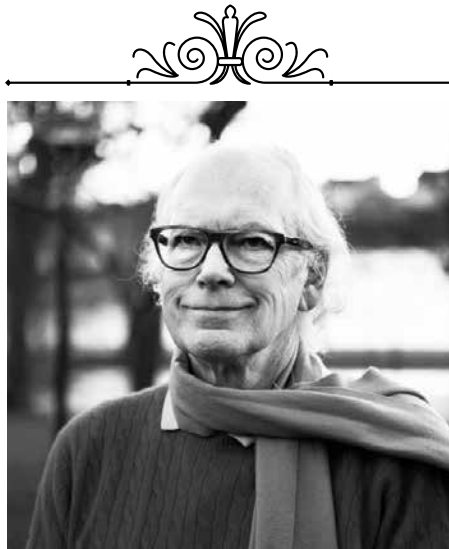
Mia Brunell Livfors började arbeta inom Modern Times Group (MTG) och Kinnevik 1992, bland annat som finanschef i MTG 2001–2006 och verkställande direktör för Kinnevik 2006–2014. I juni 2015 tillträdde hon som VD för Axel Johnson AB. Hon innehar flera styrelseuppdrag, bl.a. som ordförande i Axel Johnson International, Axfood, Dustin Group AB, KICKS och Åhléns. Hon är också ledamot av styrelsen i Martin & Servera, Stena AB och Efva Attling Stockholm AB.

”

**Vi kommer att
fortsätta arbetet för att
göra skillnad för barn,
unga och utsatta vuxna.**

**Vi ser ett stort behov
i Sverige och att det finns
en enorm kraft hos
de orädda människor
som får stöd av
Stenbecks Stiftelse.**

Johan Stenman

Historia på väg mot framtiden

JOHAN STENMAN

”Förändringar har alltid skett i samarbete och vi ställer upp bakom varandras idéer. När ett beslut väl är fattat är vi alltid helt lojala med det.”

STENBECKS STIFTELSE GRUNDADES 1962 av Hugo och Märtha Stenbeck. Fram till mitten av 80-talet var det få som kände till att stiftelsen fanns. Sedan kom lagen som gjorde det obligatoriskt för stiftelser att finnas i ett register och ha sina uppgifter offentliga.

– Från att ingen hade hört av sig började det komma 400–500 brev om året och ännu fler telefonsamtal från privatpersoner som levde i ekonomisk utsatthet. Vi hade ingen möjlighet att handlägga det här effektivt, berättar Johan Stenman som funnits i Stenbeckssfären i över 50 år.

– Jan dog 2002. Han var en entreprenör och en risktagare. Det kändes inte rätt att inte göra mer av det han hade byggt upp. Därför ville vi göra någonting med stiftelsen som verkligen skulle bli till nytta för de människor som behöver det bäst.

Styrelsen för stiftelsen identifierade då en av Sveriges mest lovande unga ledare inom civilsamhället: Sara Damber som redan som 19-åring grundat organisationen Friends. Hon anställdes 2008 och fick uppdraget att ta stiftelsen in i framtiden.

– När Sara Damber anställdes vände det helt. Hon skapade ett system för att kunna göra verklig skillnad. Hon ledde arbetet med att ge stöd till entreprenörer med ett mod och oräddhet. De berättelser jag har hört har för alltid förändrat min syn på världen. Entreprenörer som med egen risk har hjälpt andra när de som mest behövt stöd.

Johan är den i styrelsen som har längst historia med stiftelsen och han beskriver hur förändringsbenägenhet och utveckling är vägledande i allt stiftelsen gör.

– Förändringar har alltid skett i samarbete och vi ställer upp bakom varandras idéer. När ett beslut väl är fattat är vi alltid helt lojala med det.

När stiftelsen går in i nästa decennium håller de ambitionsnivån hög och bygger vidare på det som fungerat väl.

– Vi kommer att fortsätta arbetet för att göra skillnad för barn, unga och utsatta vuxna. Vi ser ett stort behov i Sverige och att det finns en enorm kraft hos de orädda människor som får stöd av Stenbecks Stiftelse.

Johan Stenman har arbetat inom Stenbecks-sfären i drygt 50 år, och har en gedigen bakgrund inom ekonomiarbete från ett stort antal bolag. Johan brinner för att med entreprenörskap som metod utmana rådande strukturer och motverka utsatthet och utanförskap. Som styrelseledamot ansvarar Johan även för stiftelsens administration.

Den sociala entreprenören som gav oss en ny lagstiftning

IDA ÖSTENSSON

IDA ÖSTENSSON VAR EN AV DE FÖRSTA SOCIALA entreprenörerna som valdes in i Reach for Changes' inkubator. Hon har sedan dess byggt upp en nationell rörelse för jämlikhet, utbildat organisationer och företag i hur de skapar inkluderande miljöer och spelat en avgörande roll i den lagändring som ger offer för sexualbrott ett starkare skydd, den så kallade samtyckeslagen. I år kliver hon in i en ny roll som chef för kommunikation och påverkan på stiftelsen Child10.

Ida Östensson hade sett exempel på diskriminering, trakasserier och flickors utsatthet i en rad olika situationer men droppen som fick bägaren att rinna över och blev startskottet på det som kom att bli en lagändring var en friande dom i ett våldtäktsmål.

– I den så kallade flaskvåldtäkten i Umeå friades gärningsmännen för att rätten ansåg att offret inte gjort inte gjort motstånd på rätt sätt. Att hon försökte hålla ihop benen tolkade nämligen rätten som ett tecken på blygsel.

Frågan om vad den som vill ha sexuell kontakt har för ansvar behövde lyftas. Ingen-

stans nämndes det att det krävdes samtycke för att det ska räknas som sex. Tillsammans med Madeleine Leijonhufvud, som var professor emerita i straffrätt fördjupade sig Ida i hur våldtäktslagstiftningen tillämpades.

– Vi såg att det skulle krävas ett enormt arbete för att skapa förändring och målet var samtycke i lagen och i praktiken. Allt annat än ett ja är ett nej. För mig kändes det som att arbetet inte gick fort nog men jag har efteråt fått höra att det här är en av de snabbaste lagändringarna som drivits igenom på det här viset. Ida konstaterar att det framförallt var tre faktorer som gjorde kampanjen så framgångsrik.

– Vi agerade i rätt tid. Flera väldigt skeva friande domar hade provocerat människor. Vi använde rätt tilltal och kom med rätt krav. Folk kände sig förvånade över att samtycke inte redan var utgångspunkten i lagen.

IDA ÖSTENSSON VALDES IN I REACH FOR CHANGES' inkubator redan 2010 och byggde upp organisationen Make Equal. Kampanjen som ledde mot lagförändringen var i början en kampanj som drevs av Make Equal

Ida Östensson grundade stiftelsen Make Equal 2010. Organisationen jobbar med lösningsfokuserat jämlikhetsarbete. 2013 var hon medgrundare till FATTA-rörelsen som kämpar mot sexuellt våld och för samtycke i praktik och lagstiftning. I år tillträdde Ida som chef för kommunikation och påverkan på stiftelsen Child 10.

och Femtastic men när den växte så stort valde Ida att göra en egen organisation av kampanjen. Idag är Fatta en ideell förening som organiserar tusentals.

- Att ha Reach for Changes' stöd för att bygga upp en organisation gjorde stor skillnad. Det gjorde att jag hade utrymme att arbeta fokuserat och lägga den tid som behövdes för att göra förflyttningarna. Vi såg till att bygga upp egna intäkter i organisationen Make Equal och det gav oss också stor frihet. Vi var en oberoende aktör som kunde driva frågorna framåt. Ida talar om att det nu finns ett stort behov av att utbilda rättsväsendet och att polisens arbete också behöver organiseras på ett sätt som gör arbetet med sexualbrott effektivt.

- Sexualbrott ges låg prioritet. En lösning är att se till att det finns egna enheter inom polisen för att säkerställa att de hanteras snabbt. Rättsväsendet behöver utbildning så att de vet hur de ska tillämpa lagen.

EFTER ETT DECENNIUM MED MAKE EQUAL tar Ida nu steget till att endast arbeta som ordförande i organisationen. Hon tillträder också rollen som kommunikationschef på Child 10.

- Samtyckeslagen kunde under hösten 2019 användas för att fälla en sexköpare för första gången. Det var en ung kvinna som var offret och mannen i fråga hade recenserat henne som "troligtvis trafficking" på en sajt och därför kunde han fällas. Efter att ha läst domen började jag läsa på mer om människohandel och bestämde mig för att jag vill använda mina kunskaper om påverkansarbete. Det går inte att helt förlita sig på rättsväsende och politik. Vi behöver ett starkt civilsamhälle för att det ska fungera. ●

Gränslösa drömmar och sky- höga förväntningar

JÄRVASKOLAN

Järvaskolans mål är att ge varje elev kunskaper och förebilder som gör dem redo att drömma stort. Sedan skolan slog upp portarna 2016 har skolan gjort det möjligt för elever som annars inte hade lyckats lika väl att prestera på topp. Nyckeln är att ledningen har utgått från målgruppens verkliga behov och lagt ribban högt. Här finns plats för gränslösa drömmar, skyhöga förväntningar och stark gemenskap.

”
Det vi har byggt
upp är en skalbar
modell för att arbeta
med utbildning
i socioekonomiskt
utsatta områden.
”

Helya Riazat, rektor Järvaskolan.

SVERIGE FÅR OFTA uppmärksamhet i internationella sammanhang för hur väl vi lyckats bygga en välfärd som kommer alla till godo. Vi värdesätter rättvisa och för en progressiv politik. Samtidigt visar statistiken att alla barn och unga i Sverige inte har samma förutsättningar att tillgodogöra sig utbildning och nå sin fulla potential.

– Barn som racifieras far illa och har inte de skolresultat de skulle kunna ha, säger Helya Riazat, rektor på Järvaskolan. Tillsammans med Amir Sajadi och Milad Mohammadi står hon bakom det uppmärksammade initiativet som på bara några år förändrat förutsättningarna för de 230 elever som är inskrivna hos Järvaskolan. Helya berättar att de tre grundarna alla är flyktningbarn från Iran och hade egna erfarenheter av att inte komma till sin rätt i det svenska skolsystemet. Genom att föra dialog med civilsamhället, lyssna på målgruppen och göra hembesök i familjer byggde trion upp både starka relationer och en god kunskapsgrund att stå på.

– I det här området är 50 % av eleverna inte behöriga till gymnasiet när de går ut nian. Det orsakar fattigdom och befäster klasskillnader. Vi gjorde en klassresa och det har gjort oss medvetna om strukturer som många i det här landet inte känner till, berättar Helya.

– Det talas ofta om att föräldrar som invandrat till Sverige inte är engagerade i sina barns skolgång och att de inte dyker upp på möten. Det är en bild som inte stämmer här. Vi har hittat en struktur för att se till att de är involverade och vi gör information tillgänglig för dem på ett sätt som fungerar. Det vi har byggt upp är en skalbar modell för att arbeta med utbildning i socioekonomiskt utsatta områden, fortsätter Helya.

Järvamodellen bygger på idén om att barn inte ska behöva ärva sin utbildningsbakgrund. Genom att lägga upp undervisningen och stödstrukturer kring själva skolarbetet så att det blir möjligt för alla elever att prestera på lika villkor förändras förutsättningarna.

JÄRVASKOLAN ÄR MÅNA OM att ha höga förväntningar på varje elev. Det hjälper dem att nå sin fulla potential. Helya berättar att många elever med invandrarbakgrund godtyckligt får betyg i svenska som andraspråk.

”
**Järvamodellen
bygger på idén om
att barn inte ska
behöva ärva sin
utbildnings-
bakgrund.**

Helya Riazat, rektor Järvaskolan.

Många av de här eleverna behärskar språket så väl att de vore mycket mer hjälpta av ett betyg i svenska.

Det går 230 elever på Järvaskolan och det är högt prioriterat att var och en av dem ska känna sig sedda. På skolan har eleverna starka relationer till flera vuxna. Klasslärarna är naturligtvis centrala men alla elever känner alla lärare och övrig personal på skolan. Kocken kallas för amo, som betyder farbror på arabiska, av alla på skolan. I receptionen står kommunikatören Luul Salad Muusa, som talar svenska, arabiska och somaliska. Hon har regelbundet kontakt med både föräldrar och elever.

– Jag arbetar aktivt med familjekontakter. Jag ringer upp föräldrar och ser till att de förstår informationen från skolan. I flera länder så är skolsystemet uppbyggt på ett sätt som gör att föräldrarna inte behöver ha lika mycket insyn men här är det jätteviktigt att de är involverade. Jag kan också bidra med min förståelse för olika kulturella kontexter. Jag är somalier, växte upp i Saudi och bor nu här i Sverige. Det underlättar i dialogen med hemmen, säger Luul.

ELEVERNA LYFTER OCKSÅ DE SOCIALA relationerna som en central del av det som får skolan att fungera så bra.

Järvaskolan är måna om att ha höga förväntningar på varje elev. Det hjälper dem att nå sin fulla potential.

– Det är trivsamt här och det finns ingen segregation. Vi lever i en segregerad värld men här är det annorlunda. Lärarna är som våra vänner, säger Yaren Gönül Karabulut, 15 år.

Det finns en personlig relation mellan vuxna och elever, hög bemanning i klassrummen och goda relationer med hemmet. Både lärarna och rektorn sitter och jobbar bland eleverna.

– Vi har låg personalomsättning och har två lärare i varje klassrum. Vi gör hembesök och är tillgängliga för barnen och föräldrarna.

Värderingarna på skolan är så väl förankrade hos eleverna att de reagerar om lärarna inte följer dem. Skolverket har beskrivit oss som en exempelskola när det gäller ordning och trygghet, berättar Helya.

JÄRVASKOLAN ERBJUDER OCKSÅ 2,5 timme läxhjälp varje dag så att alla ska kunna få hjälp att nå målen. På söndagar finns det extra matte som eleverna kommer till för att de gillar hur de utvecklas där.

Järvaskolan erbjuder dessutom coacher från näringslivet.

– Vi hade en workshop med människor som jobbar på olika ställen. Det gör det lättare att förstå vad olika yrken innebär. Jag vill utbilda mig till civilingenjör säger Khadija Salim, 15 år.

En central komponent i allt som görs i Järvaskolan är att allt utgår från möjligheter. Lärarna ser sin roll som att de ska bejaka elevernas intressen så att de utvecklas i linje med sina egna unika styrkor. De unika metoderna och förhållningssätten gör Järvaskolan till mer än en skola. Järvamodellen är en modell som kan spridas och användas av fler som verkar för utbildning i socioekonomiskt utsatta områden.

JÄRVASKOLAN

Järvaskolan är ett initiativ som syftar till att utveckla en effektiv, skalbar och replikerbar modell för grundskolor i socioekonomiskt missgynnade områden i Sverige, med initialt fokus på Stockholms förorter. Det är en fristående högstadieskola som arbetar med entreprenörskap som ett verktyg för att bygga starka och oberoende elever. De arbetar i nära samarbete med föräldrar, företagare, musiker och forskare för att stödja eleverna att nå sina drömmar.

Ledarskap för barnets bästa

En ledare är någon som tar ansvar för att hitta potential i människor. Det är någon som har modet att skapa förutsättningar för att mänsklig kraft ska komma till användning där den behövs som bäst. Det är den här typen av människor som dragits till Stenbecks Stiftelse och skapat förändring under de senaste tio åren. Det menar Johanna Hallin som var med i arbetet med Stenbecks Stiftelse sedan den nya verksamhetsinriktningen antogs.

NÄR SARA DAMBER TOG ÖVER LEDARSKAPET av Stenbecks Stiftelse prioriterade hon förankring i kunskap. Johanna Hallin har gedigen erfarenhet av internationellt utvecklingsarbete och har tillsammans med andra experter bidragit till stiftelsens arbete.

– Under mina mer än 20 år i internationellt utvecklingsarbete har jag mött människor i alla sektorer och på alla positioner som axlat ledarskapsrollen och skapat förändring. Det har varit lärare i Moçambique som vägrat ge upp tanken på att flickor skulle nå sina mål. Det har varit unga säljchefer i Stockholm som utan formell utbildning fått sina team att nå uppseendeväckande resultat. Jag har mött aktivister som outtröttligt spridit budskap om yttrandefrihet i Vitryssland och företagsledare som skapat arbetstillfällen i finanskrisens Amerika. Det är inte en fråga om titlar eller prestige. De här människorna har aldrig strävat mot "the corner office". Det de har gemensamt är att de har varit beredda att kliva fram och ta vara på det bästa i varje individ.

För tio år sedan tog Stenbecks Stiftelse en ny verksamhetsinriktning. Ur mötet mellan entreprenörsandan från Kinnevikgruppen, den traditionella filantropin som skett med stiftelsen som plattform och Sara Dambers nyskapande och nyfikna ledarskapsstil föddes nya lösningar på några av

vår tids största utmaningar. Johanna beskriver hur Stenbecks Stiftelse har stärkt ledare som adresserar vår tids svåraste sociala frågor.

– Att tillsammans med andra barnrättsexperter bjudas in till de inledande strategidiskussionerna var oerhört stimulerande. Det fanns en handlingskraft och en snabbhet samtidigt som stiftelsen prioriterade att förankra besluten i kunskap. Genom åren har jag följt hur stiftelsen utvecklats och vuxit. Jag har haft möjligheten att bidra som expansions- och strategichef inom Reach for Change och leda lanseringen i Ryssland och Afrika. Stenbecks Stiftelse är också en samarbetspartner i projektet Medvind som drivs från kunskapslabbet Inter Business Initiative som jag grundade 2016, berättar Johanna.

Det är med höga förhoppningar som Johanna ser stiftelsen gå in i nästa decennium och fortsätta arbetet mot ett bättre samhälle där alla människors styrkor, talanger och potential tas till vara.

Det fanns en handlingskraft och en snabbhet samtidigt som stiftelsen prioriterade att förankra besluten i kunskap.

VAD FÅR EN FÖRÄNDRINGSLEDARE ATT LYCKAS?

Vi bad Johanna lista fyra saker som är avgörande för att lyckas som förändringsledare:

- **Syfte:** Förmågan att jobba utifrån ett större syfte ger kraft till sociala och kommersiella initiativ.
- **Empati:** Förmågan att lyssna empatiskt och ta in väsentlig information från människor.
- **Transformation:** Att möta snabba förändringar och anpassa sig är avgörande i en dynamisk verklighet.
- **Systemförståelse:** Ingenting händer i isolering. Det krävs att vi förstår komplexa samband och system.

JOHANNA HALLIN, GRUNDARE AV INTER BUSINESS INITIATIVE OCH SREY INVEST

Johanna Hallin är en investerare, hållbarhetsexpert, affärsutvecklare och författare. Hon har arbetat med barnets rättigheter i en global kontext under mer än 20 år och sitter bland annat i UNICEF Sveriges styrelse. Johanna har arbetat med noterade bolag, entreprenörer och familjeföretag som tagit ansvar för framtiden genom ett strategiskt hållbarhetsarbete. Med sin kunskap och sitt engagemang har hon spelat en roll i Stenbecks Stiftelses strategiska prioriteringar. Johanna har grundat tankesmedjan Inter Business Initiative och investerar i syftedrivna kunskapsintensiva verksamheter från sin plattform Srey Invest.

4

Sid. 91

Faces of Sweden

Hundratals människor har varit delaktiga i den påverkan Stenbecks Stiftelse haft under det gångna decenniet. Det är med enorm tacksamhet för vad de har gjort för barn och utsatta vuxna i Sverige som vi firar framgångarna. Det är med kraft och inspiration från dem som vi går in i ett nytt decennium och fortsätter arbeta för ett Sverige där människors potential tas till vara. Tillsammans kan vi finnas på plats där folk behöver stöd och vi kan fånga upp outnyttjad energi.

Face of Sweden

S

Bland Stenbecks Stiftelses intressenter finns människor i väldigt olika situationer. Vissa har gjort karriär i näringslivet och samtidigt hittat tid att stötta stiftelsens arbete med de mest utsatta. Andra har mött stora motgångar i livet och fått stöd av någon av stiftelsens mottagarorganisationer. Stiftelsen har funnits i nästan 60 år så det är tydligt att intressentkartan förändrats i takt med Sverige. De senaste tio åren har Stenbecks Stiftelse lyckats väl med att identifiera ledare inom civilsamhället och sociala entreprenörer med utländsk bakgrund. I verksamheter som är uppbyggda kring principen att ge människor bästa möjliga förutsättningar att nå sin fulla potential och bidra till samhället utifrån sina styrkor arbetar de med frågor som rör integration, utbildning och trygghet. Samtidigt har stiftelsen knutit starka band till människor inom näringslivet som delat med sig av sin tid, kunskap och engagemang. I de mellanmännskliga mötena och i samarbeten ligger stiftelsens största styrka.

Foto: Johan Spinell

dern

Efter klockan 18 går det avtalade vaktbolaget inte in i Rågsved centrum. Det är för farligt att jobba där utan polisens eskort säger de. Istället har en grupp mammor tagit tryggheten i egna händer. Tillsammans med andra engagerade Rågsvedsbor vandrar de genom natten för att se till att det är ett tryggt centrum med närvarande vuxna.

Ahmed Kifah Fawzy är verksamhetsledare för Projekt Rågsved. En organisation som verkar för trygghet och integration i stadsdelen. Han har bland annat byggt upp ett nära samarbete med den lokala moskén för att engagera fler av dem som bor i Rågsved.

Innan nattvandringen börjar samlas de frivilliga, polisen, fältarbetare och vaktbolaget i Folkets hus. De diskuterar den senaste tidens händelser och hur många unga i området som samlas utan att riktigt ha någonting att göra. Att de frivilligt nattvandrande mammorna är på plats ute gör stor skillnad i området.

De flesta som nattvandrar har barn i olika åldrar. Vid tio-tiden på kvällen går mammorna hem för att ta hand om de yngre barnen. Då stannar de äldre ungdomarna och männen kvar för att se till att kvällen fortsätter lika lugnt.

Fuad Khorsheed är en skådespelare från Irak. Han är engagerad i Rågsveds föreningsliv sedan flera år tillbaka. Att vara med och bidra till ett tryggt bostadsområde är en självklarhet för honom.

Projekt Rå

Boruk Worku arbetar i organisationen Projekt Rågsved. De samordnar nattvandringarna och bjuder in deltagare. Brouk är utbildad inom socialt arbete och bidrar med sin kunskap till projektets målgrupp.

”

**Jag har alltid
energi till att göra
mer för människor
omkring mig. Jag
har tre barn och
vill att de växer
upp i en värld där
vi bryr oss om
varandra.**

”

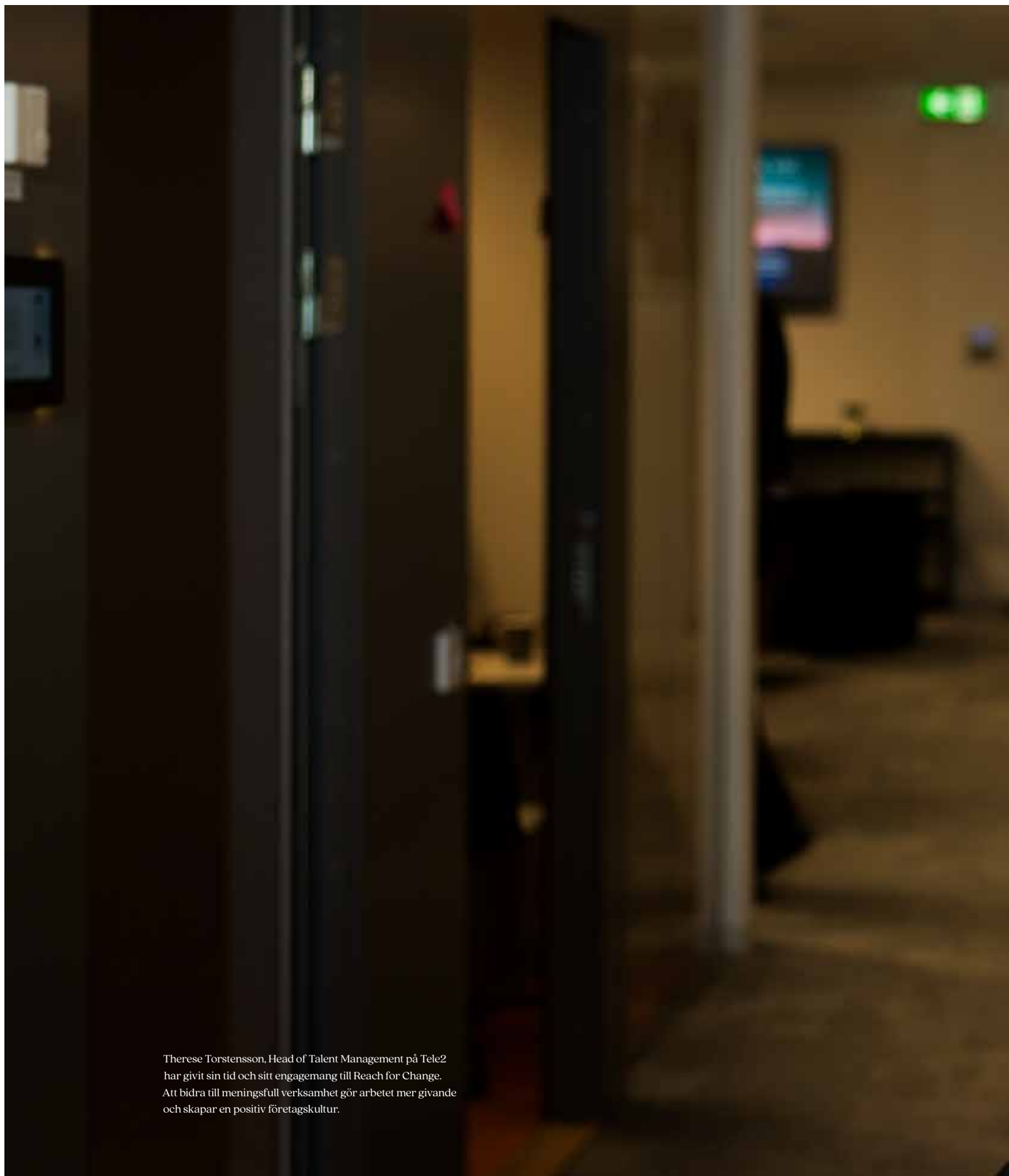
”

**Tele2
prioriterar
hållbarhet
högt och vårt
engagemang
i Reach for
Change ligger
helt i linje
med det.**

”

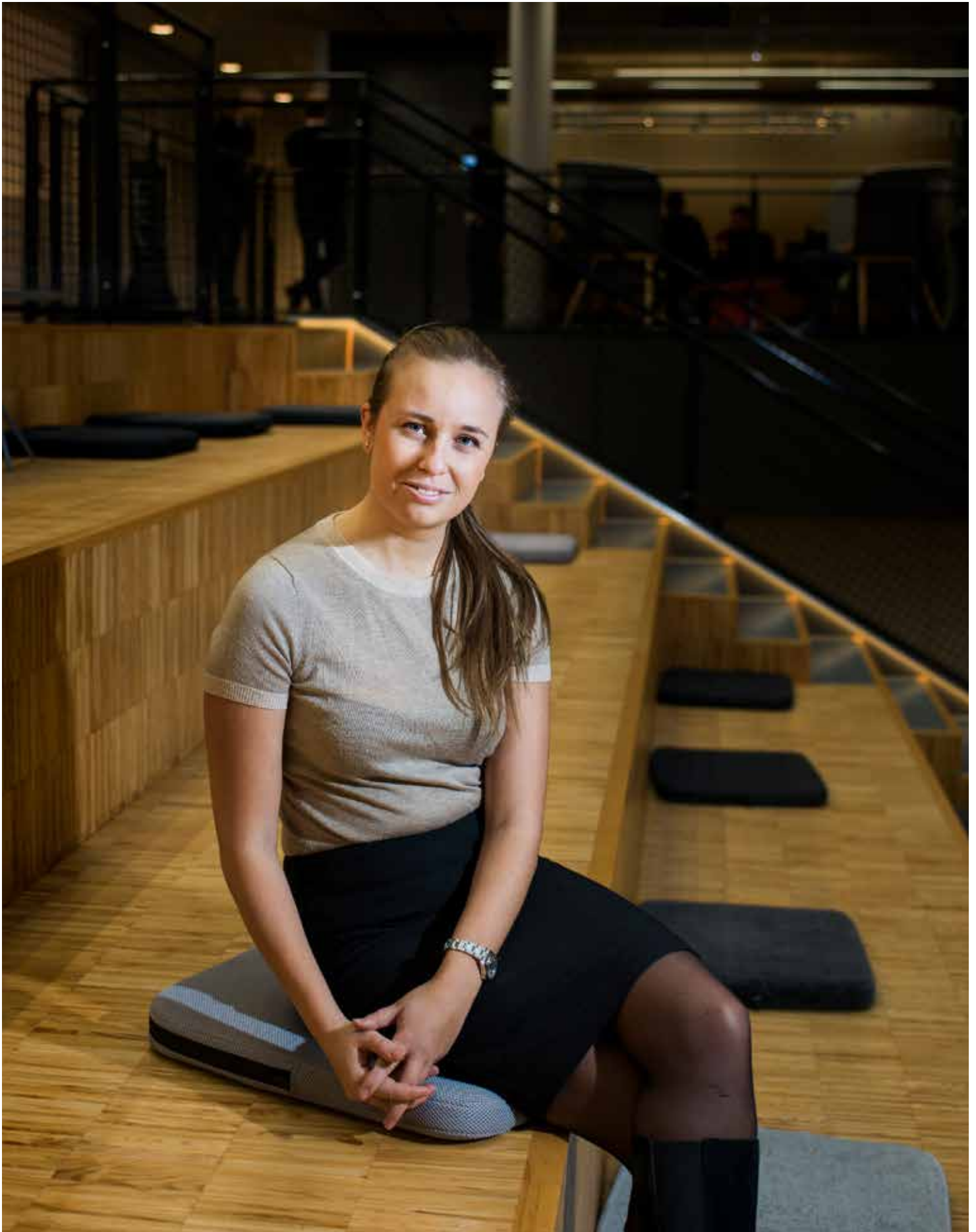
Viktor Wallström är kommunikations- och hållbarhetsdirektör på Tele2 och har varit engagerad i Reach for Change sedan organisationens tidiga dagar. Att matcha sociala entreprenörer med mentorer från näringslivet är ett uppskattat program som Reach for Change etablerat.

Therese Torstensson, Head of Talent Management på Tele2 har givit sin tid och sitt engagemang till Reach for Change. Att bidra till meningsfull verksamhet gör arbetet mer givande och skapar en positiv företagskultur.

Darin Shnino är lärare i svenska och samhällskunskap på Järvaskolan.
– Vi är professionella i klassrummet samtidigt som vi är väldigt nära eleverna. Deras lycka är vår lycka.

Luul Muusa är kommunikatör på Järvaskolan. Hon talar arabiska, svenska och somaliska. Hon har en kontinuerlig dialog med föräldrarna på skolan och ser till att de är uppdaterade med aktuell information.

Lazar Salah är lärare på Järvaskolan.
Han brinner för att skapa en familjär stämning
och förtroende bland eleverna.

Hany Kamel är 13 år och har precis varit på studie-
besök på SVT. Han berättar hur han har en passion
för matte och programmering. Han uppskattar
möjligheten att få göra studiebesök och se hur många
olika yrkesval som är möjliga i framtiden.

Zackaria älskar matte, fysik, basket och pingis.
Han tillbringar mer tid i skolan än hemma när
han får välja själv.

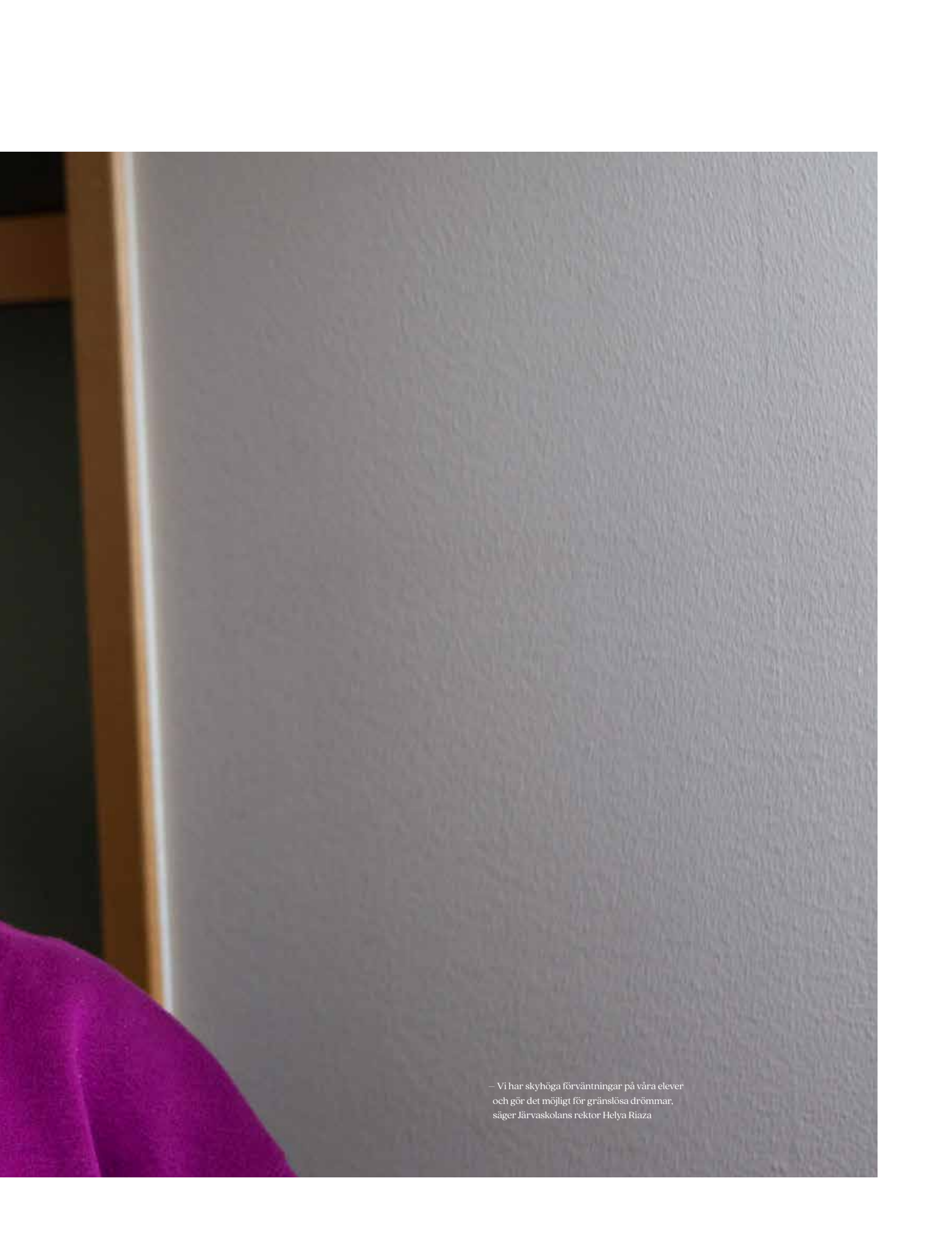
Yaren Gönül karabulut är 15 år.
— Jag trivs bra här på Järvaskolan för att det inte är
någon segregation. Lärarna är som våra vänner.

Atka Ali, 15 år, förklarar hur Järvaskolan står för en unik mångfald. Han berättar att det behövs en mer nyanserad bild i medierna av hur livet i de områden som kallas socioekonomiskt utsatta egentligen är.

– Vi har skyhöga förväntningar på våra elever
och gör det möjligt för gränslösa drömmar,
säger Järvaskolans rektor Helya Riaza

Genom "Trygga ledare" tar vi krafttag för ett bra socialt klimat i stallet genom att stärka ridsportens ledare i hur de kan jobba mot diskriminering och för en inkluderande kultur för ridsportens barn och ungdomar, säger Catrine Andersson som är projektledare för den satsning Stenbecks Stiftelse gör på idrott. I samarbete med Friends genomför Ridsportförbundet projektet för att alla ska känna sig trygga och välkomna i stallet.

Matilda har ridit i ett och ett halvt år. Hon gör i ordning hästen Good Question för en ridlektion. Förra veckan var det hoppning på schemat.

- Det var jätteroligt och jag var inte alls rädd, säger hon och ler.

Julia har ridit mer än halva sitt liv, sedan hon var fyra närmare bestämt.

- Jag gillar väldigt pigga hästar. Det är roligast när det går fort.

För att alla barn ska känna sig trygga i stallet behöver vuxna vara närvarande och de unga ledarna blir ett viktigt stöd till de yngre eleverna.

Innan lektionen börjar skrittar eleverna fram utanför ridhuset.

Ungdomsledaren Julia förklarar för alla elever hur de ska göra i ordning hästarna.

På ridskolan vistas hästarna ute mycket och eleverna får hjälpa till att ta hand om dem.

Ridklubben i Sollentuna har jobbat aktivt med både sammanhållningen i gruppen och trivselen och stämningen i stallet.

— Stödet från Stenbecks Stiftelse och samarbetet med stiftelsen Friends gör att vi kan förstärka trygghetsarbetet inom ridsporten, säger Catrine Andersson.

Michelle är 11 år och tycker att en av de roligaste sakerna med ridning är att försöka förstå hur hästarna tänker.

Eleverna samlas i ridhuset. Snart ska de sitta upp och påbörja dagens lektion.

Att sköta hästarna och noggrant göra i ordning dem innan lektionen är en viktig del av livet i stallet. Missar man att borsta ordentligt kan hästarna få skav av träns och sadel.

Ungdomsledaren Julia är passionerad för att hjälpa människor få kunskap om hästar, ridning och horsemanship som handlar om hur man behandlar djur.

Trygga Ledare är ett projekt som bygger på kunskap och erfarenhet men också en stor behovsenkät som genomförts.

5

Sid. 131

Unga korrespondenter

Stenbecks Stiftelses initiativ Youth 2030 Movement har anställt unga korrespondenter. De kommer från olika delar av landet och ska berätta om sitt Sverige. De belyser aktuella frågor och tar fram viktig kunskap om samhället.

Sverige med ungas egna ord

Beroende på var i landet du bor,
vilka dina föräldrar är och vad du är
intresserad av ser vardagen rätt olika
ut för unga i Sverige. I samarbete
med Fanzingo har Youth 2030
Movement anställt korrespondenter
för att rapportera om de mest
brinnande samhällsfrågorna
från sitt eget perspektiv.

”Förändring börjar med det första, lilla steget”

Det krävs att någon vågar ställa sig upp
först och visa att det är möjligt att få respons
från resten av världen, skriver
Anna Olsson och Hanna Lindqvist.

För ungefär två år sedan gjorde jag och mina vänner något stort. Eller, i vår verklighetsbild var det i alla fall stort. I den lilla pittoreska staden där vi vuxit upp har det aldrig funnits ett stort politiskt engagemang bland unga. Men det vi gjorde en gråmulen dag i mars 2018 var att ställa oss utanför stadshuset med skyltar och prata med allt och alla som gick förbi om klimaträttvisa. Vad som gjorde just denna dag till något speciellt var att vi inte var ensamma. Med oss hade vi närmare 100 andra skolelever som också stuckit från skolan för att stå utanför stadshuset och visa att vi stod enade i klimatfrågan.

Vad var det som gjorde att 100 skolungdomar stod utanför det lilla stadshuset och huttrade i ösregn och vad är det egentligen som krävs för att en rörelse ska slå igenom?

I detta fallet var det tack vare en annan ung tjej som länge stått utanför ett mycket större hus och huttrat, nämligen Greta Thunberg. Även om det kan kännas som att Greta-fenomenet föddes över en natt, så var det inte riktigt så det gick till. Det var många veckor som hon satt utanför Riksdagshuset innan världen fick upp ögonen för henne. Till skillnad från Fridays For Futures långsamma framväxt, slog #metoo-rörelsen ner som en blix.

Endast tio dagar efter att "New York Times" publicerade anklagelserna mot Hollywood-producenten Harvey Weinstein var hashtaggen viral och hela världen deltog.

Varför tog det då så mycket längre tid för Fridays for Future att slå igenom än för #metoo-rörelsen? Jag tror att det grundas i att det var kända personer som gick i täten, och för oss dödliga blev det mycket lättare att följa efter och våga stå upp i kampen mot sexuella trakasserier när våra idoler hade tagit de första stegen.

Trots att det tog längre tid för Greta att skapa ett allmänt intresse för sin sak, så fullkomligt exploderade det efter att media uppmärksammade henne gång på gång. Tack vare sin unga ålder och unika metod för att väcka reaktioner blev det en enorm spridning. Hon var den som vågade stå upp mot vuxen-världen och när hon väl hade gjort det fanns många där för att backa upp henne. Med sitt engagemang satte hon fingret på allt det som vi andra ungdomar endast orkat tänka.

Jag tror att det som krävs för att människor ska våga ställa sig bakom en rörelse är att ledaren ska vara någon som människorna känner sig representerade av. Jag och många andra unga kunde identifiera oss med Greta och därför kunde Fridays For Future växa sig så gigantiskt stor som den har gjort.

En annan starkt bidragande faktor till att rörelsen växte så snabbt och nådde så många är så klart internet. Nätet har också en viktig uppgift i att göra det lättare för oss att komma fram med åsikter till de som sitter på makten. Politiker kan inte blunda för så vitt spridda rörelser och när det skapas en plikt hos politiker-na att ge ett utlåtande, kan en diskussion som startat på internet faktiskt få rum i Rosenbad.

Så, vad krävs då för att en rörelses mål ska bli verklighet? Jo, det krävs att någon vågar ställa sig upp först och visa att det är möjligt att få respons från resten av världen. Tack vare att media uppmärksammade Gretas tysta kamp utanför riksdagshuset och tack vare att budskapet kunde spridas snabbt på internet, lyckades hennes engagemang nå långt utanför Stockholm. Gretas budskap har nått städer runt hela vår jord och påverkat både politiker och privatpersoner till att skapa faktisk förändring. Det spelar ingen roll om det börjar med en skolungdom i huvudstaden – någon behöver sätta bollen i rullning för att det ska kunna bli 100 skolungdomar på en plats där samhällsförändring aldrig tidigare satt sin fot.

Text:

Anna Olsson och Hanna Lindqvist,
unga korrespondenter.

”Unga tar sina politiska strider på internet”

Är vi lata eller har vi insett att det effektivaste sättet att nå en förändring är via den virtuella verkligheten?
Det frågar sig de unga korrespondenterna
Mina Asp Romefors och Clara Wallman.

Jag minns när jag tisdagen den 17 oktober 2017 satt böjd över min telefon och tryckte på en InstagramStory. Det var en svart bakgrund med en rosa bokstavs-kombination som formade ordet #metoo. Jag tänkte att hashtaggen var en del av den vanliga Instagram-narcissismen jag vuxit upp med. Men lite visste jag då att det var fröet till såväl en feministisk revolution som etablerandet av en ny spelplan för var samhällsförändringar sker.

Det har varit bekvämt. Vi sekelskiftesbarn syntes sällan i samhällsdebatten, det har inte varit något som förväntats av oss. Det har varit bekvämt för såväl makthavare som för oss unga; att varken behöva ställa krav eller få krav ställda på sig. Men efter #metoo-rörelsen har en förskjutning skett, och unga tvingas, återigen, vara en progressiv generation och en röst för förändringar. Skillnaden mellan det tidigare sekelskiftet och det nuvarande är just att en förskjutning av spelplanen har skett. Vi unga yttrar vår vilja till förändring och progressivitet på sociala medier.

Kan vi unga arbeta för en samhällsförändring på sociala medier?

Att dela länkar som avslöjade diverse kulturpersonlighetens oacceptabla beteenden och

samtidigt skriva hashtag metoo på sin Facebook-status var och är ett politiskt ställningstagande. Man sa nej. Man visade sin ståndpunkt. Och det räckte. Eller?

Kanske för oss unga, som vuxit upp med att bygga en politisk persona på internet, men inte för den äldre generationen. Den generation som vuxit upp med Almkrig, ockupation av studentpalats och flertalet allmänna folkomröstningar, såsom kärnkraftsfrågan. Nej, för dem räckte det helt enkelt inte. De gick ut, ställde sig på Plattan 2017, likt 1967, och sa ifrån. Men vi unga stannade hemma. Fortsatte dela Stina Wollters inlägg och Katarina Wennstams tal från diverse demonstrationer, som lös av vår egen frånvaro. Är vi lata eller har vi insett att det effektivaste sättet att nå en förändring är via den virtuella verkligheten?

Kollade man under de otaliga inläggen som skrev om sexuella övergrepp fann man ofta en verbal strid mellan upphovspersonen och en person med en annan åsikt. Det pågick en debatt över internet, en debatt som inte fördes i verkligheten. Och det var där en trend startade, där tystnadskulturen rådde i den riktiga verkligheten och hatkulturen på internet. Att slagfältet var i en virtuell verklighet och inte i en riktig gör det svårt att se om det faktiskt bidrog till en förändring. Unga tar

sina politiska strider på internet med hashtags och inte på gatorna med andra demonstranter som förr. Genom hashtags etableras en starkare opinion som, likt #metoo, bidrar till inrättning och skärpning av lagar, men framför allt en ökad medvetenhet. Sociala medier uppmärksammar problem och åsikter, politiker utvecklar dessa, och det är först då en praktisk förändring kan ske, och inte bara en ökad medvetenhet.

Lite visste jag då, tisdagen den 17 oktober 2017, att den bokstavskombinationen jag läste skulle leda till en samtyckeslag, att patriarkatet än en gång ifrågasattes och en revolution. Jag visste inte heller att det nästkommande år skulle etableras ytterligare en rörelse, som bland annat hade sin stora spridning på sociala medier, med hashtaggen FridaysForFuture. Greta Thunberg och #metoo-rörelsen är bevis på att spelplanen har flyttat till sociala medier och att en samhällsförändring faktiskt kan ske genom starka hashtags och virtuella strider.

Text:

Mina Asp Romefors och Clara Wallman,
unga korrespondenter.

”

Greta Thunberg
och #metoo-
rörelsen är bevis
på att spelplanen
har flyttat till
sociala medier
och att en sam-
hällsförändring
faktiskt kan ske
genom starka
hashtags och
virtuella strider.

”

Fakta & siffror

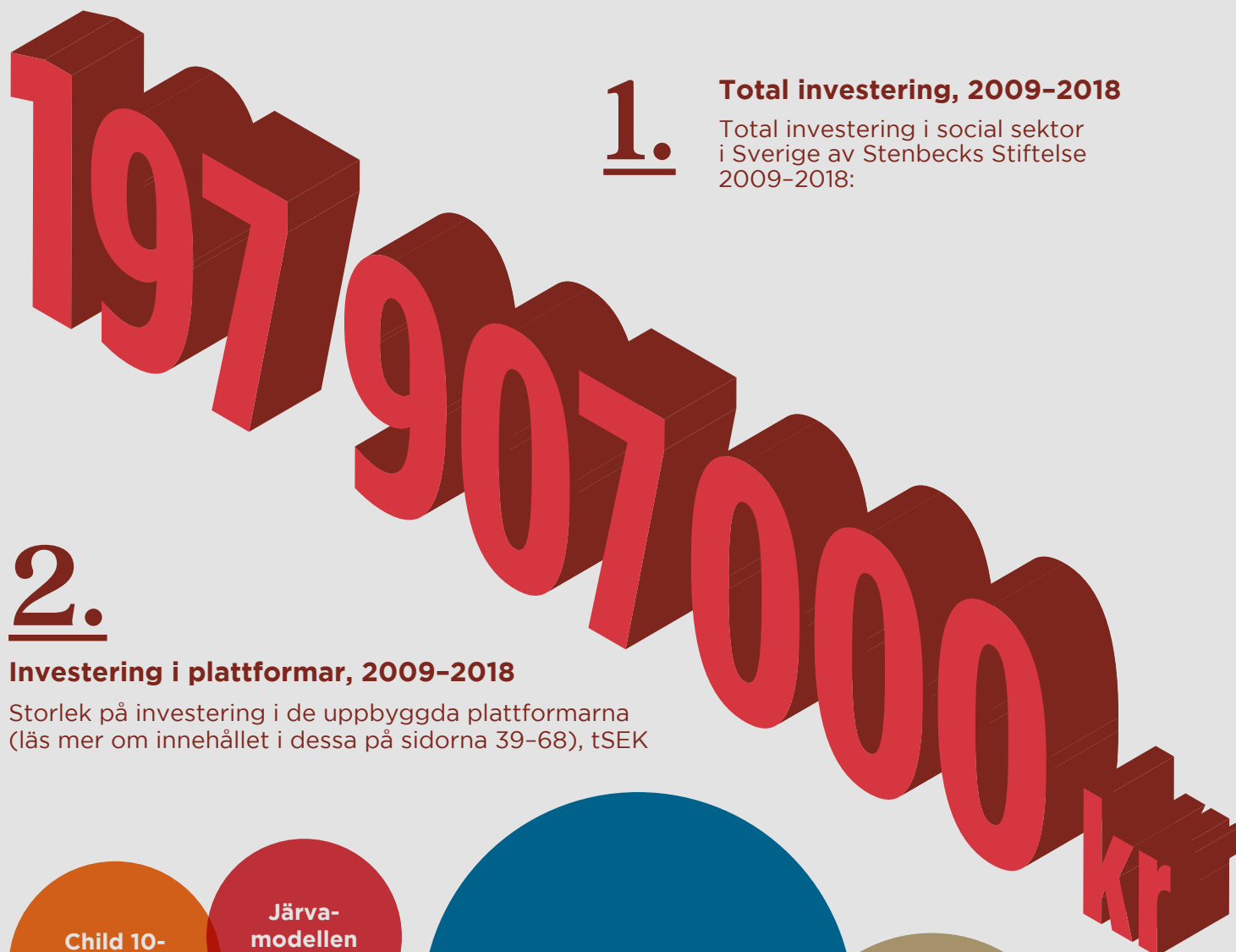
Det vi ser när vi väger och mäter
tio år av sociala investeringar.

TIO ÅR I TIO PERS- PEKTIV

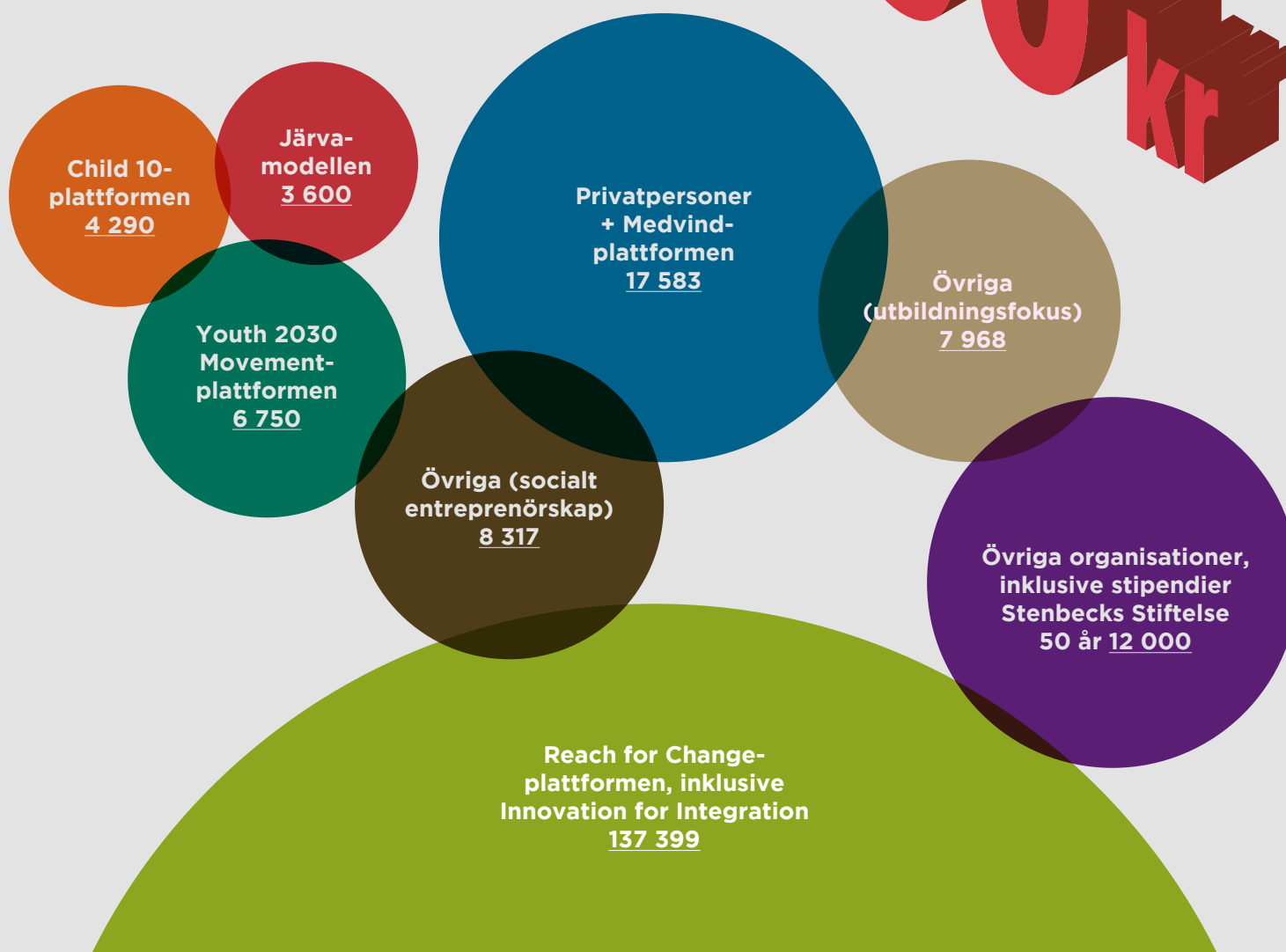
Fokus för hela projektet har varit att titta på sociala investeringar och förändring – genom att titta på en aktör, Stenbecks Stiftelse, en specifik period, 2009–2018, och en specifik strategi, alltså professionalisering, entreprenöriellt arbetssätt och de mest utsatta barnen. Om skriften som helhet visar möten och effekter berättade från en rad intressenter, så följer här en sammanfattning av investeringen som gjorts – perspektiv i siffror och diagram.

2.

Investering i plattformar, 2009–2018

Storlek på investering i de uppbyggda plattformarna (läs mer om innehållet i dessa på sidorna 39–68), tSEK

3.

Geografisk spridning på utdelning

Stenbecks Stiftelse har genom sina samarbetspartners och stipendiater nått hela Sverige. Utmaningar som möter barn och unga i utsatthet finns överallt och därför söker stiftelsen möjliga lösningar överallt.

”

Aktivister, sociala entreprenörer, människorättskämpar, kollegor och samarbetspartners. Medmänniskor. De som har fått en hjälpsande hand av stiftelsen, och de som hjälpt oss, som inspirerat oss, utmanat oss och pushat oss att bli bättre och modigare.

Sara Damber och Sophie Stenbeck, Stenbecks Stiftelse

”

TABELL: PERSPEKTIV 4

Mål 1	Mål 2	Mål 3	Mål 4	Mål 5	Mål 6	Mål 7	Mål 8	Mål 9
2	6	8	6	4	-	-	2	3
Mål 10	Mål 11	Mål 12	Mål 13	Mål 14	Mål 15	Mål 16	Mål 17	
4	1	4	-	-	-	9	2	

5.

Globala hållbarhetsmålen - Bidragsstorlek/mål

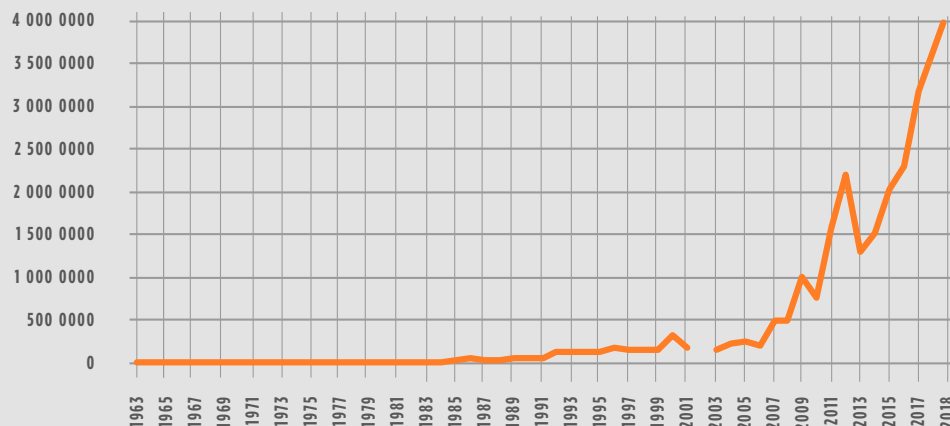
Stenbecks Stiftelses bidrag kan också
förstås utifrån hållbarhetsmålen.

TABELL: PERSPEKTIV 5

Mål 1	Mål 2	Mål 3	Mål 4	Mål 5	Mål 6	Mål 7	Mål 8	Mål 9
5 475 000	7 933 000	4 640 000	7 250 000	3 525 000	-	-	2 700 000	3 225 000
Mål 10	Mål 11	Mål 12	Mål 13	Mål 14	Mål 15	Mål 16	Mål 17	
8 818 000	230 000	2 795 000	-	-	-	18 437 000	132 879 000	

6.A Intensifierad investering

Stenbecks Stiftelse har intensifierat sin investering i social sektor under tioårsperioden, drivet av både högre utdelningsbart kapital och högre ambitioner på impact.

6.B

Investering i uppskalningsstöd

Reach For Change
137 399 000

Ashoka Sverige
6 217 000

Childhood
2 250 000

Youth 2030 Movement
6 750 000

Child 10
4 290 000

*Young
Innovation Hub*
100 000

*Stenbecks
Stiftelse har under
2009–2018 investerat
majoriteten av sina
medel i organisationer
som i sin tur
investerar i andra
för att skala upp
effekten.*

Stenbecksstipendiet, 5 050 tkr

Musketörerna i Rågsved, 5 250 tkr

Ashoka Sverige/Skandinavien 6 217 tkr

Friends, 7 128 tkr

Reach For Change, 137 399 tkr

7. Största investeringar 2009–2018

Stenbecks Stiftelses största investeringar 2009–2018 har varit Reach for Change, Friends, Ashoka Sverige, Musketörerna i Rågsved och Stenbecksstipendiet (som delades ut till 101 personer för att fira stiftelsens 50-årsjubileum).

8.

Samtliga mottagare 2009–2018

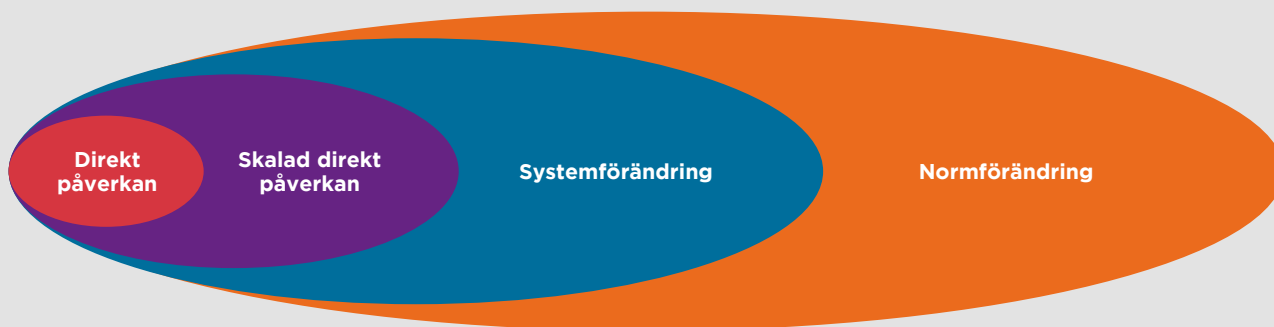
Stenbecks Stiftelse har under tidsperioden gjort direkta investeringar i en lång rad samarbetspartners, flera som i sin tur investerat i ytterligare initiativ för att utveckla social sektor i Sverige.

A Agape	M MDM Läkare i världen
B Barnrättsbyrån	Musketörerna Rågsved
C Child 10	P Perspektivbyrån
Compass	Playing/Reach for Change
Convictus	Prins Carl Gustafs Stiftelse
D Demokratibygget	Privatpersoner
Drottning Silvias	Projekt Rågsved
Barnsjukhus	R Raoul Wallenberg
E ECPAT	Academy
Ensamkommandes	RFSL Ungdom
Förbund	Right to Play
F Fanzingo	S Skånes Stadsmission
FARR	Stadsmissionen
Folkets Husby	Stiftelsen Ashoka Sverige
Frälsningsarmén/
Paul Forsell	Stiftelsen Friends
Föreningen Kanal 24/
Kanal 100	Kommunkoncept
Föreningen Ocean Plus	Stiftelsen Retoy
Föreningen Palatset	Stiftelsen Roya Foundation
Riddarholmen	Stenbecksstipendier
Föreningen På Rätt Köl	Svenska Ridsportförbundet
Föreningen Tilia	U Umeå Stadsmission
Föreningen Ung	Ung Företagsamhet
Företagsamhet	Stockholm
Föreningen Utnyttjad.se	Ungdom mot rasism
G Gen/Pep	W World Childhood
Göteborgs Räddningsmission	Foundation
I Inter Business Initiative	World Children Prize
	Y Young Innovation Hub
	YOUTH 2030 Movement
	YUMP Foundation

9.

Ägarskap av impact

Stenbecks Stiftelse strävar efter "mindset change", som det beskrivs i Ashokas modell nedan, vilket innebär stor impact, hög nivå av samverkan, låg nivå av ägarskap av den slutgiltiga effekten. Ett slående exempel från tioårsperioden är den språkliga normaliseringen av "socialt entreprenörskap" och hur den symboliserar en förflyttning av samhällets inställning till hur social innovation och social förändring sker.

Modell från Ashoka

Högre kontroll, längre påverkan och
högre grad av ägarskap av impact

Ingen kontroll, mycket högre grad av påverkan
och svårt att hävda ägarskap av impact

10.

Jämställdhet i investering 2009–2018

Stenbecks Stiftelse väljer investeringar könsneutralt. Utfallet är ändå intressant att titta på, eftersom vi vet att många offentliga och ideella institutioner som gör investeringar i social innovation lider av samma strukturella diskriminering av kvinnliga ledare som övriga samhället. Vinnova är ett exempel som identifierat ett stort glapp i sin egen utdelning och som lägger stor kraft på att börja agera utifrån sina värderingar istället för utifrån norm. Stenbecks Stiftelses investeringar 2009–2018 har en viss övervikt på kvinnliga ledare.

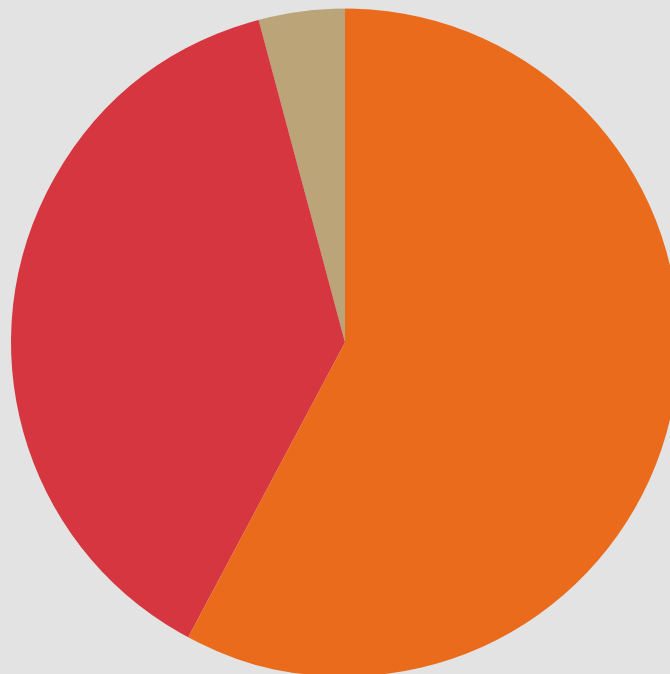

Foto: LisaLove Bäckman
Modell: Olivia

Vad ville vi uppnå och hur väl har vi lyckats?

Under hösten 2019 har en fristående utvärderare tittat på Stenbecks Stiftelses arbete. De har undersökt vilka resultat är synliga när en oberoende aktör tittar på verksamheten utifrån.

Creativa Strategy, som genomfört utvärderingen, har dokumenterat lång och gedigen erfarenhet av förändringsarbete, chefskap på hög nivå, affärs- och verksamhetsutveckling, både nationellt och internationellt. De har med hjälp av strategidokument och offentligt tillgänglig information, letat sig tillbaka och sedan följt Stenbecks Stiftelse genom det senaste decenniet fram till idag.

Bakgrund

Stenbecks Stiftelse grundades 1962 av Hugo Stenbeck. Under hela 1900-talet delade stiftelsen ut pengar till etablerade organisationer som Stockholm Stadsmission, Frälsningsarmén och Röda Korset. En mindre del gick även till privatpersoner i nöd som skrev brev till stiftelsen. I stiftelsens stadgar kan man läsa att "stiftelsen ska hava till ändamål att främja barns eller ungdoms vård och fostran eller utbildning och vård av behövande ålderstigna, sjuka eller lytta".

2008 tog Sophie Stenbeck över ordförändskapet i stiftelsen och påbörjade ett förändringsarbete tillsammans med de båda andra styrelseledamöterna, Johan Stenman och Cristina Stenbeck. 2009 rekryterades Sara Damber som COO, en roll hon fortfarande innehar.

"The idea was to raise the level of professionalism, focus more on social entrepreneurialism and become more proactive".

För att genomföra detta förändringsarbete togs en vision och en mission fram och frågan tio år senare är: hur väl har Stenbecks Stiftelse lyckats i sin ansats? För att ta reda på det har vi gått igenom material från styrelsens arbete samt rapporter och uppföljningar från större projekt.

Vad ville man uppnå?

Professionalism, socialt entreprenörskap och proaktivitet är ledorden i det dokument som togs fram 2009. Stenbecks Stiftelse definierar en social entreprenör som någon som har en innovativ idé om social förändring, vill göra världen till en bättre plats, har en entreprenöriell kapacitet, är kreativ och trovärdig.

Visionen 2009

"Stenbecks Stiftelse envisions a world that responds quickly and creatively to global challenges. We believe that one voice can make a difference and that small steps and single actions can create a positive movement and inspire others to contribute to a better world".

Utifrån visionen togs en strategi fram:

- Aktivt identifiera och stödja sociala entreprenörer
- Skapa en plattform för coaching, stöd, kontakt och nätverk
- Identifiera och söka positiva synergier mellan sociala entreprenörer och entreprenörer i den privata sektorn.

Redan på samma möte som strategidokumentet togs fram, beviljades medel till ett antal sociala entreprenörer som direkt skulle påbörja arbetet med att ta sig

an det som ansågs vara de mest aktuella utmaningarna.

Styrelsen valde att kategorisera de sociala entreprenörerna utifrån tre faser: start-ups, implementeringsfas och de som redan var etablerade. Stiftelsen beslutade att satsa mest på de entreprenörer som befann sig i de två första faserna. I maj fattades beslut om att ge bidrag till sju sökanden, kategoriserade utifrån hur långt de kommit i sin utveckling. Två av dessa var i start-upfasen, två var i implementeringsfasen och tre var etablerade organisationer, som sedan tidigare finansierades av stiftelsen. Ytterligare sex sökanden blev beviljade pengar senare samma höst, där tre var i den första fasen, dvs. start-up, en i implementeringsfasen och en redan etablerad. Stenbecks Stiftelse hade därmed totalt 13 sociala entreprenörer i sin portfölj.

Fokus på lek

Det togs ett beslut att under åren 2010–2015 satsa särskilt på barn och unga och då med fokus på lek. Lek är en av barns rättigheter enligt Barnkonventionen, och Stenbecks Stiftelse valde att djupdyka i lekens betydelse för barns utveckling.

De ansökningar som började komma in under denna period var således fokuserade på lek. Flera av entreprenörerna, framför allt de som beviljades medel under hösten, hade ett tydligt lekfokus, med leksaker och

berättelser som utgångspunkt.

Ett antal organisationer var sådana som inte riktigt passade in i den nya strategin, men som byggde på en tradition av att stödja personer som hade svåra omständigheter och de beviljades därför medel. Stenbecks Stiftelse fortsatte även dela ut pengar till privatpersoner, enligt tidigare tradition.

Reach for Change

För att effektivt hantera sökanden och de olika projekten skapades Playing for Change med Sara Damber som CEO. Namnet ändrades senare till Reach for Change. Då stora delar av Stenbecks Stiftelses donationer har gått till just den verksamhet Reach for Change bedrivit i Sverige, utgör de och deras arbete en stor del av denna utvärdering.

I maj 2010 skapades inom Reach for Change en inkubator, där man genom ett gediget, digitalt ansökningsförfarande identifierade och valde ut sociala entreprenörer att stödja. Stödet skedde bland annat via en plattform där privata företagare genom ett mentorsystem stöttade sociala entreprenörer under tre år. Initialt gick åtta sociala entreprenörer in i inkubatorn, samtliga med kreativa, hållbara och innovativa idéer, och med lek som utgångspunkt. Strax därefter inkorporerades flera av stiftelsens entreprenörer som passade in i målgruppen, in i Reach for Change och stöttades därifrån snarare än genom Stenbecks Stiftelse.

Reach for Change fick snart stöd och finansiering från företagsvärlden i sin önskan: "Vi vill förstå barn och det gör vi genom att prata med dem. Vårt sätt är att stödja exceptionella individer med modiga idéer och koppla ihop dem med starka företagspersoner från Kinneviks företag". Detta finansiella stöd gjorde att Reach for

Change kunde nå ut i världen och finns nu i 18 länder på tre kontinenter. Finansieringen från Stenbecks Stiftelse står för den verksamhet som befinner sig i Sverige, och övrig verksamhet är en del av företagsvärldens CSR-arbete.

Barns rättigheter

2012 började barns rättigheter tydliggöras i Reach for Change och de sociala entreprenörerna kategoriserades utifrån Barnkonventionen. Kategorierna var; icke-diskriminering, hälsa och utveckling, likvärdig utbildning, information, uttryck och delaktighet, skydd mot missförhållande, tillräcklig levnadsstandard, vila, rekreation och lek, naturlig miljö samt ekonomisk delaktighet.

I Sverige valdes ingen entreprenör utifrån lek-perspektivet eller ekonomisk delaktighet. Tittar man på Reach for Changes arbete över tid är det tydligt att fokus har skiftat från lek till barns rättigheter. Detta skifte ses även i stiftelsen där man i donationspolicyn 2014 valde att fortsätta stödja sociala entreprenörer genom Reach for Change. Man satte också på att inspirera och väcka uppmärksamhet för sociala aktörer som arbetar för barnens rättigheter främst genom initiativ som verkade mot trafficking under namnet Child10 (ett toppmöte med prisutdelning till de främsta sociala aktörerna inom barns rättigheter) samt Stenbecksstipendiet.

De globala målen

2016 fortsatte Reach for Change att kategorisera de sociala entreprenörerna, men nu utifrån de globala hållbarhetsmålen som man sedan en tid arbetat mot. De tidigare kategorierna kopplades till de globala målen. De där på följande åren utkristalliseras några

områden mer tydligt; hälsa och välbefinnande, god utbildning för alla, jämställdhet, anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt samt minskad ojämlikhet.

År 2015 kom ett stort antal flyktingar till Sverige. Att hjälpa dem blev omedelbart en högt prioriterad målsättning hos Stenbecks Stiftelse. Redan samma år gick man in med partners från företagen och skapade en inkubator för integration av nyanlända barn och unga, med sex sociala entreprenörer som arbetade inom områdena legala rättigheter, praktik och anställning, utbildning och sociala nätverk. Gemensamt för alla var att de också hjälpte till med språket.

Utbildning

Under hösten 2017 återupptog stiftelsen samarbetet med Friends, bland annat genom att utveckla en analytisk metod och ett mätinstrument för att analysera skolan och samhällskontexten. Detta gjordes tillsammans med Örebro universitet, i Båstad och Nynäshamns kommun.

År 2015 började stiftelsen finansiera Järvaskolan, ett projekt där man på ett nytt sätt tar sig an ungdomar i utsatta områden. Även här finns Örebro universitet med i syfte att undersöka hur det arbetssätt som Järvaskolan använder är uppbyggt, vad det vilar på för antaganden, vilka mål arbets-sättet förväntas uppnå samt effekterna av det arbetssätt som Järvaskolan tillämpar för att förbättra elevernas förutsättningar att prestera i skolan och nå behörighet till gymnasiet.

”

**We especially want to give voice to those – children and adults
– who are unheard and shine light on "invisible" issues.**

”

Privatpersoner

Fram till 2012 fortsatte stiftelsen att dela ut pengar till privatpersoner, vilket var helt i enlighet med stadgarna, men däremot inte i linje med målet om att arbeta professionellt, proaktivt och med fokus på sociala entreprenörer. Det var svårt att dela ut medlen på objektiva grunder och ännu svårare att följa upp såväl användningen som effekten. Dessutom hände det att mottagarna av stödet blev av med annat stöd. För att på ett mer professionellt sätt stödja familjer som hade det svårt valde man därför att avbryta den typen av stödverksamhet till förmån för organisationer med bättre kunskap och förmåga att stötta så som Musketörerna i Rågsved och Räddningsmissionen.

År 2017 gjorde man ytterligare ett omtag med arbetet mot privatpersoner och startade projekt Medvind som har som syfte att arbeta med familjer som är hemlösa, barn som inte har rätt till utbildning, EU-migranter och gömda flyktingar. Medvind drivs i samarbete med stiftelsen Inter Business Initiative och samlar fem medlemsorganisationer: Convictus, Musketörerna i Rågsved, Projekt Rågsved, Räddningsmissionen, och Umeå Stadsmission. Några av frågeställningarna som dykt upp är hur man kan visa effekter av socialt arbete som ett viktigt led i att hitta finansiering av verksamheten,

men även ledarskapsfrågor och diskrimineringsfrågor.

Demokrati

Det förefaller ha blivit tydligt för stiftelsen med åren, att det inte räcker att arbeta med de sociala entreprenörerna, utan att man också måste ta sig an vissa systemutmaningar. Detta har bland annat skett genom att man uppvaktat och försökt påverka personer i samhället med möjlighet att påverka på systemnivå.

För att stärka barn och ungas inflytande, delaktighet och medbestämmande i samhället för Stenbecks Stiftelse samman olika aktörer och arenor som arbetar mot samma mål, såsom barnrättsorganisationer och demokratiaktivister. 2018 tog stiftelsen initiativet till att skapa Youth 2030 Movement. Målet var att snabba på arbetet för att påverka system och demokratiska processer, samt särskilt stötta och accelerera nya samarbeten och initiativ som stärker unga. Syftet är att kämpa för ungas plats i demokratin.

Tio år av finansiering

Utifrån ovanstående uppdelningar, kommer (se fig 1 på näst sida) en redovisning av de

bidrag som gått ut i tusentals kronor.

Totalt har nästan 200 miljoner kronor utgått till framför allt socialt entreprenörskap under dessa tio år. Två tredjedelar av pengarna har gått till Reach for Change, som har varit Stenbecks Stiftelses huvudsakliga plattform för att stödja sociala entreprenörer och som har haft som huvudfokus att följa stiftelsens vision och mission. En tiondel av medlen har gått till privatpersoner och hjälporganisationer av mer traditionell karaktär, som var deras huvudsakliga fokus innan omtaget 2009. Övriga medel har gått till olika satsningar som är kopplade till de olika fokusområden som varit under årens lopp, och som inte är kopplade till några av de större satsningarna.

Hur väl har stiftelsen lyckats?

”We especially want to give voice to those – children and adults – who are unheard and shine light on 'invisible' issues”. Stiftelsens egna utvärderingar av projekten består i huvudsak av berättelser ur verkliga livet och man har bara genom Reach for Change stöttat över 1 000 sociala entreprenörer, som i sin tur nått ut till flera miljoner barn, vilket dokumenterats i deras uppföljning. Genom Reach for Change har man

Fig 1, tsek

Reciever	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Totalt
Privatpersoner	356	280	320	624	0	0	0	0	0	0	1 580
Hjälporg.	400	150	150	5 230	680	980	1 350	1 188	850	300	11 278
Medvind	0	0	0	0	0	0	0	0	4 260	5 515	9 775
Lek	3 170	0	1 250	1 400	700	0	0	0	0	0	6 520
Reach for Change	0	7 008	9 600	11 546	10 800	14 150	16 215	21 470	21 470	20 620	132 879
Barns rättigheter	0	0	0	0	0	0	1 100	0	550	2 190	3 840
Utbildning	2100	0	500	0	0	0	1 500	0	2 984	3 734	10 818
Demokrati	0	0	0	0	0	0	0	0	0	6 750	6 750
Övriga org.	3 967	100	3 850	3 200	700	0	0	200	1 700	750	14 467
Totalt per år	9 993	7 538	15 670	22 000	12 880	15 130	20 165	22 858	31 814	39 859	197 907

skapat en plattform där man genom ett gediget urvalsförfarande har hittat synergier mellan sociala entreprenörer och den privata sektorn. Man har arbetat med deras utveckling och har följt dem noga. Dock kvarstod den stora frågan, hur kunde man se om de sociala entreprenörerna verkligen lyckats med sitt uppdrag?

2013 blev fokuset på effekt större. Pengar beviljades från stiftelsen för att ta fram ett Impact Assessment tool. Det är ett digitalt verktyg som de sociala entreprenörerna ska fylla i och det består av fyra indikatorer; antal barn man stöttat (direkt eller indirekt), omsättning, geografisk spridning och antal årsarbetare eller volontärer. För att en social entreprenör i inkubatorn ska anses ha lyckats ska tre av fyra indikatorer vara uppfyllda. De sociala entreprenörerna ska också sätta mål utifrån vad de vill uppnå och dessa är givetvis unika för varje organisation.

Stiftelsen lade ner stort arbete på att granska och verifiera dessa data, och man hade ett impact-team i organisationen. Utifrån den valda måttstocken är slutsatsen att det generellt sett gått väldigt bra för de sociala entreprenörerna, där de flesta har växt inom samtliga områden. Däremot så säger det inte något om effekten av insatserna och hur det blivit bättre för barnen.

2017 tog Reach for Change ytterligare ett

steg i arbetet med att mäta effekten och man undersökte hur de sociala entreprenörerna såg på uppföljningen. Det var viktigt att den skulle bidra positivt till entreprenörernas arbete. Insikten om att de tidigare indikatorerna inte mätte effekten av deras arbete, ledde till att man tog fram gemensamma milstolpar. En milstolpe är antingen en avslutad aktivitet eller ett resultat. Milstolpar mäts i dialog och valideras av det globala impact-teamet. Resultat redovisades inom fem områden; har man implementerat en effektiv lösning för barn och unga, har man hittat finansiell hållbarhet, har man ett starkt ledarskap och ett team redo för uppskalning, har man påbörjat uppskalning av effekt och har man börjat med systemförändring. 2018 hade alla sociala entreprenörer utvecklats inom minst ett område och 69 % inom minst fyra områden.

Reach for Change har också undersökt hur det gått för sociala entreprenörer efter avslutat program och det visar sig att 91 % fortfarande är aktiva och de flesta fortsätter att växa både finansiellt och geografiskt och når fler barn.

Professionalism

Att arbeta med professionalism inom socialt entreprenörskap, handlar bland annat om att

vara mer affärsmässig. De sociala entreprenörerna ska kunna stå på egna ben finansiellt efter mottagna medel och de bör vara skalbara. Vidare måste det sättas tydliga mål som går att utvärdera. En av Inter Business Initiatives slutsatser när de arbetade med Medvind var att det fanns svårigheter för välgörenhetsorganisationerna att hitta finansiering och att en av nyckelfrågorna var att kunna visa för finansiärer att deras metoder hade effekt och att det bidrog till att lösa samhällsproblem.

Vår bedömning är att detta är en viktig fråga för Stenbecks Stiftelse att arbeta vidare med. Att inte bara mäta aktiviteter och antal personer som deltagit utan också vilken effekt insatserna har haft. Hur har livet förändrats för barnen och hur har världen blivit bättre? Här skulle man också vilja veta om man hade kunnat göra förändringar på ett mer kostnadseffektivt sätt, dvs. hur väl har de anslagna medlen hanterats i förhållande till vad som åstadkommit? En annan intressant frågeställning är vad det skulle ha kostat samhället om dessa insatser inte gjorts?

Utifrån ett effektivitetsperspektiv, så kan också en del av deras indikatorer leda organisationerna åt en mer ineffektiv verksamhet. Utgångspunkten för stiftelsen och Reach for Change synes vara att ju fler medarbetare man har, desto mer arbete kommer att

göras. Att mäta personella resurser utifrån att det är positivt är motsatt till vad man gör i många andra affärsområden. Oftast vill man ha så få medarbetare att göra så mycket som möjligt.

Den andra utgångspunkten är att ju mer verksamheten växer, desto bättre. Stiftelsen utvärderar de sociala entreprenörerna utifrån om de finns kvar och fortsätter växa även efter inkubatorn. Det är ju naturligtvis bra för entreprenörerna att de har skapat en verksamhet som kan försörja dem och som det går bra för. Däremot skulle man kunna hävda att det ultimata målet är att de skulle lägga ner för att de inte behövs längre, att deras mål hade blivit uppfyllt.

En svårighet i utvärderingen har varit att så mycket förändrats under de tio år som gått att det inte varit samma parametrar under hela perioden. Därför är det svårt att på ett strukturerat sätt följa verksamheten över tid. I den offentliga statistiken synliggörs inte detta, men det finns sannolikt ett stort material i Impact assessment verktyget som skulle kunna utgöra underlag för en mer utförlig utvärdering och analys.

Vår sammantagna bedömning är emellertid att stiftelsen har tagit stora kliv i arbetet med att bli mer professionella.

Proaktivitet

Att vara proaktiv innebär att handla innan något (ofta negativt) inträffar. Det är en parameter som är svår att leda i bevis då man utan kontrollgrupp inte kan veta vad som skulle ha hänt om åtgärden inte genomförts.

De tydligaste bidragen gällande proaktivitet, som vi ser det, är de delarna i stiftelsen som går ut på att påverka systemen och demokratifrågorna. Det är också arbetet med barnets rättigheter enligt barnkonventionen och hållbarhetsmålen. Det finns dessutom belägg för att ett samhälle på lång

sikt kan tjäna ekonomiskt på att prioritera barns livsvillkor.

I stiftelsens början gavs det ut bidrag till privatpersoner som hade det svårt och till välgörenhetsorganisationer som hjälpte dem. Mycket av arbetet skedde när ett problem redan uppstått, och i det nya anslaget var det något man ville förändra.

Hos många av de sociala entreprenörerna riktar man sig fortfarande till grupper som har det tufft, barn som blivit utsatta för missförhållanden eller som lever i utsatta områden. Det är inte att vara proaktiv. Däremot kan man se det som att man genom att stödja barn, kan vara en aktiv del i att de i framtiden får ett bra liv. De är framtiden och kan skapa en bättre värld, genom att arbeta med att undvika riskfaktorer och skapa skyddsfaktorer. Detta är en del av det viktiga folkhälsoarbetet.

När man arbetar med människor som är i utsatt position, så gör man det ofta utifrån att man är engagerad och vill göra gott för andra. Det finns en del forskning om vad som är riskfaktorer för barnen och hur man kan arbeta med skyddsfaktorer. Då stiftelsen och Reach for Change har arbetat mycket med nya innovativa idéer, är det inte tydligt i vilken omfattning man arbetat utifrån evidens och forskning.

En annan aspekt när man hjälper andra är om man utgår från vad man själv kan

bidra med, eller vad barnen behöver och vill ha. Det är inte tydligt i vilken omfattning man faktiskt har frågat barn och unga vad de vill ha och behöver. Utifrån ett proaktivt agerande från stiftelsen, så skulle det vara intressant om man hade definierat behoven som finns, eller ett specifikt problem som ska lösas och sedan brett sociala entreprenörer inkomma med idéer om hur man skulle lösa det och kostnaden för detta. Det hade blivit likt ett upphandlingsförfarande, där man väljer de bidrag som på bästa sätt löser samhällsproblemet utifrån ett ekonomiskt, socialt och ekologiskt hållbarhetsperspektiv. Om man ger flera entreprenörer uppdrag att lösa samma problem utifrån olika metoder, så skulle man också kunna jämföra resultat dem emellan.

Socialt entreprenörskap

På frågan om Stenbecks Stiftelse har arbetat med socialt entreprenörskap, så är frågan ett väldigt tydligt ja. I alla sina satsningar, förutom i början när de även riktade sig till privatpersoner, så har den sociala entreprenören varit i fokus. I de allra flesta fall har de valt att arbeta med sociala entreprenörer som professionella utövarer, men de har även uppmuntrat frivillig verksamhet. De har arbetat med socialt entreprenörskap

Fig 2

Satsning	Aktivt identifiera och stödja sociala entreprenörer	Skapa plattform för coaching, stöd, kontakt och nätverk	Positiva synergier mellan sociala och privata entreprenörer
Reach for Change			
Child 10			
Innovation for Integration			
Järvaskolan			
Medvind			
Youth 2030 Movement			

i alla faserna i en uppstart och inom flera områden där hälsa och utbildning har varit mest representerade. De har även arbetat med samhällsfrågor för att förbättra förutsättningarna för de sociala entreprenörerna.

Utifrån sin mission från 2009, så kan man också se att de i alla projekt har arbetat med coachning, stöd, kontakt och nätverk som utgångspunkt och man har hittat positiva synergier mellan sociala entreprenörer och entreprenörer i den privata sektorn. Deras senaste satsningar, Järvaskolan och Youth 2030 Movement, har inte handlat om att identifiera och stödja sociala entreprenörer, men de har i flera av de övriga organisationer som inte faller inom någon särskild kategori valt att stödja organisationer som arbetar med sociala entreprenörer, som skapar verktyg för dem att arbeta med och som stödjer gräsrotsorganisationer.

Slutligen

När helheten är genomgången så skulle ett sammanfattande begrepp kunna vara social hållbarhet.

"Social hållbarhet berör människors livsbetingelser i samhället, till exempel hälsa, trygghet, utbildning, rättvisa och maktutövning, samt möjligheterna att förbättra dem."

De mänskliga rättigheterna är grundläggande för social hållbarhet och det är essensen av det stiftelsen och Reach for Change arbetar med. De globala hållbarhetsmålen har varit i fokus för stiftelsen framför allt under de senare åren. Det har börjat synas i dokumentationen att de tar steg mot både ekologisk och ekonomisk hållbarhet också, men där kan göras mer om man önskar det fokuset.

Ett annat ord är Empowerment (egenmakt) som handlar om att "tillförsäkra både individer och samhällen kapacitet att ta den makt de är berättigade till". Empowerment är ett viktigt begrepp inom det hälsofrämjande arbetet som lanserades i Ottawa-dokumentet. Där beskrivs: "Hälsofrämjande arbete är den process som ger människor möjligheter att öka kontrollen över sin hälsa och att förbättra den". De grundläggande förutsättningarna för detta är: fred, skydd, utbildning, mat, inkomst, stabilt ekosystem, hållbara resurser och social rättvisa.

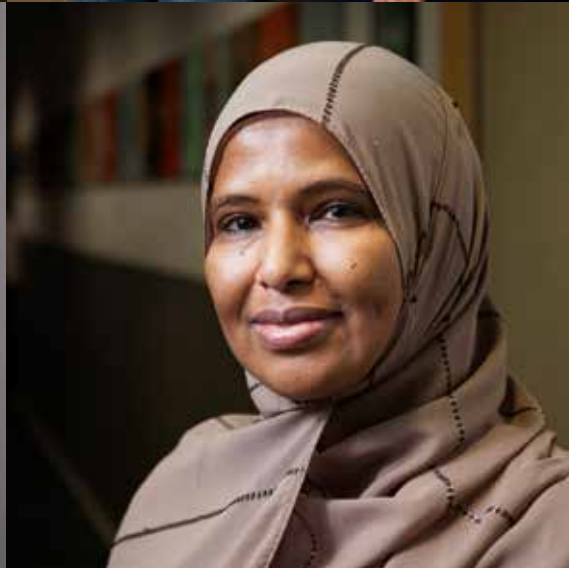
Det är tydligt att det har gjorts ett stort arbete från Stenbecks Stiftelse när det gäller att förbättra världen för våra barn.

”

**De påminner oss
om att det behövs
ekonomiskt stöd, det
behövs uthållighet och
samarbetspartners som
vågar tänka långsiktigt
i en allt mer snabbväxande
omvärld, det behövs tillit
för att kunna ta risker
och våga misslyckas.**

Sara Damber och Sophie Stenbeck

Vi investerar i initiativ som förbättrar barns situation i Sverige

Sedan 1962 har Stenbecks Stiftelse stöttat intressanta initiativ och människor som arbetar med barns rättigheter, psykisk hälsa, utbildning och entreprenörskap.

hsstiftelse.se

STENBECKS
STIFTELSE